

Plejefamiliers kvalifikationer og kompetencer

- En kvalitativ undersøgelse af plejefamiliers oplevelser af at være tilstrækkelig rustede til plejeopgaven

Aalborg Universitet
Kandidatuddannelse i Socialt Arbejde
Modul 6 - Speciale

Majbritt Pedersen - 20141706
Mette Sofie Rødbro - 20141766

Vejleder Inge M. Bryderup

Anslag: 239.721

Abstract

The use of foster families has grown in Denmark in recent years making it the most common way of relocating children outside their birth home. Furthermore new research indicate that the majority of the children in family care suffer from emotional and psychiatric issues.

It is important to analyse how the foster parents perceive their own abilities of handling the care of the children.

In this thesis we analyse this through a qualitative study of three focus group interviews with twelve foster families in total.

Our methodology is founded in the grounded theory approach with a specific focus on the relationship between theory and the empirical findings making the empirical findings the guiding line of the analysis itself.

The analysis shows two main themes; cooperation and knowledge.

In spite of not being asked about it all the foster families mention the cooperation with the municipal authorities in reflecting on their own abilities concerning the care of the children. They have a shared perception of the interaction with the authorities as being mistrustful, dishonest and unbalanced in the distribution of power thus making the relation a potential hindrance to their work.

The knowledge theme concerns the educational knowledge and the practically founded knowledge based on experience with the foster parenting with the latter being central element in the analysis. Furthermore the knowledge theme contains the aspect of knowledge that the foster families themselves feel in lack of.

The thematical analysis is succeeded by a discussion of the themes in relation to relevant literature and theory. The discussion includes Niklas Luhmann's theory of trust and mistrust, Søren Juul and Peter Høiland's concept of judgment, the concept of professionally and interprofessionality of Morten Ejrnæs and Jens Guldager's distinction of types of knowledge that

social workers rely on in their work. In addition Karen Healeys' distinction between evidence based and experience based work and Donald A. Schön's theory.

We find that the foster families perceive themselves as being in lack of sufficient qualifications in order to perform as foster parents in a satisfying manner. This in spite of most of the foster families in the analysis having relevant educational and practical experience.

This leads to our conclusion that the foster families both need and want further help and guidance in how to manage in a job with increasingly challenging foster children but especially concerning the relationship and cooperation with the municipal authorities.

Indholdsfortegnelse

ABSTRACT	2
1. INDLEDNING	6
1.1. PROBLEMFOMULERING	13
2. MOTIVATION	13
3. AFGRÆNSNING I DEN EMPIRISKE UNDERSØGELSE	13
4. BEGREBSAFKLARING	14
4.1 SAGSBEHANDLER OG KONSULENT	14
4.2 KOMMUNEN	14
4.3 PLEJEFAMILIER	15
4.4 PLEJEFAMILIEGERNINGEN	15
4.5 PLEJEOPGAVEN	15
4.6 UNDERSØGELSEN	15
4.7 "KLÆDT-PÅ-HED" - KOMPETENCER OG KVALIFIKATIONER	15
5. FORSKNINGSREVIEW	17
5.1 KONKLUSIONER FRA FAMILIEPLEJE I DANMARK	19
6. RAMMER FOR PLEJEFAMILIEGERNINGEN	21
6.1 LOVGIVNING	22
6.2 DE TRE PLEJEFAMILIETYPEN	23
6.3 GODKENDELSESPROCES FOR PLEJEFAMILIER	24
6.4 EKSISTERENDE UDDANNELSE	25
6.4.1 Grundkursus, jf. Servicelovens § 142, stk. 3	25
6.4.2 Efteruddannelse, jf. Servicelovens § 142, stk. 4	25
6.4.3 Supervision	26
6.5 PLEJEFAMILIERS ANSÆTTelsesFORHOLD	26
6.5.1 Ansættelsesforhold og forsikring	27
6.5.2 Pension	27
6.5.3 Ferie	28
6.5.4 Barsel	28
6.5.5 Sygdom	28
6.6 OPSAMLING	28
7. VIDENSKABSTEORETISKE REFLEKSIONER	29
7.1 FÆNOMENOLOGI	29
7.2 HERMENEUTIK	30
7.3 FORFORSTÅELSER	32
8. METODE	33
8.1 FOKUSGRUPPEINTERVIEWS	33
8.1.1 Formålet med fokusgruppeinterviews i undersøgelsen	33
8.1.2 Vores rolle som moderatorer	34
8.1.3 Kontekst for fokusgruppeinterviewene	35
8.1.4 Konstruktion af interviewguide samt strukturering af fokusgruppeinterviews	36
8.1.5 Udvælgelse af informanter	37
8.2 ETISKE OVERVEJELSER	39
8.3 GROUNDED THEORY SOM METODE	40
8.4 KODE- OG ANALYSESTRATEGI	41
8.4.1 Transskription	41
8.4.2 Åben kodning	42

9. PRÆSENTATION AF UNDERSØGELSENS PLEJEFAMILIER	46
10. TEMATISK ANALYSE.....	49
10.1 SAMARBEJDE	49
10.1.1 Mistillid og uærlighed.....	57
10.1.2 Oplevelsen af at stå alene med ansvaret for plejeopgaven	62
10.1.3 Opsamling - samarbejde.....	67
10.2 VIDEN	68
10.2.1 Opsamling - viden.....	76
10.3 SAMLET OPSAMLING AF DEN TEMATISKE ANALYSE	77
11. DISKUSSION	78
11.1 UNDERSØGELSENS STØRSTE FUND	78
11.2 UNDERSØGELSENS BIDRAG TIL OPLEVELSEN AF PLEJEFAMILIERNES ROLLE	80
11.3 MISTILLID	83
11.4 DØMMEKRAFT - MAGT OG AFMAGT.....	87
11.5 VIDEN	95
11.6 OPSAMLING PÅ DISKUSSION	103
12. KONKLUSION.....	107
13. PERSPEKTIVERING	110
14. LITTERATURLISTE.....	112

1. Indledning

FN's Børneorganisation UNICEF fremkommer i 2009 med retningslinjer for hvorledes den såkaldte "alternative care" af børn og unge, der skal anbringes udenfor hjemmet, kan udforme sig i de respektive medlemslande. Her fremhæves de familiære-lignende løsninger såsom plejefamilier frem for anbringelse på bosteder og døgninstitutioner (UN, 2009). Denne tankegang er at finde i flere europæiske lande, eksempelvis i Polen, hvor regeringen har igangsat et projekt med det formål, at alle døgninstitutioner for anbragte børn og unge skal afskaffes inden år 2020 og alle børn og unge skal hermed anbringes i plejefamilier i stedet (Polennu.dk).

Denne udvikling på anbringelsesområdet kan delvist identificeres i Danmark.

Andelen af børn og unge, der anbringes i Danmark, bliver i voksende grad anbragt hos plejefamilier, der derfor er den mest anvendte anbringelsesform i dag. Denne udvikling kan aflæses i tal fra Ankestyrelsen, der viser, at der i perioden 2006-2014 er en stigning fra 40-60 % i andelen af anbringelser i plejefamilier og tilsvarende ses et fald i andelen af anbringelser på døgninstitutioner og socialpædagogiske tilbud fra 41-34 % i selvsamme periode (Bryderup et.al., 2017:100). Tallene afspejler altså en øget anvendelse af plejefamilier, hvilket naturligt har medført et fokus på kvaliteten af plejefamilierne som anbringelsestilbud.

Allerede i den danske Børnelov fra 1905 eksisterede der et eksplicit krav om, at anbringelse i privat pleje er at foretrække frem for anbringelse på institution med en tanke om, at denne intervention rummer en mindre afvigelse fra de forhold, som barnet er vokset op under (Bryderup, 2005:71).

Seneste reform på området, Barnets Reform fra 2011, som er et supplement til Anbringelsesreformen fra 2006, bryder ikke med denne udvikling men stiller yderligere målsætninger om, at de børn og unge der anbringes i dag skal sikres stabile og kontinuerlige voksenkontakter samtidig med, at reformen fremhæver anvendelsen af plejefamilier frem for andre anbringelsestilbud (Barnets Reform, 2011:153). Barnets Reform synes at være sammenfaldende med den toneangivende diskurs på anbringelsesområdet, der ligeledes trækker i retning af mindre intervention fra kommunernes side, hvilket kan være med til at begrunde en stigning i andelen af anbringelser i plejefamilier, der må anses som en mindre intervenerende indsats end en anbringelse på døgninstitution.

Tanken om at plejefamilier i en eller anden udstrækning foretrækkes frem for andre former for indsatser, kan givetvis også være på baggrund af en idyllisering af selve familieformen. Nyeste forskning på området; *Familiepleje i Danmark* fra 2017 hævder netop, at en idylliseringen af familieformen har været afgørende for, hvad der har været normsættende for at anbringe børn og unge uden for hjemmet, men også for at prioritere plejefamilier frem for andre anbringelsestilbud - da den i sin form har den største lighed med den traditionelle familieform (Bryderup et.al., 2017:504f).

Det er hermed ikke nogen ny tanke, at anbringelse i plejefamilier foretrækkes frem for andre anbringelsestilbud, hverken for hundrede år siden eller i dag - derimod er der sket en ændring i sammenhængen mellem anbringelsesformen og årsagerne til anbringelsen.

Et historisk tilbageblik på lovgivningen på anbringelsesområdet gennem de seneste hundrede år afslører, at de børn og unge, der skulle anbringes i privat pleje i første halvdel af 1900-tallet primært har været børn under femten år, der ikke var *"[...] sædeligt fordærvede eller af en særlig vanskelig Karakter [...]"* (Bryderup, 2005:71). Lovgivningsmæssigt har det dermed været muligt at kategorisere de børn og unge, der skulle anbringes og på samme måde har loven angivet, at det kun er de børn, der ikke er for "fordærvede", der kunne anbringes i privat pleje (plejefamilier). Denne tydelige sammenkobling af hvilken bestemt kategori af børn og unge, der skulle anbringes og hvilken anbringelsesform, der bliver fundet passende for den enkelte ophæves til dels med den reviderede udgave af Forsorgsloven fra 1958, dog stadig med en anmærkning af, at opholdet i plejefamilien ikke skal være af kortvarig eller behandlende karakter (Ibid.:205). Historisk set er det altså muligt at identificere en udvikling i anbringelser fra en tid, hvor loven har skullet agere rettesnor for valget af anbringelsesform ud fra årsagerne til anbringelsen, til i dag, hvor udgangspunktet i højere grad er det enkelte barn og familie. Dermed synes der også i dag at være et fokus på årsagerne til en anbringelse, men da loven ikke længere på samme vis kan diktere hvilken anbringelsesform der vælges, kommer det øjensynligt til at have en indflydelse på de ikke længere kategoriserbare børn og unge der anbringes, og dermed den plejeopgave, som plejefamilierne møder i deres arbejde.

Når denne sammenhæng ikke længere fremstår tydelig i lovgivningen og når ansvaret for anbringelser uden for hjemmet med Kommunalreformen fra 1970 bliver overdraget til landets

kommuner på samme måde som det økonomiske ansvar, har det ligeledes en afgørende betydning for hvilke anbringelsesformer, der anvendes i landets kommuner.

Professor Inge M. Bryderup beretter i sin artikel *Den socialpædagogiske profession og diagnoser* fra 2011 om et øget antal af anbragte børn og unge, der er diagnosticeret med psykiatriske lidelser (Bryderup, 2011:252), hvilket kan bidrage til at danne et billede af plejeopgaven, som den ser ud i dag.

Der foreligger nemlig kun en begrænset viden om, hvilke problemstillinger de anbragte børn og unge bringer med ind i plejeforholdet. Bryderup et.al. er dog med til at tydeliggøre dette billede af plejeopgaven idet deres undersøgelse *Familiepleje i Danmark* afspejler, at en stor andel af de anbragte børn og unge er svært belastede med diagnoser og andre alvorlige problematikker. F.eks. har omkring en tredjedel (39,1 %) af de børn og unge som undersøgelsen dækker en psykiatrisk diagnose, og 33,3 % af denne gruppe er medicineret for deres psykiatriske diagnose (Bryderup et.al., 2017:406). Derudover afspejler forskningen en gruppe af de anbragte børn og unge, der i undersøgelsen karakteriseres som "gruppen af familieplejeanbragte børn og unge uden psykiatriske diagnoser, som "i høj grad" har særlige følelsesmæssige behov". Disse udgør ca. 50 % af undersøgelsens samlede antal anbragte børn og unge (Ibid.:431).

Derfor synes det langt fra uinteressant at forholde sig til den stigning i andelen af børn og unge i plejefamilier, sammenholdt med et ændret billede af plejeopgaven - hvorfor der kan stilles spørgsmål ved om plejefamilierne er godt nok rustede til at håndtere plejeopgaven, som den ser ud i dag – om plejefamilier eksempelvis bør være professionelt uddannet personale?

"Men plejefamilier skal først og fremmest være familier, ikke behandlere"
(Altinget, 2016).

Således siger daværende Social- og Indenrigsminister Karen Ellemann i et debatindlæg på Altinget.dk den 19. september 2016, hvor hun giver udtryk for, at plejefamilier ikke skal optræde som små behandlingshjem. Dette rummer umiddelbart nogle modsætningsfyldte problematikker, når der foreligger en stigning i andelen af anbragte børn og unge, der diagnosticeres med

psykiatriske lidelser - og dermed må betragtes som behandlingskrævende, men plejefamilierne først og fremmest skal agere som familier og ikke behandlingshjem.

Indeværende undersøgelse vil ikke rette fokus på, om det er muligt både at agere som en almindelig familie og som et behandlingshjem – om det ene skulle udelukke det andet – derimod vil undersøgelsen fokusere mere på, at en del af plejeopgaven kan rumme et behandlings-aspekt og dette naturligt medfører nogle ændrede krav til plejefamiliernes kvalifikationer og kompetencer for at løse opgaven bedst muligt.

Uagtet om plejefamilierne skal agere som små behandlingshjem eller som helt almindelige familier er det derfor relevant at undersøge, om plejefamilierne oplever at være tilstrækkeligt kompetente og kvalificerede, for i sidste ende at kunne imødekomme en succesfuld anbringelse.

Problematikken om hvorvidt plejefamilier skal uddannes bedre eller mere for at kunne løfte plejeopgaven, er et mere komplekst spørgsmål end som så. Plejefamilierne adskiller sig fra lignede aktører på det sociale område, da de falder mellem to stole, idet det professionelle i jobbet som plejefamilie ligger i at skulle kunne agere som en helt almindelig familie for de anbragte børn og unge. Socialpædagog Pernille Christoffersen og afdelingsleder i Socialpædagogernes Landsforbund (herefter SL) Vagn Michelsen beretter i bogen *Plejefamilier – gaver og opgaver* om en professionel dimension og omsorgsdimension ved arbejdet som plejefamilie, hvilket nødvendigvis ikke er modsatrettede forhold, men absolut er bidragende til kompleksiteten, når der fokuseres på plejefamiliernes kvalifikationer og kompetencer (Christoffersen & Michelsen i Folden et.al., 2014:49).

Denne kompleksitet i plejefamiliernes arbejde er ikke alene rettet mod indholdet i plejeopgaven, men ligeledes på baggrund af de forhold plejefamilierne arbejder ud fra. Plejefamilierne indgår kontrakt med kommunerne og er ikke omfattet af nogen overenskomst, hvilket betyder, at plejefamilierne er ringere stillet ift. krav på ferie, løn under sygdom og barsel, arbejdsskadeforsikring, korte opsigelsesvarsler, ingen arbejdsgiverbetalt pensionsordning mm. De modtager ikke løn, men vederlag, der betragtes som compensation for den tabte indtægt, plejefamilien ikke kan skaffe, når de eksempelvis går hjemme med plejebarnet.

Der kan argumenteres for, at netop disse arbejdsmæssige forhold, der skiller sig markant ud fra øvrige ansatte på anbringelsesområdet, er med til at skabe en uklarhed omkring plejefamiliernes positionering på området. Denne uklarhed kan være medvirkende til, at det er vanskeligt at opspore hvilke kompetencer og kvalifikationer, der er nødvendige for at bestride arbejdet som plejefamilie, når der ikke foreligger en klar professions-beskrivelse af plejefamiliernes arbejde. Samtidig er det interessant, at plejefamilierne ikke har samlet sig som en faglig gruppe og tilkæmpet sig en overenskomst, hvilket kan være et udtryk for, at der blandt plejefamilierne er en modstand imod at ville trække plejefamiliegerningen i en mere professionel retning.

I Hedensted Kommune har man taget konsekvensen af, at plejeopgaverne øjensynligt synes sværere og foretaget en organisatorisk ændring således, at Familieplejen siden 2014 er en del af en selvejende døgninstitution kaldet Bakkevej (Socialpædagogen, 2017). Plejefamilierne får tilbudt støtte i form af supervision af uddannede socialpædagoger, de får adgang til en akuttelefon og de kan deltage i kursusdage på lige fod med øvrige ansatte på Bakkevej.

Plejemor Marie Jensen fortæller her om den positive forskel, det har været for hende, at få tildelt socialpædagog Mogens Hansen fra Bakkevej til månedlig supervision:

“Inden vi fik Mogens, var vi faktisk klar til at smide håndklædet i ringen, men Mogens har hjulpet os og medvirket til, at vi stadig er i gamet” (Ibid.:12).

En oplagt bekymring er netop, at mange plejefamilier, som plejemoren i ovenstående citat kan “være klar til at smide håndklædet i ringen”, hvilket kan forårsage en uønsket stigning af sammenbrud i anbringelser af børn og unge. Der hersker stor uklarhed omkring definitionen af, hvad et sammenbrud i en anbringelse rummer - SFI's rapport “Sammenbrud i anbringelse af unge” fra 2010 anvender denne definition:

“Ved sammenbrud af en anbringelse forstås, at placeringen i døgnanbringelse af et barn eller en ung afsluttes uplanlagt på enten barnets/den unges, forældrenes, anbringelsesstedets eller forvaltningens foranledning” (Egelund et.al 2010:21).

I Bryderup et.al.'s undersøgelse, *Familiepleje i Danmark*, fremgår det, at godt en tredjedel af de anbragte børn og unges flytninger er uplanlagte (Bryderup et.al., 2017:419).

Når der altså foreligger et område, hvor der ses en markant stigning i andelen af anbragte børn og unge i plejefamilier og når der ligeledes foreligger en sandsynlig risiko for at antallet af sammenbrud i anbringelser vil stige, giver det anledning til at rette et blik på plejefamiliernes kompetencer og kvalifikationer til at løse en plejeopgave, der øjensynligt har ændret karakter over tid.

Det er dog ikke kun den del af plejeopgaven, der centrerer sig om det anbragte barn og dennes udfordringer, der umiddelbart synes at have ændret karakter, men også den del af plejefamiliernes arbejde, der vedrører samarbejdet med kommunerne. Familieafdelingerne ude i de respektive kommuner har undergået mange organisatoriske og strukturelle omlægninger igennem de seneste år, hvilket må antages at have en indvirken på plejefamiliernes arbejde.

Fra tidligere undersøgelser har det ligeledes været nogle ret entydige og klare indikationer af, at specielt samarbejdet med kommunerne er problemfyldt for plejefamilierne, bl.a. ses dette i Socialpædagogernes Landsforbunds *Familieplejeundersøgelse* fra 2015. Her lister undersøgelsen en lang række udfordringer, som plejefamilierne oplever i deres daglige virke som plejefamilier og 37 % af plejefamilierne fra denne undersøgelse oplever, at det er samarbejdet med kommunerne, der er blandt de største udfordringer ved plejefamiliegeringen (SL, 2015:20).

På trods af Ankestyrelsens sammenfatninger af hovedkonklusionerne af deres undersøgelse af *Samarbejdet mellem plejefamilier og kommuner* fra 2014, hvor de proklamerer, at såvel plejefamilier som kommuner stort set er tilfredse med samarbejdet, viser selvsamme undersøgelse, at 32 % af de adspurgte plejefamilier oplever, at samarbejdet med kommunen er "mindre tilfredsstillende" eller "utilfredsstillende", når det gælder samarbejdet med en myndighedsperson fra kommunen (Ankestyrelsen, 2014: Delundersøgelse 2:3), hvilket altså er samstemmende med SL's undersøgelse, der udkommer året efter.

Såvel SL og Ankestyrelsens undersøgelse er baseret på et meget begrænset antal af informanter - hhv. 767 plejefamilier i SL's undersøgelse, der alle er medlemmer af SL og 374 plejefamilier i Ankestyrelsens undersøgelse.

Nyeste forskning på området, *Familiepleje i Danmark*, som dækker mere end 3000 plejefamilier, finder også stor utilfredshed med samarbejdet, idet omkring halvdelen af de adspurgte plejefamilier er tilfredse med samarbejdet med kommunen, hvorimod den resterende halvdel i *nogen grad* og i *lav* eller *meget lav grad* er tilfredse med samarbejdet (Bryderup et.al., 2017:340f).

Samtidig synes anbringelsesområdet at have været underlagt omfattende strukturelle og organisatoriske omlægninger, sidst ifm. implementeringen af Sverige-modellen, hvor Herning som den første kommune i 2013 arbejder ud fra principperne om bl.a. et sagsloft for sagsbehandlerne, færre anbringelser på institutioner, flere anbringelser i plejefamilier, tidsbegrænsede anbringelser, tættere relation mellem den anbragte og sagsbehandler og mellem anbringelsessted og sagsbehandler. Sidenhen er modellen taget i brug i flere af landets øvrige kommuner, hvor den også omtales som Herning-modellen. I praksis har det i nogle kommuner medført, at de plejefamiliekonsulenter, der tidligere udgjorde det primære bindeled mellem plejefamilie og kommune er blevet afskediget og sagsbehandlerne i stedet skal udfylde denne rolle.

Samtidig arbejder nogle kommuner, bl.a. Københavns Kommune ud fra en tanke om at bevæge sig ned af en såkaldt interventionsstige, hvor fokuset ligger på, at arbejde på en så lidt intervenerende foranstaltning på det sociale problem, der er opstået.

Med afsæt i ovenstående synes vi at kunne identificere en udvikling, hvor andelen af børn og unge, der anbringes i plejefamilie er stigende og hvor plejeopgaven synes at have ændret karakter over tid sammenholdt med, at grunduddannelsen for plejefamilier er forholdsvis uændret, finder vi det interessant at undersøge følgende problemformulering.

1.1. Problemformulering

Vi finder det hermed interessant at undersøge:

Hvorvidt almindelige plejefamilier oplever, at de har de rette kvalifikationer og kompetencer til at løfte nutidens plejeopgave med den viden, de besidder?

2. Motivation

Denne undersøgelse udspringer fra en fælles undren over, hvorvidt plejefamilier er tilstrækkeligt uddannede og har tilstrækkelig viden, kompetencer og færdigheder til at varetage plejeopgaven for de anbragte børn og unge, samt hvordan dette opfattes af plejefamilierne selv.

Vores nysgerrighed vedrørende emnet er funderet i egne erfaringer fra området som hhv. plejemor og socialrådgiver med erfaring fra anbringelsesområdet, hvor vi begge over tid har erfaret, at plejeopgaverne synes sværere end tidligere.

Vi er gået til undersøgelsen med en interesse i at undersøge, hvorvidt plejefamilier har tilstrækkelig viden og kompetencer til at løfte plejeopgaven, ved at undersøge plejefamiliernes egne holdninger og opfattelser hertil.

3. Afgrænsning i den empiriske undersøgelse

Indeværende undersøgelse adresserer et spørgsmål om plejefamiliers oplevelser af, at være tilstrækkeligt rustede til de plejeopgaver, de står med i dag. Med den empiriske undersøgelse har vi haft et fokus på, at identificere netop de oplevelser, der centrerer sig om den såkaldte "klædt-på-hed". I vores empiri undersøger vi derfor kun i et begrænset omfang, hvordan plejeopgaven ser ud i dag, eksempelvis plejefamiliernes oplevelser af, hvor belastede de børn og unge, der anbringes i dag, er. Derimod retter vi et større fokus på, hvorvidt undersøgelsens plejefamilier, oplever at være klædt på til arbejdet som plejefamilie og dermed også hvilke emner, de berører i deres besvarelser herpå.

Indeværende undersøgelse indeholder en tematisk analyse af den empiri, der er fremkommet på baggrund af tre fokusgruppeinterviews med 12 plejefamilier. Dette efterfølges af en diskussion, hvor de elementer fra en tematisk analyse, som vi finder interessante ift. undersøgelsens problemformulering, diskuteres. I forlængelse af vores videnskabsteoretiske ståsted vælger vi at

prioritere en tematiske analyse, hvor vi fremstiller og analyserer plejefamiliernes udsagn, der centrerer sig om oplevelsen af at være kvalificerede og kompetente til plejeopgaven. Derfor får plejefamiliernes udsagn lov til at være den bærende del af analysen, idet vi ikke inddrager et samlet teoretisk ståsted, men først i diskussionen inddrager relevant teori ift. de enkelte temaer, der identificeres i empirien.

Samtidig vælger vi at afgrænse os fra at analysere plejefamiliernes udsagn ud fra et samfundsmæssigt perspektiv, hvorfor den socialpolitiske indflydelse på anbringelsesområdet og indflydelsen fra de aktuelle diskurser, der hersker i det sociale arbejde, ikke inddrages.

4. Begrebsafklaring

Enkelte centrale begreber fra undersøgelsen forklares i nedenstående afsnit - nogle begreber defineres med relevant litteratur andre forklares blot som en vejledning til læseren.

4.1 Sagsbehandler og konsulent

Vi er bevidste om, at de myndighedspersoner, som plejefamilierne stifter bekendtskab med i deres samarbejde med kommunerne kan have forskellige uddannelser bag sig og dermed forskellige titler. Vi har ikke fundet det relevant ift. vores dataindsamling at skelne mellem disse professioner og derfor vil den myndighedsperson som har titlen socialrådgiver, sagsbehandler, socialformidler eller noget helt fjerde være omtalt som *sagsbehandler* fremadrettet i undersøgelsen, da det er den betegnelse, som hovedparten af de adspurgte plejefamilier anvender i interviewene. Ligeledes anvender plejefamilierne alene ordet konsulent om de familieplejekonsulenter samt andre konsulenter som de møder i arbejdet med de anbragte børn og unge, hvorfor vi ikke skelner mellem disse, men alene anvender betegnelsen konsulent.

4.2 Kommunen

I undersøgelsen har vi valgt at omtale plejefamiliernes arbejdsgiver og samarbejdspartner som *kommunen*. Betegnelsen rummer den kommunes socialforvaltning, hvor dennes familieafdeling er lokaliseret og som indgår i samarbejdet med plejefamilierne. På samme måde dækker denne allround betegnelse over såvel den anbringende kommune, den betalende kommune, bopælskommunen m.fl.

4.3 Plejefamilier

Undersøgelsens fokus er på almindelige plejefamilier, da det er her størstedelen af de anbragte børn og unge, som anbringes i familiepleje, bliver placeret. Tal fra Ankestyrelsen viser, at der i 2015 var 5465 anbragt i almindelig familiepleje, 289 i kommunal familiepleje og 879 i netværkspleje (Ankestyrelsen, 2015:15). Når der fremadrettet nævnes plejefamilier i undersøgelsen, henvises der til de almindelige plejefamilier.

Vi benytter derudover en samlet betegnelse *plejefamilier* i stedet for plejemødre og plejefædre om undersøgelsens informanter, idet det er hele familien som er en del af plejeopgaven, fordi det foregår i private rammer.

4.4 Plejefamiliegerningen

At være plejefamilie anses hverken som et arbejde eller et hverv, ej heller som frivilligt arbejde. Som allerede nævnt får plejefamilier ikke løn, men vederlag som anses som kompensation for den tabte arbejdsfortjeneste, de går glip af, ved at have et plejebarn. I indeværende undersøgelse har vi derfor valgt at kalde det for både for *et arbejde*, *et job* samt for *en gerning* i en erkendelse af, at de alle synes at være dækkende begreber.

4.5 Plejeopgaven

I forlængelse af diskussionen om hvorvidt plejefamiliegerningen er et job, en god gerning eller et kald bliver det på samme måde vanskeligt at begrebsætte den opgave plejefamilierne skal varetage - med andre ord alt det, der medfølger, når et barn eller ung anbringes i en plejefamilie. Vi har fremadrettet i undersøgelsen valgt at benævne dette som plejeopgaven.

4.6 Undersøgelsen

Hvis ikke andet er angivet er det denne indeværende undersøgelses empiriske undersøgelse, der refereres til fremadrettet.

4.7 "Klædt-på-hed" - kompetencer og kvalifikationer

Eftersom det er undersøgelsens hovedærinde at undersøge, hvorvidt plejefamilier oplever at være klædt på ift. at løfte nutidens plejeopgave, er det relevant at sætte et par ord på begrebet *klædt-på-hed*, der i undersøgelsen er et selvopfundet begreb, der er opstået i bearbejdningen af empirien. I denne sammenhæng er begrebet synonymt med at føle sig rustet eller forberedt til jobbet som plejefamilie - med andre ord, at plejefamilierne besidder de nødvendige kompetencer

og kvalifikationer til at bestride jobbet. I daglig tale skelnes der sjældent mellem disse begreber, men i uddannelsesvidenskaben sondres der mellem disse to.

Professor Per-Erik Ellström foretager denne sondring og han fremkommer med en definition af kvalifikation og kompetence:

“Med kvalifikation avses här den kompetens, som objektivt krävs på grund av arbetsuppgifternas karaktär, och/eller som formellt eller informellt efterfrägas av arbetsgivaren” (Ellström, 1992:29).

“Med kompetens avses här en individs potentiella handlingsförmåga i relation till en viss uppgift, situation eller kontext” (Ibid.:21).

Med andre ord taler Ellström om, at kompetencer er en individuel evne og et potentiale hos individet til at løfte en given opgave, hvor kvalifikation defineres som de krav, der stilles til individet på baggrund af en opgaves karakter, der eventuelt efterspørges af en arbejdsgiver. I indeværende undersøgelse analyseres de udsagn fra empirien, der afspejler, hvilke kompetencer, der kan identificeres hos de adspurgte plejefamilier - altså plejefamiliernes individuelle evner til at imødekomme det, som plejeopgaven rummer.

Derudover analyseres de udsagn, der centrerer sig om, hvorledes plejeopgavens karakter er afgørende for hvilke krav, plejefamilierne skal honorere og i nogle tilfælde, hvilke forventninger kommunerne stiller.

De forskellige udsagn bruges efterfølgende til at kigge på, hvorvidt de kvalifikationer og kompetencer, som plejefamilien har, er tilstrækkelige til at håndtere plejeopgaven.

I den forbindelse kan kvalifikationer i bred forstand anses som en videnskabelig viden, der tillæres fra formel læring via en uddannelse og hvor kompetencer anses som egenskaber, der tillæres i mere uformelle læringsarenaer.

5. Forskningsreview

I det følgende afsnit præsenteres et uddrag af dansk forskning, som omhandler anbringelser i plejefamilie. Formålet med dette forskningsreview er at kortlægge eksisterende viden inden for området. Afsnittet er ikke dækkende ift. forskningen på området generelt, men giver et bud på de sidste 15 års forskning inden for plejefamilieområdet.

Vi har søgt i forskellige forskningsdatabaser, herunder Aalborg Universitetsbibliotek, Google Scholar, Det Kongelige Biblioteks database samt Dansk Forskningsdatabase. Søgeordene har bl.a. været *anbringelse i plejefamilie/familiepleje, familieplejeanbringelse og uddannelse af plejefamilier*. Der er også søgt mere generelt på anbringelse af børn og unge ift.

institutionsanbringelser, ud fra en bevidsthed om, at disse kan bidrage med relevant viden ift. det generelle anbringelsesbillede, men da vi alene interesserer os for plejefamiliernes opfattelser af klædt-på-hed ift. plejeopgaven, er det indenfor dette område hovedvægten af søgninger ligger.

Udover forskningsdatabaser har vi anvendt sneboldmetoden, hvor vi har fulgt centrale henvisninger til anden forskning på området. Denne metode er særligt anvendt i undersøgelsen, idet Bryderup et.al.'s undersøgelse *Familiepleje i Danmark*, som er det største og nyeste forskningsprojekt på området, har udarbejdet et bredt forskningsreview, som også dækker international forskning, særligt med fokus på Norge, Sverige og England.

De undersøgelser vi har fundet, er skimmet ud fra titel, abstract og/eller konklusion. De undersøgelser, der er valgt, relaterer sig til anbringelse i plejefamilie. Der er lagt vægt på primært at inkludere dansk forskning, da det er i denne kontekst, at denne undersøgelse er udarbejdet.

Familiepleje i Danmark er det største forskningsprojekt, der er foretaget om plejefamilier i Danmark nogensinde og det afdækker mange af de samme områder som tidligere, mindre undersøgelser.

Projektets del VI om *forskning af familieplejere* er todelt, således den ene del omhandler forskning om familieplejernes karakteristika og den anden del omhandler forskning om familiepleje som omsorgsmiljø og socialpædagogisk indsatsform.

Den første del afdækker bl.a.; forskning om tidligere uddannelsesniveau og beskæftigelsesbaggrund, alder, demografi, anciennitet, antal biologiske og anbragte børn, kurser og efteruddannelse ifm. plejeopgaven mv.

Den anden del afdækker anden forskning som; opfattelser af plejeopgaven og egen rolle ift. plejebarnet, oplevelser af at være plejefamilie, følelsesmæssige udfordringer i relationen til plejebarnet, plejefamiliens egne børn, parforhold, egen familie og netværk samt kontakten med plejebarnets familie.

Afsnittet *Forskning af familieplejere* i Bryderup et.al.'s undersøgelse bygger på følgende danske undersøgelser: SL's medlemsundersøgelse fra 2005, Deloitte's undersøgelse af plejefamiliers rammer og vilkår fra 2010, SL's undersøgelse af familieplejernes faglighed og kompetencer fra 2012, Flemming Niensens undersøgelse af familiepleje i Københavns Kommune fra 2002, Ankestyrelsens kortlægning af antal plejefamilier i Danmark fra 2014, og SL's familieplejeundersøgelse fra 2015 (Bryderup et. al., 2017:221f).

Grundet projektets aktualitet og omfang bliver konklusioner herfra særligt inddraget i analysen af denne undersøgelse sammenholdt med ældre forskningsprojekter, der dækker en langt mindre skare af plejefamilier. Derfor er det konklusioner fra dette forskningsprojekt, som dette forskningsreview alene har fokus på.

Når der omtales andre forskningsprojekter, er det med henvisning det forskningsreviewet i Bryderup et.al.'s undersøgelse.

Mie Engens sammenfatning fra ovenstående undersøgelser ift. forskning om plejefamiliers karakteristika viser, at plejefamilier generelt er ældre end andre forældre med hjemmeboende børn, at deres biologiske børn er ældre end plejebørnene og ofte er flyttet hjemmefra, at plejefamilier består af samboende par, som har levet sammen i mange år og som har stabile parforhold. Plejefamilier bor oftere end andre familier på landet, det er oftest kvinden i forholdet der er den primære omsorgsgiver og som skriver under på plejekontrakten, ligesom det er almindeligt, at kvinden ikke har anden beskæftigelse udover plejeopgaven (Ibid.:241f).

Engens sammenfatning ift. forskning om familiepleje som omsorgsmiljø og socialpædagogisk indsatsform viser, at plejefamilieområdet er et komplekst område med forskellige plejefamilier og forskellige plejebørn, hvorfor der er store variationer i de opgaver, der skal løftes. Der er et tydeligt billede af, at familier bliver plejefamilie ud fra et ønske om at danne en relation til plejebarnet. Derudover viser forskning på området, at plejefamiliers egne holdninger har betydning for, hvordan plejeforholdet udvikler sig. Hovedparten af plejefamilierne fra undersøgelseerne er tilfredse med plejeerhvervet og føler sig beriget af plejeopgaven og de medfølgende relationer det giver. Der berettes dog også om mere negative oplevelser, som hvis det følelsesmæssige bånd ikke bliver knyttet eller hvis der er et kompliceret samarbejde enten med biologiske forældre eller tværfagligt. Dette øger risikoen for sammenbrud i anbringelser. Det er særligt et hensyn til biologiske børn, der medfører et sammenbrud. Slutteligt finder Engen, at der både nationalt og internationalt er en begrænset forskningsviden om, hvordan plejefamilier udfører deres arbejde samt hvilke karakteristika ved både plejefamilier, plejebørn og biologiske familier, der fører til succesfulde anbringelser (Ibid.:255f).

5.1 Konklusioner fra Familiepleje i Danmark

Dette afsnit vil runde nogle af konklusionerne, der er fundet i Bryderup et.al.'s forskningsprojektet og som har relevans ift. indeværende undersøgelses ærinde. Formålet med Bryderup et.al.'s projekt er at afdække de almindelige familieplejere i Danmark, som er den mest anvendte anbringelsesform og samtidig det område, der forskningsmæssigt er mindst belyst. Dette for at bidrage med en viden, der kan være med til at sikre kvaliteten af anbringelsesindsatser i Danmark (Ibid.:11).

Dette afsnit koncentrerer sig primært om projektets del VII, som omhandler projektets konklusioner. Hovedvægten af konklusionerne er bundet på op projektets del VI; *Resultater af undersøgelsen blandt almindelige familieplejere*, der er et kvantitativt studie af omfattende spørgeskemaundersøgelser blandt de almindelige plejefamilier.

Undersøgelsen afdækker to områder; dels en karakteristik af de almindelige plejefamilier og dels en undersøgelse af hvilke målgrupper blandt de børn og unge, der anbringes i de almindelige plejefamilier, der anses for at profitere af denne anbringelsesform (Ibid.). Konklusioner fra

projektets undersøgelse af plejefamiliernes karakteristik omhandler: *"[...] deres livsformer og boligforhold; deres erfaringer og uddannelse; deres modtagelse af støtte, supervision og samarbejde med den anbringende kommune og deres motiver for og forståelser af opgaver og roller som familieplejere"* (Ibid.:513). Konklusioner fra projektets undersøgelse af plejefamiliernes karakteristik af de anbragte børn og unge omhandler: *"[...] de familieplejeanbragte børn og unges køn, alder og baggrund; årsagerne til deres anbringelse og karakteristik af særlige behov; deres skolegang; samvær med forældre og en række forhold omkring anbringelsens ophør"* (Ibid.:526). Det er primært konklusionerne fra første del som inddrages i dette forskningsreview.

Der er i alt 3.167 plejefamilier der har besvaret spørgeskemaet om plejefamilierne selv. Derudover er der oplysninger om 4.770 anbragte eller tidligere anbragte børn og unge, som bor eller har boet hos de 3.167 plejefamilier, der har besvaret spørgeskemaerne (Ibid.:512). Projektet har en svarprocent på mellem 70 og 80 %.

I 2015 er der i alt anbragt 11.049 børn og unge fordelt på de forskellige anbringelsessteder. Heraf er 5622 børn og unge anbragt i almindelig plejefamilie, 314 i kommunal plejefamilie og 879 i netværkspleje. De resterende er anbragt på øvrige anbringelsestilbud som døgninstitutioner, socialpædagogisk opholdssted mv. (Ankestyrelsen, 2015:15).

Disse tal viser, at 62 % af de anbragte børn og unge er anbragt i plejefamilier, hvoraf hovedparten er anbragt i de almindelige plejefamilier (Ibid.:14).

Bryderup et.al.'s undersøgelse finder, at de fleste plejefamilier i projektet gennemsnitligt har 11 års erfaring som plejefamilie (Bryderup et.al., 2017:517).

Derudover finder projektet, at hovedparten af plejefamilierne forinden en plejeopgave har erfaring med at arbejde med børn og unge. Erfaringsgrundlaget stammer primært fra normalområdet, men en del har også erfaring fra specialområdet (Ibid.:329).

Projektet finder yderligere, at plejefamilierne har et højere uddannelsesniveau end gennemsnitsbefolkningen i alderen 40-69 år, idet flertallet af plejefamilierne har en mellemlang videregående uddannelse, mens langt de fleste partnere har en erhvervsfaglig uddannelse. Dog

findes relevansen i uddannelserne svingende ift. plejefamiliegerningen - pædagoguddannelsen er den mest hyppige relevante uddannelse, herefter læreruddannelsen og social- og sundhedsassistent. Omkring en tredjedel af de adspurgte plejefamilier har en pædagogisk uddannelsesbaggrund, hvor ca. halvdelen af plejefamiliernes uddannelse ikke har nogen faglig relevans (Ibid.:515).

Omkring grundkursus, efteruddannelseskurser og supervision finder projektet at ca. en femtedel af undersøgelsens plejefamilier og deres partnere ikke har modtaget grundkurset, ligesom omkring en femtedel ikke modtager de lovpligtige årlige efteruddannelseskurser. Omkring en tredjedel får ikke supervision og omkring en fjerdedel er utilfredse med omfanget og kvaliteten af supervision (Ibid.:517f).

Derudover er omkring en femtedel af plejefamilierne utilfredse med kontakten til den anbringende kommune - dette målt på både omfang og kvalitet (Ibid.:518), ligesom en stor gruppe plejefamilier oplever, at de har en tilstrækkelig viden, da de beslutter sig for at blive plejefamilie. De mener ikke at de har fået fyldestgørende beskrivelser, der er dækkende ift. behov og vanskeligheder hos de anbragte børn og unge, før de er blevet anbragt. Alligevel vurderer næsten alle i undersøgelsen, at de selv *"er særdeles godt eller godt rustede til at håndtere de daglige udfordringer i arbejdet i forhold til at støtte de anbragte børn og unge med sociale vanskeligheder i skolen og daginstitutionen og i forhold til skolefaglige udfordringer"* (Ibid.:522).

Pointer fra ovenstående konklusioner inddrages i diskussion i samspil med vores indhentede empiri samt relevant teori.

6. Rammer for plejefamiliegerningen

Dette kapitel beskriver de generelle forhold for plejefamilier, herunder lovgivningen på området, de tre typer af plejefamilier - dog med et særligt fokus på de almindelige plejefamilier, da det er denne gruppe, som undersøgelsen omhandler. Derefter beskrives godkendelsesproces, den eksisterende uddannelse samt plejefamiliers ansættelsesforhold.

Med Barnets Reform fra 2011 kommer en bredere vifte af plejefamilietyper, da den kommunale plejefamilie bliver tilføjet listen med almindelige plejefamilier samt netværksplejefamilier. Således får kommunerne mulighed for at anbringe flere børn og unge i plejefamilier – også en del af de børn og unge, som tidligere er blevet vurderet at være for dårlige til blive anbragt i plejefamilie. Det vil sige, at man siden 2011 har opereret med tre typer af plejefamilier; almindelige plejefamilier, kommunale plejefamilier samt netværksplejefamilier.

6.1 Lovgivning

I dette afsnit beskrives kort de lovgivningsmæssige rammer for anbringelsesområdet i Danmark. Dette gøres for at give læseren en bredere forståelse af kompleksiteten i anbringelsesområdet og dets mange facetter.

Kapitel 11 i Lov om social service (herefter Serviceloven), som omhandler særlig støtte til børn og unge, fastsætter de lovgivningsmæssige rammer omkring anbringelse af børn og unge i Danmark. Serviceloven blev indført i juli 1998 og sammen med Lov om aktiv socialpolitik og Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område afløste de Bistandsloven.

Formålet med kapitel 11 i serviceloven lyder således:

”Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende¹.”

Serviceloven har dermed til formål at sikre, at anbragte børn og unge får de samme muligheder som deres jævnaldrende, for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv.

Forud for en anbringelse er der nogle obligatoriske lovgivningsmæssige punkter, der skal udføres, såsom en børnefaglig undersøgelse, jf. servicelovens § 50 og en handleplan, jf. servicelovens § 140. Den børnefaglige undersøgelse er et redskab som myndigheden bruger til at afdække, hvorvidt barnet har behov for støtte efter servicelovens regler. Såfremt det vurderes, at barnet

---

¹ § 46 i Social- og Indenrigsministeriet 2016. Bekendtgørelse af lov om social service

har behov for støtte, skal der udarbejdes en handleplan, som angiver, hvilken støtte barnet har behov for. Det vil sige, at det er handleplanen, der peger på, hvorvidt barnet skal anbringes samt hvilken anbringelsesform, der vurderes bedst egnet til det enkelte barn. Der skal lovgivningsmæssigt, jf. servicelovens § 70 følges op på handleplaner først efter tre måneder og derefter hvert halve år. Såfremt der er behov for ændring i indsatsen, skal handleplanen revideres. Servicelovens § 52 angiver forskellige foranstaltningmuligheder, herunder frivillig anbringelse jf. Servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, som i 2015 udgjorde 75 % af anbringelser i Danmark. I tal er dette 8313 børn og unge som er anbragt med samtykke fra forældremyndighedsindehaverne (Ankestyrelsen, 2016:16). Ved anbringelse uden samtykke fra forældremyndighedsindehavere, er det Børne- og Ungeudvalget i den anbringende kommune der, jf. Servicelovens § 58, træffer afgørelse om, at barnet skal anbringes uden for hjemmet. I 2015 var 18 % af de anbragte børn og unge anbragt uden samtykke. I tal drejer det sig om 1986 børn og unge (Ibid.).

6.2 De tre plejefamilietyper

En *almindelig plejefamilie*, jf. Servicelovens § 66, nr. 1, er kendetegnet ved, at være en familie der har overskud til at være plejefamilie for et eller flere børn, som ikke kan bo hos deres biologiske forældre. Det er meget almindeligt at en eller begge plejeforældre har et arbejde ved siden af. I 2015 er ca. 50 % af de anbragte børn og unge i Danmark anbragt i en almindelig plejefamilie, som er generelt godkendt (godkendelsesprocedure beskrives senere i dette kapitel) (Ibid.:15).

De *kommunale plejefamilier*, jf. Servicelovens § 66, nr. 2, er familier der har nogle særlige kompetencer og kvalifikationer, ofte fra uddannelse og/eller fra erfaring fra f.eks.

døgninstitutioner eller socialpædagogiske opholdssteder. De kommunale plejefamilier bliver godkendt til at tage sig af et bestemt barn, som har nogle sværere problemstillinger.

Plejeforældrene, eller én af plejeforældrene, har ofte ikke arbejde ved siden af, da der ved disse opgaver ofte er behov for at anvende mere tid med det anbragte barn, end der kræves ved anbringelser i andre plejefamilietyper (Servicestyrelsen, 2011:153). I 2015 var 3 % af de anbragte børn og unge anbragt i en kommunal plejefamilie, som er generelt godkendt (Ankestyrelsen, 2016:15).

Netværksplejefamilier, jf. Servicelovens § 66, stk. 3, er familier, som i forvejen har en relation til det barn som skal anbringes. Det er ofte familier, som har et biologisk bånd til barnet, f.eks. bedsteforældre, onkler og tanter mv., men det kan også være personer i barnets øvrige netværk, som f.eks. en pædagog i daginstitutionen, en lærer i skolen, en nabo osv. Netværksplejefamilier bliver indført med Anbringelsesreformen i 2006 og i 2015 er 8 % af de anbragte børn og unge i Danmark anbragt i denne plejeform (Ibid.).

6.3 Godkendelsesproces for plejefamilier

Der findes to godkendelsesformer inden for plejefamilieområdet; generel- og konkret godkendelse. Disse har hver betydning for, hvilke børn familierne kan modtage samt hvilke kommuner, der kan anbringe børn i de enkelte familier. Nedenfor beskrives de to godkendelsesformer, for at give en bedre og bredere forståelse af de forskellige plejefamilietyper, som er beskrevet ovenfor.

I januar 2014 træder Tilsynsreformen i kraft i form af Lov om Socialtilsyn. Formålet er at tage godkendelse og tilsyn fra kommunerne og sikre en mere ensartet godkendelsesproces og et mere ensartet tilsyn på tværs af landet. Med Tilsynsreformen bliver der etableret fem sociale tilsyn beliggende i fem kommuner placeret i hver deres region. Med Tilsynsreformen bliver der ligeledes etableret en fastsat kvalitetsmodel som benyttes ved godkendelse ligesom ved tilsyn. Kvalitetsmodellen bygger på syv temaer som; 1. uddannelse og beskæftigelse, 2. selvstændighed og relationer, 3. målgruppe, metoder og resultater, 4. familiestruktur og familiedynamik, 5. kompetencer, 6. økonomi og 7. fysiske rammer².

Ved generel godkendelse er en almindelig eller en kommunal plejefamilie godkendt til at tage imod børn generelt. Plejefamilier som er generelt godkendt, kan modtage børn fra alle landets kommuner. Det er det sociale tilsyn der foretager godkendelsen af plejefamilierne (Servicestyrelsen, 2011:157 & Bryderup et.al., 2017:101).

Ved en konkret godkendelse gælder godkendelsen for et konkret barn (eller flere konkrete børn), og det er derfor den anbringende kommune, der godkender familien, ligesom det alene er den

---

² § 6 i Social- og Indenrigsministeriet (2015). *Bekendtgørelse af lov om socialtilsyn*

anbringende kommune, der kan benytte plejefamilien. Netværksplejefamilier er altid konkret godkendte, da de bliver godkendt til et eller flere bestemte børn qua deres relation til barnet/børnene (Servicestyrelsen, 2011:158 & Bryderup et.al., 2017:101).

6.4 Eksisterende uddannelse

Det kræver ikke nogen bestemt uddannelse at blive plejefamilie, men alle tre plejefamilietyper skal gennemføre et grundkursus, som gennemføres før plejefamilierne får et barn i pleje. Det er dette grundkursus som i undersøgelsen kaldes for den eksisterende uddannelse. Derefter har de ret og pligt til at deltage i to årlige efteruddannelsesdage samt at modtage supervision ved behov. Formålet med de ovenstående punkter er at sikre, at de familier der modtager børn i pleje, er bedst muligt klædt på til opgaven, og dermed at plejebørnene får et stabilt anbringelsesforløb i et trykt omsorgsmiljø og uden sammenbrud i anbringelsen (Servicestyrelsen, 2011:161).

6.4.1 Grundkursus, jf. Servicelovens § 142, stk. 3

Fælles for de tre typer af plejefamilier er, at de alle skal have gennemført et grundkursus i familiepleje, inden de må modtage et anbragt barn. Der kan være undtagelser såfremt behovet for anbringelse er akut, så skal familierne gennemføre kurset kort efter modtagelse af barnet. Grundkurset udbydes af den godkendende kommune, af Socialtilsynet eller en privat udbyder, som kommunen tilkøber kurset hos, og har en varighed af minimum fire dage, hvilket det i de fleste kommuner ligger på (Ibid.:162).

Grundkurset skal som minimum omfatte følgende tre aspekter:

- Omsorg for og opdragelse af børn, herunder forståelse for anbragte børns særlige situationer og relationer mellem plejefamilien og plejebarnet.
- Samarbejdet med barnets forældre, herunder relationen mellem barnet og dets forældre.
- Plejefamiliens rolle i samarbejdet med kommunen og øvrige professionelle om barnet (KL, 2009:10).

6.4.2 Efteruddannelse, jf. Servicelovens § 142, stk. 4

De tre typer plejefamilier har alle ret og pligt til efteruddannelse. For de almindelige plejefamilier samt netværksplejefamilierne gælder det, at de deltager i minimum to efteruddannelsesdage om året, af valgfrit emne inden for det udbudte kursuskatalog. Kurserne udbydes igen her både af det

Sociale tilsyn, af kommunerne selv eller af private udbydere, som kommunen tilkøber kurserne hos.

Da de kommunale plejefamilier varetager en særlig opgave, har de ofte behov for mere efteruddannelse end de andre plejefamilier jf. Servicelovens § 142, stk. 5. Omfanget af efteruddannelse skal afspejle tyngden af opgaven der skal varetages. Det er derfor individuelt for de kommunale plejefamilier hvor meget efteruddannelse de har behov for, oveni de ovenfornævnte to obligatoriske kursusdage (Servicestyrelsen, 2011:162).

6.4.3 Supervision

Alle plejefamilietyperne har ret og pligt til at modtage supervision, såfremt dette vurderes nødvendigt. Supervisionstimerne skal tilpasses de enkelte familiers konkrete situationer, hvorfor omfanget vil variere efter behov. Igen her er der særlige regler for de kommunale plejefamilier, som skal tilbydes mere supervision end de øvrige plejefamilier, grundet de særlige opgaver de står med, jf. Servicelovens § 142, stk. 5. (Ibid.).

6.5 Plejefamiliers ansættelsesforhold

Plejefamilier ansættes ikke i et traditionelt ansættelsesforhold, idet de indgår en kontrakt med den anbringende kommune ift. at modtage et barn i pleje. Før anbringelsen aftaler kommunen og plejefamilien en skattepligtig honorering i form af vederlag, som følger barnets behov for støtte, omsorg og behandling. Honoraret fastsættes derfor på baggrund af de belastningsindikatorer, som barnet har. Ved vurdering af antallet af vederlag, kan man overveje:

- Barnets vanskeligheder og behov for støtte
- Krav til samarbejdet med barnets forældre og øvrige netværk
- Plejefamiliernes opgaver ifm. anbringelsen, herunder samarbejdet med kommunen og eventuelle behandlere
- Plejefamiliens ressourcer og kvalifikationer ifm. opgaveløsningen
- Plejeforholdets betydning for eventuelle erhvervsbegrænsninger (KL, 2009:20)

De fleste plejefamilier modtager mellem fire og syv vederlag (Bryderup et.al., 2017:342).

Taksterne for vederlag ændres årligt, og fremgår af Kommunernes Landsforenings (KL) taksttabel. I 2017 udgør et vederlag 4152 kr.

Foruden den skattepligtige honorering modtager plejefamilier en skattefri omkostningsdel, som skal dække forsørgelse som mad, el, vand, tøj, buskort, gaver, fritidsaktiviteter mv.

Ovenstående er gældende for de almindelige plejefamilier samt de kommunale plejefamilier. Netværksplejefamilier aflønnes ikke med vederlag. De skal, jf. Servicelovens § 66a stk. 2, have dækket deres omkostninger ifm. barnets ophold.

6.5.1 Ansættelsesforhold og forsikring

Plejefamilier er ikke dækket af en overenskomst, idet de i nogle sammenhænge kan anses som selvstændige, og derfor ikke er ansatte af kommunen, men alene kontraktligt knyttet til den eller de kommuner de har børn i pleje fra.

Med tilkomsten af de kommunale plejefamilier er det lovgivningsmæssigt blevet muligt at ansætte denne plejefamilietype under mere almindelige ansættelsesforhold. KL og Socialpædagogerne er derfor ifm. overenskomstforhandlingerne blevet enige om sammen at kigge på, hvilke udfordringer en ansættelse på overenskomstlignende forhold kan give anledning til samt om det er i overensstemmelse med gældende lovgivning og retspraksis (KL, 2009:19).

Forsikringsmæssigt gælder det ligeledes, at plejefamilier ikke er forsikret mod arbejdsskader, da Arbejdsskadeforsikringsloven også anser plejefamilier som selvstændige.

Derudover er udgangspunktet hos de fleste forsikringsselskaber, at et plejebarn er dækket af plejefamiliernes private indbo- og ansvarsforsikring, på linje med familiens egne børn (Ibid.:46).

6.5.2 Pension

Plejefamilier har ikke en overenskomstmæssig ret til en pensionsordning svarende til øvrige ansatte på arbejdsmarkedet. Derfor skal plejefamilier selv sørge for at indbetale til en privat pensionsordning, medmindre en særlig aftale er indgået med kommunen (Moselund i Folden et.al., 2014:143). Ved kommunale plejefamilier gør nogle kommuner det, at de indbetaler to ekstra vederlag til plejefamilien, som giver plejefamilien mulighed at indbetale til en arbejdsgiveradministreret pensionsordning, hvor pensionsbidraget fratrækkes i den skattepligtige løn (KL, 2009:24).

6.5.3 Ferie

Plejefamilier er omfattet af Ferieloven og er årligt berettiget til fem ugers ferie, men de fleste kommuner anbefaler plejefamilier at inddrage plejebørnene i ferierne, således de kan få en oplevelse af at være en fuld integreret del af plejefamilien og ikke have en oplevelse af at være udenfor det samlede fællesskab. Plejefamilier kan dog have behov for at holde ferie uden plejebarnet eller plejebarnet være så belastet, at denne ikke kan magte at komme med på ferie, hvorfor nogle plejebørn kommer i aflastning i disse situationer, hvor andre kommer hjem til biologiske forældre eller bliver passet af nogle i plejefamiliens netværk (Moselund i Folden et.al., 2014:143).

På trods af, at plejefamilier er berettiget til fem ugers ferie, bliver de trukket i det beløb, der dækker kost- og logi, når et plejebarn er væk i tre dage eller derover, ligesom de ikke får udbetalt restferie, såfremt de ikke afholder fem ugers ferie.

6.5.4 Barsel

Plejefamilier er omfattet af Lov om barsel (Barselsloven), hvilket betyder at de har ret til barseldagpenge ved fravær under barselsorloven. Plejefamilier har dog ikke ret til løn under barsel, med mindre andet fremgår af den indgåede kontrakt med kommunen (KL, 2009:24).

6.5.5 Sygdom

Plejefamilier er ligeledes omfattet af Lov om dagpenge ved sygdom, hvilket betyder at de ved sygdom har ret til dagpenge. Ligesom ved barselsreglerne har plejefamilier ikke ret til løn under sygdom, såfremt de modtager sygedagpenge (Ibid.).

6.6 Opsamling

Indeværende afsnit har skitseret plejefamiliers forhold, når de accepterer en plejeopgave. Afsnittet kommer omkring de lovmæssige forhold, både for en anbringelse af børn og unge, for godkendelse af plejefamilier og for hvilke uddannelseskrav, der stilles samt for plejefamiliers ansættelsesforhold.

Plejefamilierne synes at falde mellem to stole idet arbejdet som plejefamilie på den ene side er at betragte som et selvstændigt arbejde, da plejefamilierne, som beskrevet, ikke er omfattet af en overenskomst eller ikke er sikret pension. På anden side indgår de en kontrakt med kommunen og har ret til ferie som øvrige offentligt ansatte.

Overordnet set kan plejefamiliernes rammer for en plejeopgave konstateres at være usikre, idet de ikke er sikret arbejdsmæssige forhold, som hovedparten af befolkningen er, hvadenten de er offentligt eller privat ansatte. Disse usikre rammer er et vilkår, som plejefamilierne skal arbejde under, hvilket må siges at stille store krav til plejefamiliernes kvalifikationer og kompetencer.

7. Videnskabsteoretiske refleksioner

I dette kapitel introduceres den videnskabsteoretiske tilgang til indeværende undersøgelse, der tager afsæt i en fænomenologisk og en hermeneutisk tilgang, som giver mulighed for at undersøge plejefamiliernes egne holdninger og opfattelser af deres kompetencer og kvalifikationer.

Såvel den fænomenologiske som den hermeneutiske tilgang centrerer sig om at opnå indsigt i menneskelige erfaringer, oplevelser og forståelser af et givent emne (Juil, 2012:415). I denne undersøgelse vil det derfor bidrage med en viden om plejefamiliers individuelle oplevelser af egne kompetencer og kvalifikationer ift. den stillede plejeopgave, bl.a. set i lyset af den eksisterende uddannelse, supervision og efteruddannelse plejefamilierne tildeles i dag.

7.1 Fænomenologi

Det videnskabsteoretiske afsæt i fænomenologien opstår ud af undersøgelsens ærinde om, at skildre plejefamiliernes subjektive opfattelser af egne kvalifikationer og kompetencer, hvilket er i overensstemmelse med fænomenologiens hovedsigte; at belyse og beskrive et førstehånds eller indefra-perspektiv på en tematik (Guldager, 2015:80ff).

Med dette afsæt i fænomenologien er virkeligheden dermed, som informanterne formulerer den i de interviews, der er foretaget ifm. denne undersøgelses empiriindsamling.

I fænomenologien eksisterer der netop ikke en opdeling af virkeligheden således, at der ikke sondres mellem ontologi og epistemologi, altså den verden, som mennesket lever i og den verden, som fremstår for mennesket (Juil, 2012:65ff). Med andre ord findes der ikke en objektiv verden, og det er derfor ikke muligt at sætte sig udenfor verden og undersøge et fænomen, hvorfor virkeligheden er, som den fremtræder for mennesket (Ibid.:104). En naturlig følge heraf er, at mennesket er referencepunktet, hvorfra al observation foregår og virkeligheden er derfor, som mennesket forestiller sig, at den er (Ibid.). Det synes derfor oplagt at adressere hoveddaktørernes, altså plejefamiliernes oplevelser for at imødekomme denne undersøgelses undersøgelsesfelt.

Hermed er det ikke muligt at generere et grundlag for viden om plejefamiliernes oplevelser af egne kvalifikationer og kompetencer uden at afdække plejefamiliers egne erfaringsverdener i relation til plejeopgaven, som den ser ud i dag, hvorfor dette får en central plads i forskningsdesignet.

Fænomenologien synes ikke bare at åbne op for et anderledes syn på virkeligheden, men også på opfattelsen af sandhed og videnskab. Hermed ikke at forstå, at fænomenologien ikke har til hensigt at bidrage til videnskaben - Edmund Husserl (fænomenologiens grundlægger, 1859-1938) hævder tværtimod, at fænomenologien netop har til opgave at *"etablere et sikkert grundlag for erkendelsen, at nå frem til en absolut sfære af evidens, hvorpå en "streng videnskab" kan bygges"* (Ibid.:68).

Det er derfor ikke blot fænomenologiens ærinde, at skildre oplevelsen, men *"[...] at betragte den og udlægge det, der findes i den"* (Ibid.:71).

Indeværende undersøgelse benytter sig, som det beskrives i afsnittet om metode, af Grounded Theory som en analytisk induktiv tilgang til undersøgelsens empiri, hvilket umiddelbart synes at være i overensstemmelse med den fænomenologiske tilgang, da undersøgeren har til hensigt at gå så åbent og fordomsfrit til empirien som muligt (Ibid.:102). Når det kommer til selve kodningen, hvor empirien dissekeres og inddeles i overordnede tematikker, synes den umiddelbare lighed med den fænomenologiske position måske at ophøre, da den narrative struktur og sammenhæng, som fremgår af det oprindelige interview, forsvinder (Ibid.:102f). Det er alligevel vores hensigt, at fremstille informanternes oplevelse og udlægge det, vi finder i dem.

7.2 Hermeneutik

På samme måde som fænomenologien deler hermeneutikken den opfattelse, at mennesket aldrig kan stille sig udenfor verdenen og beskue den udefra. Menneskets forudsætninger er betinget af samtiden og historien, og menneskets fordomme udgør hermed en såkaldt forståelseshorisont (Ibid.:122).

Hvor fænomenologien ønsker, at undersøgeren skal bestræbe sig på at sætte en parentes om sin egen forforståelse, når et fænomen skal undersøges (Guldager, 2015:81), bidrager hermeneutikken derimod med at inddrage denne forforståelse, ved først at erkende, at

undersøgerens forforståelse altid foreligger og dernæst erkende, at den har indflydelse på det område, der undersøges (Juil, 2012:125).

Den tyske filosof Hans-Georg Gadamer (1900-2002), der regnes for en af de mest centrale figurer i den hermeneutiske tænkning, beretter netop om, at forståelse er den proces *"[...] hvor horisonter, der formodes at eksistere for sig selv, smelter sammen"* (Ibid.). En såkaldt horisontsammensmeltning er, *"[...] hvor forskellige horisonter indgår en ægte samtale med hinanden og herigennem forandrer sig"* (Ibid.). Med andre ord kan den sproglige dialog medvirke til en udvidelse og en ændring af individets forforståelse og erkendelse af et emne og som i den fænomenologiske tilgang er det derfor væsentligt at have en udpræget åbenhed ifm. indsamlingen af empiri og ikke lade sig bremse af egne fordomme eller modstand mod andre, nye horisonter. Med inspiration fra hermeneutikken er det i indeværende undersøgelse muligt i de tre fokusgruppeinterviews at lade alle informanternes forståelses-horisonter sammensmelte, hvilket kan bidrage til nye forforståelser og erkendelser i en ny horisont og forståelsesramme, ikke blot for interviewereren, men ligeledes for de deltagende informanter.

Intervieweren kan ifølge Gadamer ikke agere objektivt, da denne altid vil medbringe sine fordomme om det bestemte emne, der undersøges (Ibid.:122).

Gadamer ser det som et positivt element i processen mod erkendelse, da disse vil bidrage konstruktivt til, at interviewereren kan stille relevante spørgsmål (Ibid.).

Det er derfor relevant, at bringe vore forforståelser og dermed vores forståelsesramme i spil. I dette tilfælde er det særligt relevant, da vi begge er arbejdsmæssigt engageret i plejefamilieområdet. Disse forforståelser er af væsentlig karakter ifm., at vi udformer vores interviewguide, koder vores data og slutteligt analyserer disse ud fra vores horisont - ud fra vores forståelsesramme.

Forforståelsene synes derfor ikke at gøre os "biased" ift. at forhindre en erkendelse af det sagte i interviewene, men kan hjælpe os til at opnå en dybere forståelse og erkendelse. Gadamer argumenterer for, at det vil være problematisk at stille relevante spørgsmål og reflektere, hvis ikke man på forhånd har et kendskab til området (Ibid.).

I den filosofiske hermeneutik bliver undersøgeren en del af den hermeneutiske cirkel, idet undersøgeren er en del af det genstandsfelt som undersøges.

Hermed synes der ikke at sondres mellem ontologien og epistemologien, med andre ord optræder vi som undersøgere som en del af det felt, vi ønsker at opnå forståelse for, hvilket synes at være i tråd med den fænomenologiske tankegang.

7.3 Forforståelser

Indeværende undersøgelse er som udgangspunkt præget af en række forforståelser, hvilket er væsentlige at nævne, for at fremme forståelsen for vores tilgang samt valg og fravalg.

Forforståelserne skitseres nedenfor.

Undersøgelsens videnskabsteoretiske afsæt i den filosofiske hermeneutik indebærer, at undersøgeren indtræder i den hermeneutiske cirkel på lige fod med det genstandsfelt, der ønskes undersøgt eftersom en sondring mellem genstandsfelt og undersøgeren ikke eksisterer (Juil, 2015:111). Derfor er det væsentligt for denne undersøgelse, at fremstille og forholde os til vore forforståelser før og under undersøgelsen. Når vore forforståelser inddrages i indeværende undersøgelse sker det både direkte, men ses primært indirekte bl.a. i udformningen af vores interviewguide eller i kodning af empirien. Med andre ord har vores forforståelser haft indflydelse på vores valg og fravalg.

Som beskrevet tidligere arbejder vi begge i feltet hhv. som socialrådgiver i en familieafdeling og som erfaren plejefamilie. I vores daglige virke har vi selvsagt en berøring med anbringelsesområdet, hvor vi gennem årene har dannet os et billede af, hvorledes området fungerer.

Én af forforståelserne handler om, at belastningsgraden hos de børn og unge, der anbringes i plejefamilie i dag er betydelig højere end tidligere, med andre ord har plejeopgaven ændret karakter og stiller nye og ændrede krav til plejefamilierne. Denne forforståelse er emergeret ud af vores forudgående erfarede kendskab til området.

En anden forforståelse drejer sig om den umiddelbare begrænsede uddannelse plejefamilier har, hvilket kan betyde, at de derfor mangler yderligere uddannelse for at opnå tilstrækkelige kvalifikationer for at være i stand til at løfte plejeopgaven.

Sidste væsentlige forforståelse læner sig op af et vidensbegreb, der bygger på formel viden, hvorfor vi har en forforståelse af, at hvis plejefamilier mangler viden, er det formel teoretisk uddannelse, der er løsningen.

8. Metode

I dette kapitel redegør vi for vores metodiske overvejelser og valg gennem undersøgelsen. Valgene har indflydelse både på empiriindsamlingen og bearbejdningen heraf, samt på analysen og diskussionen.

Vi starter med en gennemgang af processen bag vores empiriindsamling med fokusgruppeinterviews, efterfulgt af de etiske overvejelser, vi har i den forbindelse. Dernæst følger en kort gennemgang af grounded theory, som vi i indeværende undersøgelse primært anvender som inspiration til måden vi opfatter forholdet mellem empiri og teori. Afslutningsvis præsenteres undersøgelsens analysestrategi.

8.1 Fokusgruppeinterviews

I dette afsnit præsenterer vi processen for empiriindsamling herunder, hvordan vi har udvalgt og fået kontakt til de deltagende i fokusgrupperne samt, hvordan vi har udført interviewene i praksis.

8.1.1 Formålet med fokusgruppeinterviews i undersøgelsen

Vi har valgt fokusgruppeinterviews frem for enkeltinterviews, da det giver mulighed for, at forskellige informanternes sammenligninger af erfaringer og forståelser kan producere viden om sociale praksisser på anbringelsesområdet - her hos plejefamilier. Data indhentes på gruppeniveau og det er her: “[...] *den sociale interaktion, som er kilden til data*” (Halkier i Brinkmann & Tanggaard, 2010:123).

Det er vores håb, at plejefamilierne i samspillet med hinanden vil åbne op og fortælle om nogle af de problematikker fra hverdagen med plejeopgaverne, hvor de har opfattelsen af ikke at være godt nok rustede til opgaven og som de gerne vil have muligheden for at tilegne sig mere viden indenfor. Det synes måske mere legitimt i en kollegial sammenhæng at fortælle om situationer, som med stor sandsynlighed genkendes af de øvrige deltagere. Det kan nemlig være et vanskeligt tilgængeligt emne at bede en informant fortælle om egne mangler ifm. sit arbejde. Kvale og Brinkmann beretter om, hvorledes netop fokusgruppeinterviewet kan bidrage positivt til, at deltagerne kan fortælle om tabubelagte tematikker (Kvale & Brinkmann, 2015:205f). Samtidig er vi

bevidste om, at det på samme måde kan virke hæmmende for deltagerne, at skulle udlevere egne mangler og svagheder foran kollegaer i interviewsituationen, hvilket måske vil afholde nogle deltagere fra at fortælle om deres oplevelser af emnet.

En anden svaghed ved metoden kan være, at de enkelte deltagere får sagt mindre, end ved et almindeligt interview samt, at deltagerne har lettere ved at fortælle om egne forståelser og erfaringer ved interview med enkeltpersoner. Dette forsøges imødekommet ved en interviewguide (Bilag 1), der som udgangspunkt rummer et hovedspørgsmål, som plejefamilierne skal forsøge at svare på ad forskellige indgangsvinkler. Derfor lægges der ikke op til, at den enkelte plejefamilie skal berette om hele dennes livsverden, men derimod gruppens opfattelser af, hvorvidt de oplever at besidde den nødvendige viden til at løfte plejeopgaven. Tanken er, at gruppedeltagerne skal inspirere hinanden i en interaktiv proces, således der kan opstå ny viden og derigennem ny data.

8.1.2 Vores rolle som moderatører

Som moderatør for et fokusgruppeinterview er opgaven at agere ikke-styrende og lade deltagerne tale frit om det emne, der er sat i fokus (Ibid.), hvilket hermed vil være vores opgave i interviewsituationen. Med dette i mente er vi bevidste om, at interviewet kan "stikke af" fra emnet, der er sat i fokus, hvilket vi har forsøgt at undgå ved at fremstille en semi-struktureret interviewguide.

I et forsøg på at skabe et rum, hvor alles oplevelser og synspunkter kan komme til udtryk, er det dog væsentligt at tage højde for, at der øjensynligt vil være nogle af deltagerne, der er mere talende end de andre og det kan derfor blive aktuelt for os som moderatører at skulle prøve at få samtlige deltagere i tale.

Vi er bevidste om, at det er væsentligt, at vi i kraft af vores roller som moderatører i fokusgrupperne, giver plads til deltagerne og deres udsagn. Vi forholder os meget nysgerrigt og ydmygt til det sagte og har respekt for, at det er deltagerne, der er eksperterne på området, og os der har en masse at lære. Vi stiller derfor uddybende spørgsmål, såfremt der er udsagn, der kan tydeliggøres mere.

Vi er derudover bevidste om vores måde at spørge ind til emnerne på, ud fra en bevidsthed om, at det kan være følsomme emner at åbne op for, særligt i et stort rum som et fokusgruppeinterview kan være.

Vi er overbeviste om, at styrkerne ved metoden opvejer svaghederne ift. vores undersøgelse, da den sociale interaktion plejefamilierne imellem giver mulighed for udvidelse af emnet samt diskussioner, som kan nå andre højder, end vi som moderatorere kan.

Vi har valgt at opdele os således, at Majbritt stiller spørgsmålene og fører samtalen overordnet, og Sofie stiller uddybende spørgsmål og tager notater undervejs. Vi har valgt denne løsning ud fra vores baggrunde, fordi vi tænker, at plejeforældrene lettere kan relatere sig til Majbritt qua hendes virke som plejemor.

8.1.3 Kontekst for fokusgruppeinterviewene

De to første fokusgruppeinterviews med netværksgrupperne bliver gennemført privat hos to af plejeforældrene i hhv. Sønderborg og Varde Kommune. Det sidste bliver gennemført i et mødelokale på Rådhuset i Haderslev Kommune.

Respondenterne i de to første interviews kender hinanden på forhånd, hvilket giver en anden gruppedynamik gennem interviewene end det sidste fokusgruppeinterview, hvor enkelte kender hinanden på kryds og tværs, men ikke alle har kendskab til hinanden.

Alle interviewene starter med en runde om plejefamiliernes erfaring, antal plejebørn mv. Ved de to første interviews starter vi først diktafonen efter denne runde, og skriver derfor noter i hånden til denne del. Ved det sidste, det som foregik i et mødelokale på et Rådhus, starter vi diktafonen med det samme, idet vi alene har mødelokalet i halvanden time, og derfor bliver nødt til at speede processen i dette interview op.

Vi er bevidste om den forskel, der er på, at gennemføre et interview i private rammer frem for et interview i et lokale i den kommune, hvor plejefamilierne er ansatte. Ved interviewet på kommunen vil der foreligge en risiko for, at informanterne vil associere konteksten med tidligere formelle møder med kommunen og at vi kan fremstå som kommunens repræsentanter i kraft af vores rolle som møde-facilitatorer, hvilket kan påvirke deres besvarelse.

Ved andet fokusgruppeinterview får vi ikke rammesat tiden ordentligt fra start, hvilket kommer til at betyde, at én af respondenterne bliver nødt til at forlade interviewet, inden det er færdigt.

Dette er naturligvis en kritik af vores håndtering af situationen, men også noget der er svært at undgå, idet de private rammer gør os mere ydmyge ift. at tage kontrol over situationen fra start.

Tidsrammerne for de tre interviews er hhv. 1:47:09, 1:37:14 og 1:20:48.

8.1.4 Konstruktion af interviewguide samt strukturering af fokusgruppeinterviews

Vi har gjort os mange overvejelser om hvilke spørgsmål, der skal stilles, for at få besvaret problemformuleringen. Det er vigtigt for os, at konstruere åbne spørgsmål, som giver mulighed for diskussion og udfoldelse i grupperne, således det er deltagernes synspunkter, der kommer i fokus, ligesom det er vigtigt, at vores spørgsmål ikke leder deltagerne i en bestemt retning. I

struktureringen af interviewguiden benytter vi den blandede tragtmodel, som ifølge Bente Haliker: "starter åbent og slutter af med en strammere styring" (Haliker i Brinkmann & Tanggaard, 2010:126). Modellen giver os mulighed for at give plads til deltagernes perspektiver og interaktion med hinanden, samtidig med, at vi sikrer, at vores interessefelter bliver belyst undervejs.

Interviewguiden (Bilag 1) er derfor inddelt med en tanke om at starte mere åbent og slutte interviewet mere direkte og styret af os. Interviewguiden har ét fokus - at få deltagerne til at forholde sig til hvorvidt de oplever, at de har de rette kvalifikationer og kompetencer til at løfte plejeopgaven med den viden, de har. Dette har vi forsøgt at nærme os fra tre forskellige vinkler ud fra en tanke om, at jo flere måder hvorpå vi spørger, giver en større chance for, at vi får flere svar, der er målrettet undersøgelsens problemformulering.

Først beder vi dem om netop at beskrive hvilke kvalifikationer og kompetencer, de synes, at en familie, der ønsker at starte op som plejefamilie, bør besidde. Hermed distanceres familierne fra at forholde sig til egne kvalifikationer og kompetencer og vil frit og åbent kunne berette om, hvad de synes en ny plejefamilie skal kunne. Dernæst beder vi dem om at beskrive et vellykket og et mindre vellykket forløb med en plejeopgave, hvor det er muligt for deltagerne at komme med egne individuelle historier og oplevelser, der muligvis kan afspejle plejefamiliernes kompetencer og kvalifikationer ift. den plejeopgave, de er stillet. Slutteligt spørger vi dem direkte om deres oplevelse af, hvorvidt de oplever at være tilstrækkelig klædt på for at kunne imødekomme de udfordringer, plejeopgaven rummer.

Vi har udformet nogle spørgsmål, som er beskrivende og evaluerende. Fordelen ved de beskrivende spørgsmål er, at de giver mulighed for: “[...] at deltagerne kan beskrive og udveksle erfaringer” (Ibid.:130), hvor fordelene ved de evaluerende spørgsmål giver dem mulighed for: “[...] at de foretager normative vurderinger samt diskuterer disse” (Ibid.). Opdelingen giver os mulighed for at strukturere interviewene og på den måde have en relativt stram styring samtidig med, at deltagerne har mulighed for udfoldelse og fordybelse i de enkelte områder.

Ved udarbejdelsen af interviewguiden har vi gjort os enkelte etiske overvejelser om, at vi i starten af interviewet ikke stiller dem det åbenlyse direkte spørgsmål, men derimod forsøger at tilnærme os emnet ved hjælp af åbne og brede formulerede spørgsmål. Derfor kan der godt herske en grad af manipulation af informanterne ift. at de først til slut i interviewet bliver præsenteret for det direkte spørgsmål.

Inden interviewene starter, introducerer vi plejefamilierne for vores undersøgelse og formålet hermed. Derudover får de nogle praktiske oplysninger ift. tidsramme, anonymitet og tavshedspligt og vi laver en præsentationsrunde, hvor alle fortæller kort om sig selv, erfaringsgrundlag, uddannelsesbaggrund, hvor mange plejebørn osv.

8.1.5 Udvalgelse af informanter

Eftersom denne undersøgelses empiriindsamling søger at afdække, hvorledes plejefamilier oplever at være rustede og hvorvidt den viden de har, er tilstrækkelig for deres arbejde som plejefamilie, er det oplagt at vælge plejefamilierne som kilde. Derfor er undersøgelsen foretaget ud fra et førstepersons-perspektiv - plejefamiliernes.

Vores analyse begrænser sig hermed til de mennesker, der arbejder direkte i feltet, altså plejefamilierne. Grundet undersøgelsens omfang har vi begrænset aktørfeltet velvidende, at det også kunne være interessant og oplysende at undersøge de anbragte børn og unges oplevelser heraf samt samarbejdspartners oplevelse af plejefamiliernes kompetencer og kvalifikationer. Vores primære begrundelse for at vælge et plejefamilie-perspektiv er en vurdering af, at det i sidste ende er dem, der ved hvilke udfordringer, der eksisterer, i arbejdet med anbragte børn og unge samt hvilke områder, der afspejler et behov for mere viden og kompetencer indenfor.

Forud for udvælgelsen af informanter, har vi gjort os overvejelser om nødvendigheden for at udstikke kriterier, eksempelvis omkring deltagernes erfaringsgrundlag, antal børn i pleje, antal år som fungerende plejeforældre samt tidligere gennemførte uddannelser. I praksis har det dog ikke været muligt at imødekomme disse ønsker om kriterier, da det som så ofte før viser sig vanskeligt at få adgang til feltet på trods af vores arbejde som hhv. plejemor og socialrådgiver. Derfor er udvælgelsen sket ud fra en forholdsvis tilfældig udvælgelse. Vi er bevidste om, at det er en væsentlig svækkelse af vores undersøgelsesdesign, at vi ikke har været i stand til at opstille nogle kriterier forud for udvælgelsen af informanter og dermed er endt op med forholdsvis homogene grupper. Ifølge Halkier bør udvælgelsen være analytisk selektiv for at opnå de bedste betingelser for generaliserbarheden og samtidig fremhæver Halkier vigtigheden i, at grupperne ikke fremstår for homogene, da det kan virke hæmmende for interaktionen informanterne imellem og dermed på kvaliteten af den indsamlede empiri (Ibid.:124). Vi må indrømme, at vores tre grupper af informanter fremstår forholdsvis homogene og overordnet set også kommer med ret enslydende besvarelser, hvorfor kriterierne for generaliserbarheden ikke til fulde er opfyldt i indeværende undersøgelse.

Vi har ligeledes gjort os overvejelser over vigtigheden af, hvorvidt plejefamilierne kender hinanden på forhånd eller ej. Halkier plæderer for, at informanter med forudgående kendskab til hinanden er trygge ved hinanden og dermed har lettere ved at åbne op og supplere med hinandens erfaringer (Ibid.:125). Dette stemmer overens med vores oplevelse af de tre interviews, hvor de informanter, der kender til hinandens erfaringer, supplerer og opfordrer hinanden til at fortælle om oplevelser med tidligere og nuværende plejeopgaver. Det at de to af grupperne har et forudgående kendskab til hinanden oplever vi ikke alene som positivt, idet de kender hinandens svar, og derfor mere retter henvendelse til os som moderatorer, i stedet for primært at diskutere med hinanden, som er formålet med fokusgrupper. Dog oplever vi, at de på trods heraf, er gode til at supplere og hjælpe hinanden med at få vigtige budskaber i spil.

For at få adgang til målgruppen, har vi kontaktet Torben Lund Simonsen fra SL i Sønderjylland, som i den forbindelse har fungeret som gatekeeper. Han har mailet til en gruppe medlemmer af SL, der er plejefamilier og som han kunne forestille sig ville være os behjælpelige. Dette resulterer i otte respondenter til to fokusgruppeinterviews. Heri ligger selvfølgelig en erkendelse af, at det er SL,

der udvælger de informanter ud fra nogle kriterier, som vi ikke er bekendte med - udover, at det er plejefamilier, der er åbne overfor at ville hjælpe os.

Ved det tredje interview har vi kontaktet en socialrådgiver i Haderslev Kommune, som har ageret gatekeeper og kontaktet forskellige plejefamilier. Vi har heller ikke her været i stand til at opsætte nogle kriterier for udvælgelsen - og det er derfor udelukkende de informanter, som denne kommune og denne sagsbehandler vælger at kontakte, vi får adgang til.

Vi gennemfører samlet tre fokusgruppeinterviews med fire plejeforældre pr. interview. Alle deltagere er kvinder.

Alle informanter i de tre fokusgrupper er meget erfarne plejefamilier, med 10-30 års erfaring med plejebørn i døgnpleje. Derudover har 12 ud af 14 informanter en relevant uddannelse (de fleste pædagoger eller socialpædagoger) og yderligere mange års relevant erhvervserfaring, der hovedsagelig centrerer sig om socialt arbejde i en eller anden form. Plejefamilierne beskrives enkeltvis senere i undersøgelsen under *Præsentation af plejefamilierne* (jf. kapitel 9).

8.2 Ethiske overvejelser

Informeret samtykke

Et informeret samtykke rummer, ifølge Brinkmann, at informanterne bliver præsenteret for den tematik, som interviewet omhandler og den anvendte interviewmetode (Brinkmann & Tanggaard, 2010:443).

Samtlige deltagere i fokusgrupperne bliver inden interviewenes påbegyndelse informeret om formålet med interviewene samt rammerne herfor. De informeres om, at deltagelse er frivillig, samt at de har mulighed for at trække sig eller sige fra såfremt de oplever, at der er nogle emner eller spørgsmål, de ikke ønsker at drøfte. Derudover får de med informationerne mulighed for at spore sig ind på emnet og holde fokus herpå, således de på forhånd er bekendte med, hvad det er, de skal tale om og dermed også giver samtykke til.

Deltagerne informeres om, at interviewene optages på diktafon og efterfølgende transskriberes. De orienteres om, at det alene vil være os samt eventuelt vejleder og censor, der vil få direkte indblik i det transskriberede materiale, men pointer fra interviewene vil blive brugt i analysen af

undersøgelsen, som offentliggøres på Aalborg Universitets hjemmeside. Samtlige deltagere samtykker mundtligt til dette.

Anonymitet

Ifølge Brinkmann kan de etiske overvejelser opdeles i mikro- og makroetiske problematikker, som hhv. handler om beskyttelse af informanterne samt overvejelser over, hvad undersøgelsen bidrager med på et samfundsmæssigt niveau (Ibid.:439). Vores undersøgelse har et mikroetisk udgangspunkt, idet beskyttelse af deltagerne er centralt for at skabe en indbyrdes tillid deltagerne imellem, men også med moderatorne. Alle deltagere får derfor inden påbegyndelse af interviewene besked om, at de i behandlingen og den videre formidling af interviewene vil være anonyme. Deres svar vil derfor ikke fremstå med navn, men derimod med pseudonymer. Formålet med anonymiseringen er at give deltagerne tryghed til at åbne op og fortælle om deres oplevelser (Steensig & Brinkmann i Brinkmann & Tanggaard, 2010:305f og 439), uden at føle de skal beskytte sig selv eller de børn og unge de har i pleje ifm. den tavshedspligt, de er underlagt som plejefamilie. Det er alene navne på personer, som indgår i interviewene og personer som omtales i interviewene der anonymiseres, og ikke navne på kommuner, steder mv.

8.3 Grounded theory som metode

I undersøgelsen inddrages elementer af grounded theory, hvis formål er: “[...] at opdage, udvikle og verificere en teori på basis af empirisk data” (Boolsen i Brinkmann & Tanggaard, 2010:207).

Grounded theory er en metode, der giver mulighed for teorigenerering, hvor teorier bliver udviklet på baggrund af empirisk forskning (David & Sutton, 2007:79), ved at: *”begrebsliggøre hændelsesforløb”* (Guvå & Hylander, 2003:19). Grounded theory handler ikke om at beskrive menneskers oplevelser enkeltvis, men at finde sammenhænge på tværs af hændelsesforløb.

Grounded theory er en anvendelig metode, når relativt udforskede emner skal afdækkes (Ibid.:17). Plejefamiliers oplevelser af klædt-på-hed ift. plejeopgaven et område, der ikke findes meget forskning inden for, hvorfor grounded theory er en oplagt metode at være inspireret af her.

Inden for grounded theory arbejdes der analytisk induktivt, hvor data *”kodes, analyseres og abstraheres”* (Ibid.).

Udfaldet af grounded theory er en ny teori, som er medvirkende ift. at forklare det felt, som er undersøgt. Analytisk induktion er en kompleks arbejdsmetode hvor dataindsamling, bearbejdning og analyse er processer, der foregår samtidigt.

Som nævnt ovenfor, er vi alene inspireret af elementer fra grounded theory. Vi har ikke ambitioner om at udvikle ny teori med den begrænsede undersøgelse, vi har foretaget. Derimod håber vi, at det er muligt at generere nogle forklaringsmodeller om plejefamiliers klædt-på-hed, ud fra den indsamlede data. Vi fortsætter gennem hele analysen med at gå tilbage i vores empiri og lede efter yderligere koncepter eller argumenter for de koncepter, som findes til at starte med.

Denne undersøgelses inspiration i grounded theory udspringer af forståelsen af forholdet mellem teori og empiri, idet vi først efter en kodning af empirien overvejer hvilken teori der er relevant at inddrage.

Boolsen argumenterer for, at analysens udfald er afhængig af, hvem der foretager empiriindsamlingen, kodningen og analysen mv. (Boolsen i Brinkmann & Tanggaard, 2010:211). Undersøgelsens analyse er derfor et udtryk for, hvad vi finder vigtigt i empirien ift. problemstillingen og vores forforståelser, og det er derfor vores valg og beslutninger der bliver bærende for analysens udfald. Det betyder, at andre kan gribe undersøgelsen anderledes an, og dermed komme frem til andre resultater, end vi kommer frem til.

8.4 Kode- og analysestrategi

I det følgende afsnit redegøres der for den måde, vi har valgt at behandle, kode og analysere vores empiri.

8.4.1 Transskription

Vi har valgt at transskribere vores interviews, idet det giver os mulighed for at skabe struktur i samtalerne, og påbegynde den første analytiske proces (Kvale & Brinkmann, 2009:202). Empirien for undersøgelsen er dog kun delvist transskriberet, idet vi har undladt samtaler, der kommer uden for interviewguiden, f.eks. når informanterne taler om specifikke fagpersoner mv., ligesom fyldord som øh og ikk, lange pauser, latter, rømmen og hurtig vejtrækning udtages, medmindre det giver mening for den videre læsning af transskriptionen. I analysen tolker vi alene på det sagte, hvorfor disse valg og fravalg er foretaget.

8.4.2 Åben kodning

Efter transskription af alle interviewene, påbegyndes en åben kodestrategi, hvor vi identificerer "kategorier, begreber, egenskaber og dimensioner" (Boolsen i Brinkmann & Tanggaard, 2010:212). På denne måde konstruerer vi data, ved at finde koncepter, eller tematikker, som vi fremadrettet kalder det. Ifølge Boolsen er den åbne kodning en:

"[...] analytisk proces, der identificerer og udvikler disse begreber i forlængelse af deres egenskaber og dimensioner. De grundlæggende analytiske procedurer handler om at stille spørgsmål til data, finde forskelle og ligheder, og herigennem operationaliseres egenskaber og dimensioner." (Ibid.:217)

Vi er startet med at læse interviewene enkeltvis for at se, hvad de hver især handler om. Efter gennemlæsning af de tre interviews, er der umiddelbart nogle emner, der dukker op, som vi forfølger ved nærmere gennemlæsning. Det mest tydelige emne, der umiddelbart fremkommer ved første gennemlæsning af datamaterialet synes at handle om *magt og afmagt* i forskellige former.

Ved anden gennemlæsning dykker vi mere ned i citaterne enkeltvis og her viser det sig, at der er fremkommer fire yderligere tematikker, der er tilsvarende iøjnefaldende ift. besvarelse af undersøgelsens problemformulering. Således arbejdes der hhv. videre med tematikkerne *magt og afmagt*, *samarbejde*, *uddannelse*, *en oplevelse af at stå alene med ansvaret for plejeopgaven* samt *en oplevelse af mistillid og uærlighed* kommunen og plejefamilierne imellem.

Alle udsagn fra de tre fokusgruppeinterviews inddeles i de ovenstående fem tematikker og data kodes igen - denne gang ud fra de nu fem tematikker.

De fem tematikker får ved tredje gennemlæsning hver deres farve, således vi tydeligere kan skelne dem fra hinanden, ligesom det giver os mulighed for at forholde citaterne til hinanden.

Den første tematik omhandler *magt og afmagt*. Denne rummer de udsagn i empirien, hvor plejefamilierne har en oplevelse af, at kommunen, bl.a. qua deres status som arbejdsgiver, fremstår magtfulde i samarbejdet.

Hovedparten af de udsagn, der kategoriseres efter den anden tematik *samarbejde* omhandler det faglige samarbejde plejefamilierne indgår med kommunerne, her enten med sagsbehandler eller konsulent velvidende, at dette samarbejde ikke altid opleves som et reelt samarbejde af undersøgelsens plejefamilier.

Tredje tematik har vi i denne kodningsproces kaldt *uddannelse*. Vi er her opmærksomme på alle de udsagn, der refererer til enten den uddannelse og efteruddannelse plejefamilierne tilbydes - eller ikke tilbydes - og på den uddannelse, som informanterne har gennemført, inden de starter i jobbet som plejefamilie.

I gennem denne kodningsproces har vi haft svært ved at finde et begreb, der synes at indfange plejefamiliernes oplevelse af at være alene, efterladt og uden den opbakning, support og støtte, som de efterlyser i samarbejdet med kommunen - og endt med at kalde denne fjerde tematik for *oplevelsen af at stå alene med ansvaret for plejeopgaven*. Det kommer til udtryk i interviewene, hvor plejefamilierne gentagende gange fortæller om, hvorledes de prøver at "råbe kommunerne op" for at få hjælp og derfor har denne oplevelse af at stå alene, når deres ønsker og krav ikke bliver imødekommet af kommunen.

Sidste tematik i denne kodningsproces retter fokus på, hvorledes der hersker en grad af *mistillid og uærlighed* i dialogen mellem kommunen og plejefamilien. Det kommer til udtryk, når plejefamilierne udtrykker, at de i visse situationer har en oplevelse af, at de ikke kan tale frit på samme måde, som de oplever, at kommunens repræsentanter heller ikke informerer ærligt eksempelvis om alle forhold omkring en ny plejeopgave. Der er flere faktorer, der kan være medvirkende til at denne uærlighed opstår, hvilket belyses i analysen. Samtidig synes der at optræde en grad af mistillid hos de adspurgte plejefamilier, når det gælder samarbejdet med kommunen, hvilket ligeledes kommer til udtryk i en del af plejefamiliernes udsagn.

Vi er i denne del af kodningen hele tiden opmærksomme overfor nye emner i empirien, men de fem allerede identificerede tematikker er fortsat dem, der fylder mest.

Efter en farvekodning af de fem temaer, udarbejdes en matrice for hvert interview, hvor vi indsætter hele eller dele af citater i den venstre kolonne for i den højre at skrive notater til, hvad citatet handler om. I den højre kolonne nedskrives begreber, egenskaber og kategorier.

Nedenstående tabel 1 viser hvor mange citater hvert fokusgruppeinterview indeholder inddelt i de forskellige temaer.

Tabel 1.

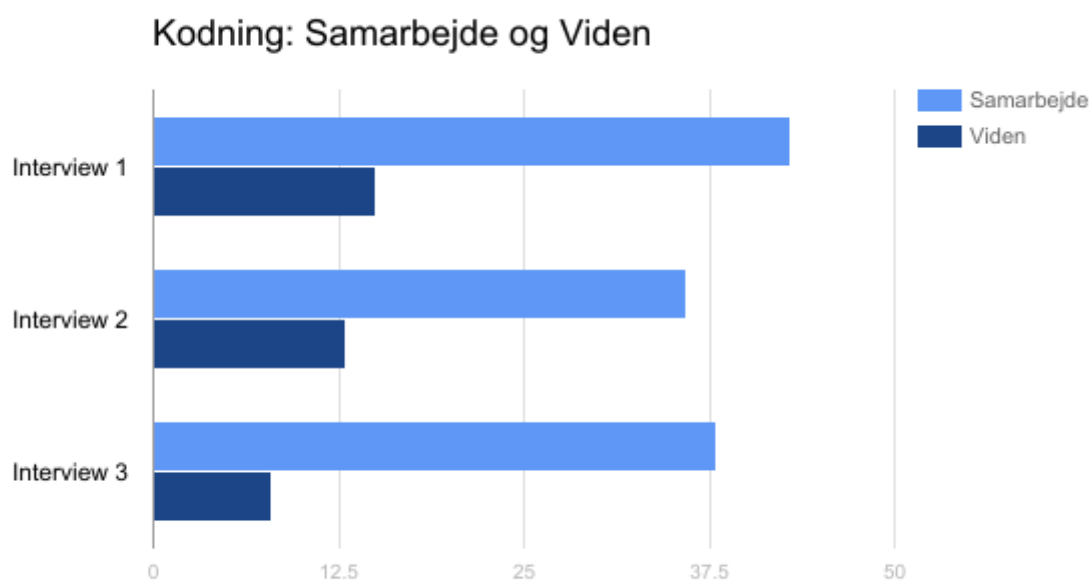
	Magt og afmagt	Samarbejde	Uddannelse	En oplevelse af at stå alene med ansvaret	Mistillid og uærlighed
Interview 1	8	22	15	7	6
Interview 2	7	18	13	4	7
Interview 3	7	15	8	9	9

Efter denne kodning reduceres de fem tematikker yderligere, da det viser sig, at plejefamiliernes oplevelse af at stå alene med plejeopgaven fortrinsvis opstår ifm. samarbejdet med kommunen. Denne erkendelse er central i vores kodning af empirien, da den giver os et tydeligt billede af, at når plejefamilierne giver udtryk for at opleve magt og afmagt, at de oplever at stå meget alene med deres plejeopgave, at de ikke modtager den ønskede støtte og opbakning, at de ikke bliver hørt eller anerkendt for deres arbejde, viser alle udsagnene at være aspekter i plejefamiliernes samarbejde med kommunen. På samme måde afspejler denne kodning ligeledes, at de udsagn, der vedrører plejefamiliernes oplevelse af mistillid og uærlighed, at disse på samme måde næsten udelukkende er ifm. samarbejdet med kommunerne.

Derfor fremkommer disse to mere overordnede tematikker, som der kodes efter en sidste gang; *Samarbejde og Viden*.

Dette resulterer i 153 udsagn efter den åbne kodning af de tre interviews (hermed bliver alle udsagn, der ikke bidrager med at svare på undersøgelsens problemformulering undladt og ikke talt med). Ud af de 153 udsagn viser det sig, at over 2/3 af alle udsagn omhandler samarbejdet med kommunen, hvilket kan aflæses i nedenstående tabel 2.

Tabel 2.

I den

forbindelse indeholder tematikken *Samarbejde* alle de udsagn, der centrerer sig om plejefamiliernes oplevelse af samarbejdet med kommunen, som i visse situationer afspejler et problematisk og konfliktfyldt forhold og andre gange afspejler det, at de forhold som plejefamilierne beskriver, er et vilkår for arbejdet, idet kommunen både agerer arbejdsgiver og samarbejdspartner. Hermed indeholder tematikken de udsagn, hvor plejefamilierne har en oplevelse af ikke at modtage den nødvendige opbakning og støtte, samt de udsagn der afslører, at plejefamiliernes oplevelse af, at der hersker en sfære af uærlighed og mistillid i samarbejdet med kommunen.

Viden centrerer sig i denne sammenhæng om de udsagn, der belyser plejefamiliernes oplevelse af vigtigheden af den viden de har fra tidligere uddannelse for at kunne imødekomme de krav,

plejeopgaven stiller. Samtidig indeholder det de udsagn, der omhandler deres erhvervs erfaring fra tidligere relevante jobs og slutteligt den viden, de har akkumuleret gennem deres erfaring som plejefamilie. På den måde bliver det muligt at belyse kvalifikationer og kompetencer hos plejefamilierne - både dem plejefamilierne trækker på, men også dem som de synes at mangle og efterspørge.

Det yderst interessante i den sammenhæng er, at vi med en forholdsvis eksplorativ tilgang har spurgt plejefamilierne om tre spørgsmål, der alle kredser om, hvorvidt de oplever at være rustede til jobbet som plejefamilier; Hvad skal en ny plejefamilie kunne? Fortæl om et vellykket og et mindre vellykket forløb med en plejeopgave? Er der nogen konkret viden, I oplever I mangler? På intet tidspunkt har vi spurgt plejefamilierne om deres samarbejde med kommunen og alligevel udgør det en så stor andel af informanternes udsagn. Denne erkendelse gennemgås naturligvis i analysen.

9. Præsentation af undersøgelsens plejefamilier

Nedenfor beskrives kort de 12 repræsentanter ved fokusgruppeinterviewene. Beskrivelserne er baseret på informanternes egne ord om sig selv.

Første fokusgruppeinterview

Ulla er uddannet pædagog, hendes mand er uddannet lærer, og arbejder i dag på en specialskole. Familien har været plejefamilie i 30 år, de har aktuelt tre børn i pleje, de har tidligere haft et andet barn i pleje, samt to i aflastning. Familien har ikke modtaget det lovpligtige grundkursus.

Berit er uddannet pædagog, hun har derudover en to-årig mellemlider-uddannelse. Hendes mand er deltids-plejefar og har ved siden af plejeopgaven egen konsulentvirksomhed. Familien har været plejefamilie i 12 år, og har aktuelt tre drenge anbragt på hhv. 7, 9 og 10 år. Familien har modtaget grundkursus.

Karen er uddannet lærer med speciale i specialundervisning. Derudover er hun uddannet mindfulness-instruktør og familiebehandler. Hendes mand er leder af en friskole. Familien har

været plejefamilie i 20 år, og har aktuelt tre børn i pleje på hhv. 14, 15 og 18 år. Familien har modtaget grundkursus.

Sara er ufaglært, hendes mand arbejder som driftsleder på en fabrik. De har arbejdet som plejefamilie i 15 år, og har aktuelt to børn i pleje på hhv. 9 og 14 år. Familien har modtaget grundkursus.

Andet fokusgruppeinterview

Sanne er uddannet pædagog. Hun har arbejdet som plejefamilie i 12 år. Parret har aktuelt ét barn anbragt. Familien har modtaget grundkursus.

Pernille er ufaglært. Familien har 20 års erfaring som plejefamilie. De har aktuelt to børn i pleje og et i efterværn. Familien har modtaget grundkursus.

Maja er uddannet pædagog, med efteruddannelse som familiebehandler. Hendes mand har plejefamiliejobbet som sit primære erhverv. De har været plejefamilie i 13 år. Aktuelt har de fire børn i pleje. De har modtaget grundkursus.

Rikke er 55 år, uddannet pædagog med diplomuddannelse i special-pædagogik. Hun har erfaring fra en specialbørnehave. Familien har været aflastningsfamilie i 11 år og plejefamilie med døgnbørn i syv år. De har modtaget grundkursus.

Tredje fokusgruppeinterview

Anita er 44 år, uddannet socialrådgiver og arbejder i en familieafdeling ved siden af hvervet som plejefamilie. Hendes mand arbejder med IT. Parret har været plejefamilie i ti år. De har aktuelt et fireårigt plejebarn i pleje. Parret har modtaget grundkursus.

Sonja er 58 år, uddannet pædagog. Hendes mand har natarbejde på fabrik. Familien har været plejefamilie i 11 år, de har aktuelt en 15 årig dreng i pleje. Familien har modtaget grundkursus.

Agnes er 62 år og uddannet socialpædagog. Hendes mand er ingeniør. De har aktuelt to plejebørn. Familien har været plejefamilie i 17 år. Det fremgik ikke af samtalen, hvorvidt familien har modtaget grundkursus.

Ilse er 66 år og er uddannet socialpædagog. Familien har været plejefamilie i 16 år og har aktuelt et barn på 16 i fuldtidspleje, og derudover en aflastningsopgave med en på 16 år. Familien har ikke modtaget grundkursus.

Samlet set udgør undersøgelsens informanter en gruppe af plejefamilier som har både relevant uddannelse samt erfaring, idet de alle har minimum ti års erfaring. Ti ud af 12 informanter har faglig relevant uddannelse fra tidligere, som f.eks. pædagog, socialpædagog, lærer og socialrådgiver. Derudover har samtlige informanter relevant erhvervs erfaring inden for området. Alle informanter er over 40 år og hovedparten er fra midt halvtredserne og opefter. Dette billede skildrer, at gruppen både uddannelses- og erfaringsmæssigt er langt mere erfarne inden for området end gennemsnittet af plejefamilier, idet resultater fra Bryderup et.al.'s undersøgelse viser, at det er omkring halvdelen af plejefamilierne, der har en mellemlang eller længere videregående uddannelse med relevans inden for området (Bryderup et.al., 2017:331f). Dog er det langt størstedelen (79,2 %) af de adspurgte plejefamilier i undersøgelsen, der har arbejdsrelateret erfaring med at arbejde med børn og unge fra tidligere (Ibid.:328).

Lige så kan dette ses i omfanget af informanternes erfaring, idet denne undersøgelses informanter alle har minimum ti års erfaring som plejefamilier, hvorimod det kun er tæt på halvdelen af plejefamilierne fra Bryderup et.al.'s undersøgelse, der har mere end 11 års erfaring som plejefamilie (Ibid.:330).

10. Tematisk analyse

Dette afsnit rummer en analyse af de to tematikker, der er fremkommet af indeværende undersøgelses empiriske datamateriale; *Samarbejde* og *Viden*. Denne tematiske analyse tager udgangspunkt i en analyse af det samarbejde plejefamilier har med relevante aktører omkring plejeopgaven, hvor kommunen fremstår som den primære samarbejdspartner.

Dernæst følger en analyse af den anden tematik *Viden* på baggrund af de udsagn, der centrerer sig om, hvilke former for viden, de adspurgte plejefamilier synes at trække på i arbejdet som plejefamilie. Ligeledes inddrages de udsagn, der omhandler deres opfattelse af, hvad de anser som en nødvendig viden for at bestride jobbet som plejefamilie tilfredsstillende.

10.1 Samarbejde

Som tidligere beskrevet omhandler en stor del af udsagnene fra undersøgelsens empiriske data beretninger om det samarbejde plejefamilierne har med relevante aktører omkring plejeopgaven, hvor samarbejdet med kommunen viser sig at være det dominerende, hvorfor det analyseres i nedenstående afsnit.

I undersøgelsens empiri fremhæver plejefamilierne vigtigheden i et konstruktivt forældresamarbejde - flere påpeger, at det sågar er en forudsætning for, at en plejeopgave kan lykkes. På trods af denne opfattelse er omfanget af udsagn, der omhandler dette aspekt af plejefamiliernes arbejde ikke særlig fremtræden i besvarelsene, hvorfor vi har valgt at afgrænse os fra at studere plejefamiliernes udsagn vedr. samarbejdet med den biologiske familie og derimod alene fokusere på samarbejdet med kommunen.

Denne undersøgelses hovedærinde er at undersøge plejefamiliernes oplevelse af, hvorvidt de oplever at være kompetente og kvalificerede til den plejeopgave, de bliver stillet, men eftersom hovedparten af besvarelsene omhandler samarbejdet med kommunen, har vi forud for denne tematiske analyse vurderet, at disse udsagn er så tungtvejende og væsentlige for de adspurgte plejefamilier, hvorfor de udgør et stort fokus i analysen. Vi undersøger derfor, hvordan der kan identificeres en sammenhæng mellem denne erkendelse og plejefamiliernes oplevelse af at være tilstrækkelig rustede til at varetage plejeopgaven.

I analysen af den empiri, som centrerer sig omkring samarbejdet plejefamilierne og kommunen imellem, har vi identificeret yderligere to dimensioner, der synes at være knyttet til denne

tematik, der hhv. drejer sig om de adspurgte plejefamiliers oplevelse af mistillid og en sfære af uærlighed kommunen og plejefamilierne imellem, samt en udpræget oplevelse blandt plejefamilierne af at stå alene med plejeopgaven.

I samarbejdet mellem kommuner og plejefamilier er det en sagsbehandler og i nogle tilfælde en konsulent, der har kontakten med plejefamilierne og dermed er repræsentanter for kommunen. I den indsamlede empiri gives der udtryk for, at sagsbehandlerstillingen er en stilling, hvor der sker stor udskiftning, hvilket vanskeliggør samarbejdet:

“En anden ting er jo også, at sagsbehandleren, det er også blevet sådan en svingdørsstilling. Så kommer der en sagsbehandler ind, og så har vi hende en gang, og når jeg så forsøger at ringe til hende, jamen hun er rejst. [...]. Så har vi dem max to gange, og så omstrukturerer de, og så laver de om på det. Jeg er altså blevet træt af at starte forfra hele tiden, det bliver jeg nødt til at sige, jeg er altså kørt død i det...” (Karen)

Ovenstående citat bidrager til at illustrere plejefamiliernes oplevelse af, at de sagsbehandlere, der tilknyttes de opgaver, som plejefamilierne varetager udskiftes hyppigt, hvilket stiller nye krav til plejefamilierne. Plejefamilierne fra undersøgelsen oplever, at det kræver en grad af omstillingsparathed fra deres side, når de gentagne gange får tildelt en ny sagsbehandler. Plejefamilierne har alle mere end 10 års erfaring som plejefamilie, hvilket har betydning for, at de med stor sandsynlighed har været vidne til mange af de omstruktureringer, der er sket i kommunerne over tid.

Hovedparten af undersøgelsens informanter giver udtryk for, tidligere at have indgået i lange og stabile samarbejder med hhv. sagsbehandlere og konsulenter, hvilket de ikke har en oplevelse af er tilfældet længere. Citatet synes at være et billede af plejefamiliernes oplevelse af vilkårene for samarbejdet med kommunen i dag, hvilket i denne sammenhæng virker særligt udfordrende for plejefamilierne.

Et fælles træk, der er identificeret i undersøgelsens udsagn, er plejefamiliernes oplevelse af, at sagsbehandlerskifte har stor betydning for det arbejde, der udføres omkring det anbragte barn, idet de oplever, at forskellige sagsbehandlere har forskellige synspunkter på, hvilke handleplaner, der skal føres ud i livet:

“Færre skift i de mennesker, der skal tage de beslutninger. Og så sørg dog for helvede for at få lagt en rød tråd. Få lavet en drejebog som ikke er slut seks måneder efter den er lagt, fordi så kommer der en ny rådgiver, der finder en ny streg, og så kan vi skifte igen seks måneder efter [...].” (Maja)

Igen adresseres de udfordringer, plejefamilierne oplever, hvis der er stor udskiftning hos de sagsbehandlere, der skal varetage myndighedsarbejdet i en anbringelsessag hos en plejefamilie, fordi der i den forbindelse kan opstå mange skift i den retning, der udstikkes for arbejdet med det anbragte barn. Dette medfører naturligvis en lang række udfordringer for plejefamilierne, der gør, at de i mange sammenhænge ikke har en oplevelse af at være klædt på til netop denne del af jobbet.

Undersøgelsens plejefamilier deler ligeledes en oplevelse af, at det er utrolig vigtigt, at der hersker en bred enighed i det tværfaglige samarbejde omkring plejeopgaven, og erkender dermed også de udfordringer det medfører, når dette ikke er tilfældet:

“For mig er det i hvert fald vigtigt, at der er en fælles enighed om, hvad opgaven er. Sådan at dem, der er rundt om barnet er enige om, hvad er det for nogle udfordringer og hvad vej går vi både med kommunen – i vores tilfælde har det været med vuggestue og børnehave [...]. Fordi så ved alle, hvad alle gør og vi trækker på samme hammel. Når det ikke lykkes, så skaber det ufred og så er det, at det bliver de her konflikter, der kommer til at fylde i stedet for. Så bliver det en kamp, som ingen... alle taber jo i det.” (Anita)

Med citatet bliver det muligt at fremhæve vigtigheden af et godt samarbejde, da det ellers kan flytte fokus fra det egentlige arbejde med det anbragte barn til en kamp om, hvem der har ret. En

kamp om hvilket synspunkt, der er det rette, og som danner grundlaget for udførelsen af det sociale arbejde.

Nedenstående citat illustrerer ligeledes denne opfattelse, der hersker blandt undersøgelsens plejefamilier, idet et sagsbehandlerskifte kan medføre forskellige dagsordener i de plejeopgaver, der skal arbejdes med:

“Og der pointerer du nemlig et rigtigt, rigtigt stort problem, fordi hvis man har prøvet at have adskillige forskellige sagsbehandlere, så oplever du også, at agendaen den fuldstændig forandres ift. hvad er det vi vil sætte ind med her, der er det godt at være godt klædt på... [..].” (Rikke)

Undersøgelsen afspejler en bred enighed blandt plejefamilierne om, at det er af særlig væsentlig karakter, at plejefamilier også er rustede til at imødekomme den udfordring, der opstår, når dagsordenen skifter som følge af hyppige sagsbehandler- og konsulent skifte. De beretter om, at hver sagsbehandler eller konsulent besidder hver sin tilgang til plejeopgaven, hvilket derfor stiller store krav til plejefamilierne om, at fastholde eller omlægge det arbejde, der allerede er igangsat med det anbragte barn.

De adspurgte plejefamilier deler en oplevelse af, at det er frustrerende og ikke særlig konstruktivt for arbejdet omkring barnet, når de møder disse skift i dagsordener. I et forsøg på at honorere disse forandringer og medfølgende nye krav beretter flere af plejefamilierne om, at de stiller nogle modkrav til kommunerne, som nedenstående citat illustrerer, hvor en plejefamilie stiller modkrav til den nye sagsbehandler eller konsulent, hun præsenteres for:

“Altså jeg gider simpelthen ikke mere, jeg siger; “Nu du går bare hjem og så læser i journalerne og statusrapporterne”. Hvorfor skal vi sidde og skrive alt det der ellers.” (Karen)

Samtidig synes en fælles oplevelse blandt plejefamilierne at afsløre, at det er tilfældigheder ifm. Hvilken sagsbehandler eller konsulent, der tilknyttes deres plejeopgave, der får betydning for

kvaliteten af samarbejdet: *“Hvor personafhængigt det er, at vi får en ordentlig behandling.”*
(Maja).

På samme tid oplever plejefamilierne, hvordan en strategi til det pædagogiske arbejde med et plejebarn bliver ændret radikalt efter et skifte af en konsulent:

“[...] Så holder vores konsulent, som jo også er KEEP³ instruktør, og vi får en ny konsulent, som har en anden grundholdning, der hedder, at vi skal ind og føle, vi skal mærke og vi skal gå tilbage og regrediere. Og så er vi også ude og skide igen, fordi hvis ikke konsulenten er klædt på til det du er uddannet til, hvad fisen kan du så bruge dem til? [...]” (Maja)

Nedenstående citat bidrager ligeledes med at illustrere denne oplevelse:

“Jeg tænker bare, at det er meget personbestemt, hvordan man lige som sagsbehandler sidder og... de har selvfølgelig en lov, hvor de skal holde sig indenfor, men tolkningen er jo fri.” (Sanne)

Citaterne afspejler, at plejefamilierne oplever, at sagsbehandlere og konsulenter benytter sig af en “fri tolkning”, hvorfor samarbejdet af plejefamilierne opleves som personafhængigt, hvilket efterlader plejefamilierne med en opfattelse af, at det er tilfældigheder, der bliver afgørende eksempelvis for hvilken retning, der udstikkes for arbejdet med det anbragte barn eller unge, hvilket nedenstående citat ligeledes afspejler:

“[...] men det er jo bare ikke i orden, at det er sådan nogle tilfældigheder, der afgør, hvem af os får noget ud af det, og hvem af os der ikke gør. Det er jo helt ude i hampen.” (Karen)

På tværs af de tre interviews identificeres hermed en oplevelse blandt de adspurgte plejefamilier af, at det er tilfældigheder, der er afgørende for samarbejdet med kommunen, eksempelvis når

---

³ Keep: Keeping Foster Parents Trained and Supported. *“KEEP er et gruppebaseret forældretræningsprogram for plejefamilier, der er baseret på social læringsteori.”*
<https://vidensportal.dk/temaer/plejefamilier/indsatser/keep-2013-keeping-foster-parents-trained-and-supported>

det gælder supervision og handleplaner for det anbragte barn. Med andre ord oplever de, at det er afhængigt af, hvilken sagsbehandler eller konsulent, der er tilknyttet plejeopgaven netop nu og hvilket udgangspunkt og dermed tilgang denne har. Ifølge plejefamilierne fra fokusgrupperne giver det udslag i ændringer af de overordnede planer, der arbejdes med omkring det anbragte barn. Det bliver derfor plejefamiliernes opgave enten at opponere imod disse forandringer og kæmpe for at fastholde den oprindelige handleplan for plejeopgaven eller være indstillet på at omlægge det pædagogiske arbejde til fordel for en ny plan. Det er ikke kun i samarbejdet med kommunen, men også med øvrige tværfaglige aktører rundt om plejeopgaven, at plejefamilierne fra interviewene efterlyser en fælles dagsorden. Dog er det i samarbejdet med kommunen, at det kommer tydeligst til udtryk og det er her de adspurgte plejefamilier oplever den største frustration.

Med henblik på at undersøge hvorvidt plejefamilier har en oplevelse af at være klædt på til at løfte de plejeopgaver, kommunerne stiller i dag, er det derfor en relevant betragtning, at de adspurgte plejefamilier deler en oplevelse af, at skiftende sagsbehandlere og konsulenter ofte resulterer i forandringer i strategierne vedrørende plejeopgaverne, hvilket medfører nye krav, som plejefamilierne skal honorere. Det synes på den ene side at afspejle, at plejefamilierne ikke er klædt godt nok på til at imødekomme den del af samarbejdet. På den anden side kan der naturligvis også rettes et fokus på plejefamiliernes vilkår for samarbejdet med kommunen, der med skiftende sagsbehandlere og skiftende dagsordener til plejeopgaven i sig selv virker hæmmende for et succesfuldt anbringelsesforløb. Fælles for undersøgelsens plejefamilier synes dette at efterlade dem med en lyst til at opponere imod disse vilkår, frem for at omstille sig og acceptere dem. Dette kan derfor være et udtryk for, at plejefamilierne fra interviewene netop er klædt på til håndtere disse udfordringer ved at fastholde deres oplevelser af, hvad der er bedst for deres plejebørn. Det synes derfor rimeligt at antage, at et sådant samarbejde fordrer en lang række kompetencer hos plejefamilierne i samarbejdet med kommunen, når de skal kunne omstille sig til nye samarbejdspartnere og samtidig omstille sig til nye dagsordener for arbejdet med det anbragte barn. De har en oplevelse af, at det kræver, at de selvstændigt besidder en kompetence til at vurdere, hvad der er den rette strategi og tilgang for arbejdet med plejeopgaven og dermed også at besidde evnen til at kæmpe imod, hvis den tilknyttede sagsbehandler ikke deler

plejefamiliens indstilling. En plejefamilie fra undersøgelsen beretter om at argumentere for dennes overbevisning:

“Mange af dem de giver jo op og siger, at så har de [kommunen] sagt nej, men nej det er simpelthen ikke et svar. Ikke når det gælder de børn. Det finder jeg mig ikke i. Jeg bliver ved indtil, jeg får det, som jeg vil have det, og det er gået indtil nu. [...]” (Rikke)

Citatet synes samtidig at afspejle, at plejefamilierne ikke alene opponerer imod, kommunens vurderinger af en given sag vedr. plejeopgaven, men samtidig belyse, at de har en oplevelse af at besidde en evne til at sætte sig i det anbragte barn eller unges sted, når de eksempelvis vurderer, hvilken foranstaltning der skal bevilges til plejebarnet.

Vi er bevidste om, at hovedparten af vores informanter ikke alene er uddannede inden for området, at de har relevant erhvervs erfaring fra tidligere jobs samt, at de alle har mere end 10 års erfaring som plejefamilier. Dette er nødvendigvis ikke et repræsentativt udsnit af plejefamilier i Danmark, men i vores undersøgelse har det stor indflydelse på deres samarbejde med kommunen. Det viser sig i mange udsagn fra undersøgelsen, hvor plejefamilier retter en kritik mod en manglende faglighed hos specielt samarbejdspartnere fra kommunen:

“[...] Så derfor tænker jeg, hvor er det fantastisk vigtigt, at de rådgivere, der sidder der, ikke bare bliver ansat, fordi de har en titel, men faktisk fordi de er fagligt kompetente. [...]” (Maja)

I alle tre fokusgruppeinterviews hersker der enighed om, at de oplever en stærk utilfredshed med niveauet hos noget af det fagpersonale, de har mødt i deres tid som plejefamilier. Velvidende at disse plejefamilier udgør en yderst veluddannet og erfaren gruppe af den samlede mængde af plejefamilier, kan der i den forbindelse opstå den situation, hvor nogle plejefamilierne oplever, at de repræsentanter, de skal indgå i samarbejdet med, ikke er nær så kompetente, som de selv. Dette er tilfældet hos flere af informanterne fra indeværende undersøgelse:

“Jamen ved du nu hvad, så kommer der sådan en lille nyuddannet mus ud, hun ved jo intet om, hvad jeg har lavet de sidste 40 år, vel.” (Karen)

Citatet afspejler, at plejefamilierne giver udtryk for, at de ikke har tillid til, at kommunens udsendte er i besiddelse af en tilstrækkelig viden om området. Når den nye sagsbehandler i ovenstående citat omtales som en “nyuddannet lille mus” synes det tydeligt at afspejle, en manglende tiltro til dennes kundskaber og når det direkte af samme citat fremgår, at plejefamilierne har en oplevelse af, at sagsbehandleren i det tilfælde at han/hun er nyuddannet, ikke besidder en tilstrækkelig viden om området, der kan matche, den viden undersøgelsens plejefamilier har. Dette synes i undersøgelsen at give sig udslag i, at plejefamilierne deler en oplevelse af, at de i nogle sammenhænge i det kommunale samarbejde har en opfattelse af, at de er nogle sagsbehandlere og konsulenter overlegne, når det drejer sig om viden på området.

Dette illustreres af nedenstående citat, hvor en plejefamilie gentagende gange har rettet henvendelse til kommunalpolitikere, fordi de ikke har været tilfredse med kvaliteten hos samarbejdspartnerne fra kommunen:

“[...] socialrådgiverne, de har altså virkelig været nogle vatnisser, de har ikke turde... Jeg har haft fat i politikerne, og så skete der noget. Vi har haft fat i dem, jeg tror fem gange [...]” (Ulla)

Samme opfattelse synes ligeledes at være gældende i nedenstående citat:

“[...] Reelt set, så kan man få en fornemmelse af, at man skal sidde og snakke dem efter hovedet, for at få ro på, så man kan køre sin egen pædagogik.” (Maja)

Der hersker blandt plejefamilierne i indeværende undersøgelse en fælles oplevelse af, at det er en afgørende kompetence hos plejefamilierne, at være i stand til at fastholde den pædagogik, de oplever virker i deres daglige arbejde med plejebarnet. Samtidig er det et udpræget tegn på en

mistillid og uærlighed i deres samarbejde, når det fremgår af citatet, at plejefamilien taler kommunen efter munden og uændret fortsætter med deres egne tilgange til opgaven.

10.1.1 Mistillid og uærlighed

Ved gennemlæsningen af den indsamlede empiri bliver det muligt at identificere et aspekt i samarbejdet med kommunen, der rummer elementer af mistillid. Udover denne mistillid, som plejefamilierne nærer til kommunens arbejde fremstår der i flere situationer en kontekst, der er præget af uærlighed. Dette ses når plejefamilierne giver udtryk for, at de bevidst tilbageholder information overfor kommunen for at kunne varetage plejeopgaven, som de finder bedst for det anbragte barn. Flere af de adspurgte plejefamilier oplever på samme måde, at der bliver tilbageholdt information fra kommunens side og andre oplever, at den information, der er givet, ikke viser sig at stemme overens med virkeligheden. Disse oplevelser afspejler ikke alene de vilkår, som plejefamilierne arbejder under, de afspejler samtidig de krav, der stilles til plejefamiliernes kvalifikationer og kompetencer, som det dermed er op til plejefamilierne at honorere. De adspurgte plejefamilier omtaler denne udfordring i adskillige udsagn fra interviewene, hvilket analyseres i dette afsnit.

Der er bred enighed blandt plejefamilierne om, at de har en oplevelse af, at der bliver tilbageholdt informationer fra kommunens side særligt ifm. opstarten af en ny plejeopgave. De beretter om, at de eksempelvis ikke bliver oplyst om forældrenes kriminelle baggrund, deres psykiatriske diagnoser samt om barnets reelle udfordringer, når de accepterer opgaven:

“Hende der Anna jeg lige fortalte om, som I nok kan fornemme, var en pige med mange, mange diagnoser. Hun blev anbragt her som 10 årig, og det der blev sagt om hende var, at hun var lidt sølle, lidt dårligt begavet og hun skulle bare ud på landet og have noget frisk luft og noget lektiehjælp. Så skulle det nok gå. Gud fri og bevar mig vel!” (Karen)

Citatet bidrager med at illustrere en opfattelse blandt undersøgelsens plejefamilier, der centrerer sig om deres oplevelser af at blive misinformeret og måske endda bevidst ført bag lyset af kommunen ifm., at de påtager sig en ny plejeopgave.

Når det fremgår af citatet, at den "sølle og dårligt begavede pige", der ifølge sagsbehandler ville kunne komme i trivsel i landlige omgivelser hos plejefamilien, viser sig at have en lang række psykiatriske diagnoser, synes det at bekræfte denne oplevelse. Samtidig synes dette citat at bidrage til at belyse plejefamiliernes oplevelse af plejeopgavens omfang og karakter.

Nedenstående citat bidrager ligeledes med til at belyse den oplevelse, som plejefamilierne fra undersøgelsen deler, der omhandler en situation, hvor plejefamilien oplever, at kommunen ikke informerer dem i tilstrækkeligt omfang forud for en ny plejeopgave:

"[...] Og når man står der som ny plejefamilie, og egentlig gerne vil i gang, [...] ja så tænker jeg lidt, at der kunne vi da godt have vidst [...] hvad det var for et barn, vi får ind af døren. Og hun [biologisk mor] var meget kendt [af kommunen], der havde været hjemmehosser på. [...]" (Sanne)

Citaterne afspejler hermed en mistillid til kommunen, hvor de mistænkes for at tilbageholde information om plejebarnet og dets familie. Der kan forekomme flere forskellige forklaringer på, at det er en begrænset viden, plejefamilierne bliver præsenteret for, men disse plejefamilier synes at konkludere, at det er en bevidst handling fra kommunen at fortie information med henblik på, at få plejefamilierne til at sige ja til opgaven. Denne plejefamilies udsagn belyser ligeledes dette:

"[...] Der er en tendens til sådan at gøre det lidt rosenrødt, når de sådan fortæller om de her børn og det her arbejde, og det er måske en beslutning de har taget i et forsøg på at tiltrække flere plejefamilier, det kan man godt have dem lidt mistænkt for. At vi er nødt til at gøre det sådan lidt spiseligt." (Karen)

Der hersker hermed en generel opfattelse blandt de adspurgte plejefamilier om, at de ikke bliver tilstrækkeligt informeret om plejeopgaven, hvilket resulterer i, at de ikke oplever at være ordentlig klædt på af kommunen. Her er altså tale om en grad af manglende klædt-på-hed, som synes at udspringe fra de vilkår, som kommunerne anbringer børn og unge under og ikke et udtryk for manglende kompetencer eller kvalifikationer hos plejefamilierne.

Undersøgelsens plejefamilier udtrykker en oplevelse af, at tyngden af plejeopgaverne ikke tydeligt fremgår af kommunernes fremstilling af opgaven:

“[...] sådan nogle piger eksisterer ikke [...] det du skal ind og arbejde med, det er en møghamrende beskidt lille dreng, hvor faren er, at du får måske en knytnæve lige midt i hovedet, og det er det, du skal regne med. [...]. Der tror jeg nemlig, at det går galt, fordi på det kursus, der malede de det sådan lidt lyserødt, og det er bare ikke de børn vi får ud...”
(Berit)

Dette er en indstilling, de adspurgte plejefamilier deler, hvilket afspejler et element, der ikke synes fremmende for samarbejdet med kommunen.

Ovenstående citat illustrerer, hvordan plejefamilierne har en opfattelse af, at jobbet som plejefamilie bliver fremstillet på det indledende grundkursus for kommende plejefamilier. De oplever, at det ikke er en sand og ærlig fremstilling, hvilket de mistænker er en bevidst handling fra kursusarrangørernes side i forsøget på at erhverve flere plejefamilier.

Af interviewene har vi identificeret en yderligere dimension af mistillid, som synes at være den sfære af uærlighed, der omgiver samarbejdet mellem plejefamilier og kommune. Uærligheden kommer særligt til udtryk i de situationer, der afspejler den komplekse situation, hvor kommunen på den ene side optræder som plejefamiliernes arbejdsgiver og på den anden side skal agere samarbejdspartner:

“[...] problemet er jo, at det ikke er alting, man kan sidde og tale med sin konsulent om på den måde, fordi man så udleverer kommunen [...]. Det kommer man uvilkårligt til, fordi ens arbejdsopgave ligger jo i kommunen og derfor kommer man jo til at sige nogle ting, som man er lidt utilfreds med eller lidt kede af. “Og kan du nu klare opgaven så [...]?” Det bliver sku ikke det samme som, hvis man har en, som slet ikke har noget med systemet at gøre. [...]” (Agnes)

Fælles for undersøgelsens plejefamilier er, at de oplever, at der i mødet med kommunen ikke er skabt et rum, hvor de åbenhjertet kan fortælle om de problemstillinger, de oplever i samarbejdet. Igen kan det hævdes, at det er de eksisterende rammer for samarbejdet, der virker hæmmende for plejefamiliernes oplevelse af at være tilstrækkeligt rustede til opgaven. Samtidig er disse rammer et vilkår, som for begge parter er svære at undvige fra, hvorfor dette fremstår som et forhold, som plejefamilierne skal være rustede til at arbejde under.

Den forsigtighed, som plejefamilierne udviser i mødet med kommunen ift. ikke åbent og ærligt at dele deres oplevelser, kan afspejle en usikkerhed om deres ansættelsesforhold. Med andre ord er det muligt, at plejefamiliernes usikre ansættelsesforhold afføder en oplevelse blandt plejefamilierne, hvor de mistænker kommunen for at ville afbryde samarbejdet, fordi de har en opfattelse af, at det af kommunen vil blive opfattet som om, de ikke er tilstrækkelig kvalificerede og kompetente, hvis de er ærlige om de problematikker, plejeopgaven er omgivet af.

Fælles for undersøgelsens plejefamilier ses en tilsvarende oplevelse af mistillid til kommunen, ift. at være ærlige om de reelle udfordringer, de oplever i plejeopgaverne. Nedenstående citater handler om, at der ifm. supervision med en konsulent kan opstå en situation, hvor plejefamilien vælger ikke at fremstille forholdene i plejefamilien ift. plejeopgaven ærligt, idet de har en oplevelse af, at det bliver videregivet til sagsbehandleren og dermed kan afstedkomme uønskede konsekvenser for plejefamilierne:

“Så tænker jeg, at man bare kan snakke frit fra leveren uden at skulle tænke, hvornår bliver der så ringet til sagsbehandleren. Som du siger før [henvender sig til Rikke], man skal nogle gange lidt passe på, hvad man siger. Man er ikke altid helt åben til de der supervisioner med familieplejekonsulenterne, for hvor havner det? Den fornemmelse kan man godt sidde med.” (Sanne)

“[...] Det er det der med, at vi sidder og passer på os selv, fordi vi ikke kan sidde og fortælle sandheden hundrede procent.” (Rikke)

De to ovenstående citater bidrager med at belyse, at plejefamilierne oplever, at det er en nødvendighed at passe på sig selv, hvilket afspejler en gennemgående mistillid til, at kommunen ikke er i stand til at håndtere den viden, som plejefamilierne ville fremlægge om de reelle problemstillinger og udfordringer, de oplever.

“Nej, og det er jo det, for er du så kvalificeret til opgaven? Fordi så går det videre til en sagsbehandler, der siger, jamen kan du så det? Det er sådan hele tiden, at man kan føle sig lidt bar.” (Sanne)

Det synes naturligvis ikke at være det bedste udgangspunkt for et konstruktivt samarbejde, at plejefamilierne fra undersøgelsen deler en opfattelse af, at de ikke oplever at være sikre ift. deres ansættelsesforhold og dermed er tilbageholdende med at dele deres oplevelser om plejeopgaven med kommunen.

Nedenstående citater afspejler, hvorledes plejefamilierne deler en oplevelse af, hvilke forventninger kommunen har til dem, og i forsøget på at honorere disse undlader plejefamilierne at dele de reaktioner, de måtte have ifm. plejeopgaven:

“Lige præcis i den der situation med Petra, hvor jeg havde det så svært, så er det jo svært for mig [...] jeg kom jo til at hyle hele tiden.” (Agnes)

“Man kan jo have brug for at sige nogle ting, hvor man vil holde på sig selv, for man tænker, hvis jeg bryder sammen her, så tænker de, hun skal ikke ha’ det her job mere.” (Ilse)

Her er der igen tale om, at plejefamilierne har en forståelse af, hvordan kommunen vil reagere, hvis de fremstår alt for åbne og ærlige i dialogen i samarbejdet særligt omkring de følelsesmæssige udfordringer. Det kan dog også være tilfældet, at plejefamiliernes behov for at beskytte sig selv og kun dele afmålt ud af deres problemstillinger, er et udtryk for og en konsekvens af det, de reelt oplever i nogle af disse situationer. Med andre ord, at de har en velbegrunnet årsag til ikke at udlevere deres reelle udfordringer af frygt for konsekvenserne.

10.1.2 Oplevelsen af at stå alene med ansvaret for plejeopgaven

Plejefamiliegerningen er selvsagt et hverv, der er præget af en høj grad af selvstændighed i og med, at det er plejefamiliernes eget hjem, der udgør arbejdspladsen. Kommunen udgør i den sammenhæng rollen som arbejdsgiver og samarbejdspartner, hvilket plejefamilierne i denne undersøgelse giver udtryk for rummer adskillige problemstillinger. Der er derfor bred enighed om, at de alle har oplevet at stå i situationer, hvor de har efterlyst støtte og opbakning, som i mange tilfælde har resulteret i, at de oplever at stå alene med ansvaret for plejeopgaven, hvilket bliver adresseret i dette afsnit.

Samtlige plejefamilier i undersøgelsen beretter om oplevelser af, at opbakning og støtte fra kommunen er utilstrækkelig og at der går lang tid før de får hjælp, når de beder om det, hvis de overhovedet får det. En plejefamilie beretter eksempelvis om at det er vanskeligt at få tildelt den hjælp, de finder nødvendigt: *"[...] jeg synes hele tiden, at man beder om hjælp og beder om hjælp, og man får det aldrig"* (Sara).

Når det i de tre fokusgruppeinterviews er blevet diskuteret, hvorvidt plejefamilierne vil anbefale jobbet til andre familier, hersker der blandt de plejefamilier, der ikke vil anbefale jobbet til andre, en oplevelse af, at det er på baggrund af, at der i samarbejdet med kommunen ikke eksisterer tilstrækkelig støtte og opbakning. Dette illustreres med nedenstående citat:

"[...] Vi har også haft en anden opgave, der boede under jorden, der fik vi intet fra kommunen. Det er jo rædselsfuldt at være i, fordi så står man bare selv med sin sorg og sin frustration og der er fandme ikke nogen, der kan hjælpe en. Det går jo bare ud over de der børn, vi har. [...]" (Anita)

Plejefamilien fra ovenstående citat udtrykker en magtesløshed over for arbejdet som plejefamilie, idet de har oplevet at stå alene med ansvaret for det barn, som de har haft anbragt "under jorden"⁴. Fælles for alle plejefamilier fra undersøgelsen er, at de alle har en oplevelse af, at plejeopgaverne er komplekse og svære, hvilket afspejles i de tilsvarende særlige kompetencer og kvalifikationer, som plejefamilierne giver udtryk for at det kræver. Plejefamilierne efterlyser i den

---

⁴ Når plejefamilien fra citatet beretter om, at have et barn, "der boede under jorden" vil det sige, at barnet er fjernet uden de biologiske forældres samtykke og anbragt på en hemmelig adresse, for at undgå, at den biologiske familie opsøger plejefamilien og kræver barnet udleveret.

forbindelse hjælp og støtte fra kommunen, men de har en oplevelse af, at der i mange situationer ikke er nogen, der kan bistå dem med kvalificeret hjælp.

Nedenstående citat bidrager ligeledes med at belyse denne opfattelse, der er fremherskende blandt undersøgelsens plejefamilier:

“[...] Jeg har da haft lidt behov for det [supervision] ifm. Lars. At han ligesom ikke kunne få lov til at være hos os mere. Jeg havde det virkelig dårligt, og jeg gik til min egen læge og har så fået noget samtale igennem der, men det er noget vi selv har gjort, noget psykologhjælp, fordi det var et traume og jeg var ked af det og gal [...]” (Pernille)

På samme måde som det er muligt at påpege, at der i samarbejdet med kommunen kan opstå adskillige problemstillinger, der centrerer sig om, at kommunen både optræder som plejefamiliernes arbejdsgiver og som deres samarbejdspartner, er det muligt at påpege at en yderligere problemstilling, der kan opstå, omhandler den afmagt, som plejefamilierne giver udtryk for, at de oplever i samarbejdet. Det kommer til udtryk, når de oplever ikke at få den støtte og opbakning til eksempelvis foranstaltninger eller beslutninger, der vedrører det videre forløb af deres plejeopgave. Undersøgelsens plejefamilier udtrykker, at de er efterladt med en oplevelse af at være ladt i stikken af kommunen, fordi de ikke er der for dem i de situationer, de oplever behov for støtte i de svære situationer, som plejefamilierne ofte havner i.

Samme oplevelse bidrager nedenstående citat med at belyse, idet en af undersøgelsens informanter beretter om en situation, hvor de i samarbejdet med kommunen har en oplevelse af ikke modtage støtte til at komme igennem en vanskelig udfordring ifm. plejeopgaven:

“[...] Da så retssagen kommer, så vil hun [sagsbehandleren] ikke tage med mig [...] det er hende, der har meldt det. Hun får en anden sagsbehandler til at tage med, fordi hun vil ikke sidde dernede og være på min side, fordi så kan hun ikke få et ordentligt samarbejde med den far. Der var jeg fandme næsten ved at smide håndklædet i ringen, undskyld jeg bander.

Der var jeg godt nok! Der havde jeg godt nok brug for nogle af dem der, jeg kunne ringe op og snakke med. [...].” (Rikke)

Plejefamilierne synes alle at have stået i tilsvarende svære situationer, hvor de har en fælles oplevelse af ikke at modtage den opbakning fra kommunen, de har behov for.

Som konsekvens på den manglende opbakning, er samme citat med til at afspejle den oplevelse, der hersker blandt plejefamilierne, af at være efterladt og alene i en sådan grad, at plejefamilien fra citatet fortæller, at de har overvejet at *smide håndklædet i ringen*, hvilket kan siges at være en meget drastisk handling, der synes at afspejle en magtesløshed udløst af den manglende opbakning fra kommunen.

Undersøgelsens plejefamilier udtrykker hermed alle enstemmigt, at de i mange situationer har en oplevelse af, at de ikke får den fornødne opbakning og hjælp, som de efterlyser fra kommunen og de to ovenstående citater afspejler på samme tid, at det ikke alene er en generel opfattelse i deres daglige virke som plejefamilier, de oplever dette, men i særdeleshed i disse spidsbelastede situationer, hvor dette behov bliver særligt udpræget. Når dette så ikke imødekommes af kommunen, efterlader det plejefamilierne med en oplevelse af, at være alene med plejeopgaven, hvilket har indflydelse på plejefamiliernes opfattelse af at være tilstrækkelig rustede til opgaven. Plejefamilierne fortæller eksplicit i interviewene, at de adskillige gange har stået i situationer, hvor de har haft en oplevelse af, at de ikke har haft de fornødne kvalifikationer og kompetencer til at løse den problemstilling, der er opstået og derfor har rettet henvendelse til kommunen, for at få hjælp til at løse den og dernæst ikke modtaget den ønskede hjælp.

Dette udmønter sig i en generel opfattelse blandt undersøgelsens informanter om, at de har en opfattelse af, at kommunen fraskriver sig deres ansvar:

“[...] Selvom vi råber op og siger, at vi gerne vil have noget hjælp til det her, så går der laaaaaang laaaaaang tid. [...]. Så når man får den hjælp, så har kommunen travlt med at få vasket deres hænder; “Jamen det var ikke mig der var på den opgave dengang.” [...].”
(Agnes)

Og:

“Ja eller også den der, den har jeg da tit hørt: “Jamen I gør det bare så godt, simpelthen. Det er bare det rigtige, I gør. Vi kan ikke rigtig se, hvad det er for nogle muligheder, vi kunne byde ind med, for det I gør, det kører bare.” [...]. Men det kunne også have været rart sådan med, at de så var der...” (Ilse)

Ovenstående citater illustrerer en opfattelse af, at der sker en ansvarsfraskrivelse fra kommunens side. Ligesom i de foregående citater afspejler disse udsagn en oplevelse af, at de ikke modtager tilstrækkelig støtte fra kommunen samt, at tidsperspektivet for hjælpen har for lange udsigter. Plejefamilierne beretter om, hvordan de bliver afskrevet med forklaringer om, at det ikke er den tilknyttede konsulent eller sagsbehandler, der er ansvarlige for de beslutninger, der træffes ift. plejeopgaven. Samtidig beretter plejefamilierne om, at de har en oplevelse af, at kommunen ofte vurderer, at plejefamilierne klarer opgaven tilfredsstillende og derfor ikke har yderligere behov for at få hjælp. Denne opfattelse af ansvarsfraskrivelse medfører, at plejefamilierne efterlades med en oplevelse af at stå alene med ansvaret, men også med en mistillid til kommunen.

Beretningerne om manglende støtte og opbakning fra kommunernes side fylder meget i de tre interviews. Dog berettes der også om enkelte positive forløb, hvor opbakning og støtte har ført til succesfulde anbringelsesforløb både for plejebarnet og for plejefamilien:

“[...] noget af det som der var omkring Anna, det var, at vi fik skide god sparring, vi kunne indhente relevante oplysninger fra kompetente fagfolk lige så snart der var noget. Anna fik et gedigent godt psykologforløb ved en psykolog som vi valgte, hun fik fysioterapi. [...] Vi kunne få hvad vi ville af hjælp til hende - det kan vi ikke i dag. Da hun blev 18, så fik hun med det samme bevilget efterværn, og hun fik at vide at “du kan blive her til du bliver 23.” [...].” (Karen)

Plejefamiliens udsagn vidner om, at en massiv opbakning samt en høj grad af tillid til plejefamiliens faglige vurderinger har ført til et konstruktivt anbringelsesforløb.

På tværs af alle tre fokusgruppeinterviews hersker der bred enighed om, at det anbringelsesforløb, der er skildret i ovenstående citat, ikke er et billede på forholdene i dag ifm. den støtte og hjælp, der tilbydes fra kommunens side. Plejefamilierne har en oplevelse af, at de skal kæmpe for at få støtte og opbakning. Eksemplet viser, at et godt samarbejde og at støtte ikke alene til plejefamilierne, men også til plejebarnet kan medføre succesfulde anbringelser.

Ovenstående fortællinger skildrer et tydeligt billede af, at de plejefamilier, der oplever at få støtte fra kommunen, oplever at være bedre klædt på til at håndtere plejeopgaverne og navigere i de svære situationer og dilemmaer, de ofte står i. Når de ikke modtager den støtte de selv oplever behov for, bliver opgaverne endnu mere komplekse, de bliver usikre i deres håndtering af opgaverne og de får en oplevelse af, at kommunen ikke påtager sig ansvaret for det anbragte barns trivsel og udvikling.

Som omtalt i indledningen har Hedensted Kommune forsøgt at imødekomme plejefamiliernes oplevelse af at stå helt alene med ansvaret for plejeopgaven ved at etablere en løsning, hvor plejefamilierne er tilknyttet kommunens døgninstitution. En plejefamilie fra undersøgelsen taler her om, hvordan sådan en løsning kan eliminere oplevelsen af at stå alene med ansvaret om plejeopgaven:

“[...] Det der med, at man får et socialt fællesskab med en professionel institution sådan, at man bliver kollegaer med en masse [...]. Nu står jeg ligesom i den her situation, så er der et fælles ansvar om at få det løst. Det tror jeg, var noget, der kunne højne kvaliteten generelt [...]. Den her ensomhedsfølelse den vil også kunne fjernes.” (Anita)

Undersøgelsens plejefamilier udtrykker alle en opfattelse af, at det vil hjælpe på oplevelsen af, at stå alene med ansvaret for plejeopgaven, hvis de i et eller andet omfang kan få adgang til professionelt fagpersonale til at sparre med og dele ansvaret om plejeopgaven med.

Med udsagn fra empirien som: “[...] man står med det hele selv” og: “[...] det sværeste ved at være plejefamilie det er egentlig, at man kun er sig selv”, er der bred enighed blandt plejefamilierne fra de tre fokusgrupper om, at det er et vanskeligt aspekt ved plejefamiliegeringen, at være alene om plejeopgaven. Særligt i de tilfælde, hvor plejefamilierne udtrykker, at de ikke modtager nogen hjælp og støtte fra kommunens side, forstærkes denne oplevelse, som tidligere beskrevet i afsnittet.

Denne problemstilling bliver ligeledes særlig udpræget hos nye plejefamilier, der for første gang støder på nogle udfordringer, de ikke selv har en løsning på og dermed har en oplevelse af ikke at være tilstrækkelig rustede til at løfte. De må dernæst erkende, at der i mange tilfælde ikke umiddelbart er nogle steder at henvende sig med deres akutte problematikker. Nedenstående citat bidrager med at belyse denne problematik.

“[...] nye plejefamilier, der har ringet lørdag eftermiddag og sagt Ulla, hvad gør jeg nu? Nu står jeg og kan ikke få fat i nogle og skal jeg kontakte bagvagten? [...] for det er jo ikke tirsdag mellem 10-12, at vi har et problem, men det er sgu lørdag og søndag, det er i ferier, i sommerferier og det er på alverdens tidspunkter [...]. Det er jo meget, det der med, at når verden falder sammen om ørene på dem, så er der ikke nogle til at hjælpe [...] og hvis de endelig ringer til bagvagten, så ved vedkommende heller ikke, hvad de skal.” (Ulla)

Ovenstående citat afspejler en ramme og dermed et vilkår for plejefamilier at arbejde under, der synes at rumme massive udfordringer for plejefamilierne med at stå alene med ansvaret og håndteringen af plejeopgaven selv i spidsbelastede situationer, når de er nye og uerfarne og hvor de selv efterlyser hjælpen.

10.1.3 Opsamling - samarbejde

I forbindelse med ovenstående tematiske analyse, der omhandler samarbejdet med kommunen, er der fremkommet nogle centrale erkendelser i analyseringen af undersøgelsens empiri. Disse omhandler først og fremmest plejefamiliernes oplevelse af, at kommunen ikke påtager sig deres del af ansvaret, når plejefamilierne oplever, at de ikke får den støtte, opbakning og hjælp, som de efterspørger. Dette medfører, at plejefamilierne oplever at stå alene med ansvaret for plejeopgaven. Plejefamilierne adresserer ligeledes en problematik, hvor de har en opfattelse af, at

kvaliteten af samarbejdet er af svingende karakter, ud fra en betragtning om, at de kommunale samarbejdspartnere ikke altid synes at være tilstrækkelig rustede, hvorfor der kan være en risiko for, at plejefamilierne kan fremstå overlegne i samarbejdet.

Samtidig oplever plejefamilierne, at de organisatoriske forhold i kommunen har en stor betydning for samarbejdet - i praksis betyder det bla., at hyppige skift af samarbejdspartnere ofte medfører skift i de handleplaner og strategier, der vedrører plejeopgaven. Slutteligt afspejler analysen en grad af en gennemgående mistillid og uærlighed i samarbejdet med kommunen, idet plejefamilierne har en oplevelse af, at der bliver tilbageholdt vigtig information eller, at de bevidst bliver misinformeret eksempelvis om en opgaves karakter forud for en ansættelse. Omvendt afspejler analysen også, at plejefamilier selv i nogle situationer afholder sig fra at videregive og dele information med kommunen eller, at de taler kommunen efter munden for at få arbejdsro. De har en opfattelse af, at det fra kommunens side opfattes som en devaluerende egenskab hos plejefamilierne, hvis de åbner op og deler deres utilfredshed omkring en plejeopgave. Denne mistillid synes at være en konsekvens af den usikkerhed plejefamilier oplever ifm. de rammer, de skal agere indenfor, særligt deres ansættelsesforhold, der i yderste konsekvens kan medføre, at kommunen vælger, at en anbringelse skal ophøre. Dette efterlader plejefamilierne i en situation, hvor de oplever afmagt.

Hvor plejefamilierne er meget forbeholdne overfor at dele alle oplevelser ifm. udfordringer med plejeopgaven, finder de det til gengæld ikke vanskeligt at efterspørge hjælp til dem selv og til det anbragte barn i ønsket om at imødekomme en succesfuld anbringelse. I undersøgelsen efterspørges opbakning og anerkendelse af deres arbejde og deres viden om feltet og om det anbragte barn.

I den tematiske analyse er der hermed identificeret adskillige udfordringer i plejefamiliernes samarbejde med kommunen, hvilket tilsvarende stiller krav til plejefamiliernes kompetencer og kvalifikationer ifm. en plejeopgave.

10.2 Viden

I dette afsnit analyseres de udsagn fra empirien, der centrerer sig om analysens anden tematik *Viden*. Afsnittet rummer først en analyse af de udsagn, der afspejler plejefamiliernes oplevelse af,

hvorvidt deres faglige uddannelse som pædagog, lærer, specialpædagog eller anden relevant uddannelse har indflydelse på deres oplevelse af, hvorvidt de opfatter sig selv som tilstrækkeligt kvalificerede til plejefamiliejobbet. Dernæst adresseres plejefamiliernes oplevelse af behovet for diverse efteruddannelsesforløb indeholdende konkret viden og slutteligt analyseres plejefamiliernes oplevelse af den viden, de har erhvervet over tid, og hvordan de oplever, at denne viden vægtes i samarbejdet med kommunen.

Samtlige af undersøgelsens informanter giver udtryk for, at de sommetider støder på udfordringer, som de er i tvivl om, hvordan de skal håndtere ifm. plejefamiliegerningen, hvilket kan afspejle en grad af ydmyghed i deres tilgang til opgaven. En plejefamilie fortæller:

“Man tænker da også, eller det gør jeg da: Gør jeg det rigtigt? Går jeg helt forkert i byen med det her, når det er sådan nogle svære problemer [...] der står man jo som Moses ved Det Røde Hav.” (Ilse)

Citatet afspejler en generel enighed blandt undersøgelsens plejefamilier om, at de ikke finder det problematisk at reflektere over egne handlinger og heller ikke at indrømme, at de, som plejefamilien i citatet, til tider har en oplevelse af at stå som *Moses ved Det Røde Hav*. Denne erkendelse deles af de resterende plejefamilier fra undersøgelsen og giver os et optimalt udgangspunkt for videre at undersøge, hvorvidt plejefamilierne er tilstrækkeligt rustede til plejeopgaverne - med andre ord at undersøge om de selv giver udtryk for, at der er noget, de mangler for at kunne varetage plejeopgaven på bedst mulig vis. Samtidig er det muligt at udlede af citatet, at det kan være på baggrund af plejeopgavens omfattende karakter, at plejefamilierne er åbne omkring disse forhold - at behovet ikke bare er til stede, men at det er enormt.

Nedenstående citat afspejler netop hvorfor behovet er så enormt:

“[...]. De kunne være alkoholskadede eller det kunne være psykiatriske diagnoser af enhver art eller hjerneskader eller hvad ved jeg. Spiseforstyrrelser, borderline og altså alle de der ting. Det er jo det, vi vader rundt i. Hvis vi skal op i de der højt belastede børn, vi har nu, så er det jo de der hardcore ting, vi er ude i.” (Karen)

Et fælles træk, som er identificeret i den indsamlede empiri er, at plejefamilierne giver udtryk for, at de oplever, at de opgaver plejefamilierne varetager rummer alsidige og komplekse problematikker, der er så omfattende, at plejefamilierne tydeligt efterspørger mere specifik viden til at håndtere disse opgaver.

Som udgangspunkt er det en forholdsvis begrænset viden plejefamilierne bliver tilbudt, gennem grund- og efteruddannelser. Det obligatoriske grundkursus er en del af den godkendelsesproces, som nye plejefamilier skal gennemgå og kurset er, som tidligere beskrevet, et fire-dages kursus, hvor lovgivningen kun bidrager med retningslinjer om indholdet, hvorfor dette kan variere. Udover grundkurset og de to obligatoriske årlige efteruddannelses-kursusdage foreligger der ikke yderligere krav om en relevant uddannelse af de kommende plejefamilier. Samlet set findes der altså ikke et lovmæssigt krav til indholdet for hverken grundkurset eller efteruddannelseskurserne. Ti ud af de 12 informanter fra denne undersøgelse har alle en relevant uddannelse, hvilket flere argumenterer for er en nødvendighed, for at kunne imødekomme nutidens plejeopgaver:

"[...] der synes jeg, at det er rigtig vigtigt, altså når vi har så svære børn, som vi har, at vi har den uddannelse, fordi ellers var vi aldrig kommet igennem det [...]." (Berit)

Og:

"Og så synes jeg altså også, at det er, når vi kommer op i de der højt belastede børn, som vi jo sidder med, så er man altså nødt til at have en faguddannelse, ellers så går det ikke. Du er nødt til at vide, hvad du har med at gøre, altså fagligt. [...]. Det ved du jo ikke nødvendigvis, hvis du bare pludselig bliver plejefamilie." (Karen)

Begge citater afspejler en opfattelse hos plejefamilierne om, at de børn og unge, der anbringes i dag hos dem, er så svært belastede, at det stiller store krav til deres faglighed. Citaterne afspejler en oplevelse af, at en faglig relevant uddannelse er en forudsætning for, at plejefamilierne overhovedet kan løfte opgaven på tilfredsstillende vis.

Ovenstående citater adresserer ligeledes en opfattelse af, at plejefamilier, der alene har grund- og efteruddannelse som udgangspunkt ikke er tilstrækkeligt rustede til de udfordringer, der er tilknyttet jobbet. En plejefamilie fra undersøgelsen understøtter argumentet med at tilføje, at denne oplever, at der er for mange plejefamilier, der har: *"[...] for meget hjerte og for lidt hjerne [...] de er ikke dumme, men de mangler en faglig ballast."*

Nedenstående citat bidrager ligeledes med at illustrere en opfattelse, der ses på tværs af de tre interviews af, at en faglig ballast er en forudsætning for at bestride plejefamiliejobbet:

"De er jo begyndt at inddele børnene i belastningsgrader, og jo højere belastningsgrad det bliver, jo højere faglighed vil jeg jo synes, at man skal have, for at vide, hvad man går ind til. Jeg tænker også, at det er noget af det, der tit går galt i de nye plejefamilier, at de ikke har den faglige viden, der skal til for at løfte opgaven. Det er derfor, at der er så mange sammenbrud." (Karen)

Undersøgelsens plejefamilier efterlyser en form for sammenhæng mellem belastningsgraden hos det anbragte barn og niveauet af den faglige ballast hos plejefamilierne. Samtidig synes citaterne at afspejle, at plejefamilierne har en opfattelse af, at det er en faglig viden, som de anser som værende afgørende for, hvordan plejeforløbet udspiller sig.

Ikke alle af undersøgelsens plejefamilier er enige om, at en faglig uddannelse er en forudsætning for at kunne bestride jobbet som plejefamilie:

"[...] det kan godt være, at en uddannelse er godt [...] men hvis de f.eks. giver nogle ordentlige uddannelsesforløb... selvom man ikke er pædagoguddannet, så kan man jo også bære opgaven [...]. Men til gengæld kan jeg aldrig blive pædagog, for jeg kan ikke sætte mig ned og skrive de store rapporter." (Sara)

Ovenstående illustrerer en anden holdning, der ligeledes fremgår af plejefamiliernes udsagn, hvor der plæderes for, at det er muligt at udføre plejeopgaven tilfredsstillende uden en faglig

uddannelse, så længe der tilbydes målrettede efteruddannelsesforløb. Plejefamilierne, der er af den opfattelse, beretter om, at der vil være en risiko for, at ufaglærte plejefamilier kan blive udelukket og sorteret fra, såfremt relevant faguddannelse bliver et adgangskrav, idet de er af den opfattelse, at disse nødvendigvis ikke er i stand til at gennemføre eksempelvis en pædagoguddannelse.

Hovedparten af undersøgelsens plejefamilier argumenterer omvendt for, hvordan de har gavn af at inddrage deres faglige kvalifikationer i samarbejdet:

"[...]. Jeg begyndte simpelthen fagligt at gå ind og finde dokumentation i teorien om, hvad det er, jeg kan se ved det barn, og hvem underbygger det. Det har jeg simpelthen klippet ud og skrevet til hende, og til sidst så gav hun sig [...]." (Rikke)

Plejefamilierne fra undersøgelsen oplever, at de qua deres uddannelser kan komme med flere faglige argumenter for at få bevilget den støtte, som de oplever relevant for deres plejebarn. Samtidig afspejler citatet, at plejefamilierne oplever at være klædt på til at vurdere, hvilken indsats, der er væsentlig for plejebarnet ligesom de oplever at være tilstrækkeligt kvalificerede til at få deres synspunkter igennem ved kommunen.

Der identificeres derudover en uenighed blandt de adspurgte informanter om, hvilken tilgang til opgaverne, der er at foretrække. Nedenstående citater omhandler deres opfattelse af, hvorvidt plejebørnene kommer til at agere prøveklude i plejefamiliernes søgen efter den rette strategi eller ej:

"Nej, det synes jeg som sådan ikke, tit så er det jo sådan lidt et puslespil, lidt sådan et gætte gætte... og så lige pludselig så rammer du jo bingo, og så er det bare "yes"! Så er det godt." (Karen)

Som det fremgår af ovenstående citat har plejefamilierne en oplevelse af, at de prøver sig frem indtil de finder den rette vej for plejeopgaven. Nedenstående citat illustrerer, hvilke konsekvenser det kan have, hvis ikke plejefamilier har den rette strategi fra start:

"[...] Det kan jo være alt fra, at du ser et barn, der ikke vil spise, hvad gør du der? Det hjælper ikke noget, at du sidder med et barn, som ikke vil spise og forsøger at tvinge dem. Der er rigtig mange ting i det, hvor det kan gå hen og gøre mere skade end gavn, hvis ikke du har noget ordentligt baggrundsviden." (Rikke)

Citatet afslører, at plejefamilierne oplever, at det kan have fatale følger, hvis plejefamilierne ikke har en tilstrækkelig faglig viden om eksempelvis børn, der nægter at spise og derfor prøver sig frem med tilfældige strategier, der i sidste ende kan gøre mere skade end gavn.

Samtidig oplever undersøgelsens plejefamilier, at en faglig uddannelse ikke kun er afgørende for arbejdet med det anbragte barn eller unge, men ligeledes er nyttigt i samarbejdet med kommunen:

Pernille: "[...] Jeg har jo ingen uddannelse som så, men jeg kan godt mine ting, men jeg har svært ved nogle gange at finde ord på det, fordi jeg ikke har den der faglighed. Men jeg får så ros af dem [kommunen], men det hjælper ikke rigtigt mig. Jeg holder mig lidt i baggrunden, fordi jeg ikke synes, at jeg har ordene til det [...]."

Citatet afspejler plejefamiliernes oplevelse af, at en grad af faglig ballast er vigtig ift. at få sine argumenter tydeligt igennem i diskussioner omkring plejeforløbet med kommunen, hvilket i sidste ende kan få betydning for udfaldet af plejeopgaven.

Plejefamilierne synes overordnet at belyse vigtigheden af at besidde en faglig viden fra start samtidig med, at de er bevidste om, at de ofte havner i situationer, hvor de bliver nødt til at prøve sig frem for at finde en strategi, der virker i den enkelte situation. De udtrykker mange gange

gennem interviewene, at alle plejeopgaver er forskellige, hvorfor det ikke altid er det åbenlyse svar, der er løsningen.

I undersøgelsens udsagn ses en refleksion over, hvordan plejefamilierne kan tilegne sig den viden, de efterlyser. Nedenstående citat omtaler en arbejdsgang, hvor konsulenter sendes på kursus i en viden, de senere skal videreformidle til plejefamilierne, hvilket plejefamilierne finder problematisk:

"[...] Jeg synes ulempen nogle gange er, at vi som plejefamilier, så lærer vi det jo i praksis, og jeg kunne da rigtig godt have tænkt mig også at lære det rigtigt. Fordi det der med, jeg skal bare udføre noget, som nogle andre har fortalt mig. Det bliver sådan lidt noget selvlært, jeg læser i en bog og så prøver jeg mig lidt frem, og det synes jeg egentlig er ærgerligt, at min kvalitet bliver af det [...]." (Anita)

Citatet adresserer et overordnet emne om, hvordan det er muligt at kvalificere og opkvalificere plejefamilier, hvad enten det sker i praksis eller gennem uddannelse.

Samtidig afspejler citatet plejefamiliernes forståelse af viden, når det fremgår af citatet, at plejefamilien gerne vil *lære det rigtigt* gennem et uddannelsesforløb frem for at prøve sig frem i praksis ud fra egne ideer eller ud fra videreformidlet viden fra eksempelvis plejefamiliekonsulenter.

Gennem alle tre fokusgruppeinterviews er det muligt at identificere adskillige udsagn om de to obligatoriske efteruddannelses-kursusdage. Der synes at være en generel enighed på tværs af interviewene om, at udbuddet er for snævert, hvorfor informanterne ofte oplever at deltage i kurser, som de tidligere har gennemført, blot for at opfylde kravet om to kursusdage pr. år. Derudover oplever de ofte at deltage i et kursus, hvor emnet ikke stemmer overens med den opgave, de varetager.

Dette kommer til udtryk i nedenstående citater, hvor plejefamilierne ikke finder, at indholdet på efteruddannelseskurset har nogen relevans for deres arbejde:

"[...] det har jeg simpelthen nægtet at tage på, fordi jeg vil simpelthen ikke sidde og høre igen og igen om det lille barn fra 0-3 måneders udvikling [...]." (Rikke)

Og:

"Alle kurserne har jeg jo været på før. Det er jo ligegyldigt, hvad for et kursus du tager, så har vi haft det." (Sara)

Plejefamilierne efterlyser samlet set både et bredere udvalg af muligheder for efteruddannelse, samt en større fleksibilitet til at kunne deltage i netop det, som giver mening for dem med de udfordringer, de står med således, at de ikke oplever at spilde deres tid. Nedenstående citat illustrerer netop plejefamiliernes ønske:

"Jeg synes, det kunne være så rart, hvis vi selv kunne få lov til at vælge ud fra de problematikker, vi står med [...]." (Agnes)

Samtidig synes der at herske en opfattelse blandt plejefamilierne af, at kvaliteten af det faglige indhold for de to efteruddannelses-kursusdage er af svingende karakter. Qua deres uddannelser og deres erfaring oplever de ofte ikke at blive fagligt udfordret i de kurser, de deltager i:

"Og turde at hæve barren, fordi jeg har været på en del kurser, hvor det bare har været til menig mand, hvor jeg sidder der med min pædagoguddannelse [...]. Men jeg kunne godt tænke mig at blive udfordret bare nogle enkelte gange. [...]." (Maja)

Det er hermed muligt at identificere et reelt behov og et ønske hos plejefamilierne om, at efteruddannelseskurserne i langt højere grad adresserer de problematikker, som plejeopgaverne rummer - i særdeleshed når plejeopgaverne rummer så svære problemstillinger, at de ikke kan løses blot med intuitive løsninger. Samtidig afspejler disse udsagn fra undersøgelsen, at plejefamilierne har et ønske om, at disse kurser skal kunne differentieres alt efter deltagernes uddannelses- og erfaringsniveau.

Som tidligere beskrevet har undersøgelsens informanter en lang erfaring som plejefamilier og dermed en bred viden inden for området. Denne viden synes at være akkumuleret over tid - fra en opstart, hvor plejefamilierne beretter om en meget begrænset platform af viden at navigere ud fra, til nu, hvor de synes at trække på den viden, de har erfaret. En plejefamilie fortæller:

“Jamen jeg synes da tit, at jeg står og tænker og har stået og tænkt, hvad gør jeg nu? [...] så begynder jeg at dykke ned og tænke, hvad kunne jeg gøre i den her situation - hvad kan jeg finde? Jeg oplever i hvert fald... jeg er bare blevet god til at løse de ting, der kommer.”
(Ilse)

På tværs af alle interviews hersker der en konsensus om, at de trækker på tidligere lignende episoder, hvorfor det fremstår som en kompetence, der er fremkommet over tid, hvor de med erfaringen oplever at være væsentligt mere klædt på til at løse de problemstillinger, der opstår, end de tidligere har været.

Samtidig fremgår det tydeligt af de tre interviews, at plejefamilierne ikke oplever, at den viden, de har opbygget over tid som plejefamilier ikke bliver vægtet i samarbejdet med kommunen:

“Jeg synes jo også, at det er en skam, at man ikke på en ordentlig måde vælger at bruge den viden og den erfaring vi sidder med, det er fuldstændig åndssvagt. Fordi at der jo ikke er andre end os, der har den.” (Karen)

Gennemgående i de tre interviews, tales der om forslag til formidling af denne viden og erfaring til kommuner og nye plejefamilier, hvor informanterne foreslår, at erfarne plejefamilier deler oplevelser og erfaringer f.eks. gennem mentorordninger og erfaringsbaseret undervisning på grund- og efteruddannelseskurser.

10.2.1 Opsamling - viden

På baggrund af ovenstående tematiske analyse, der omhandler viden, ses der nogle gennemgående fund i analysen. Nedenfor skitseres disse træk.

Der er konsensus blandt undersøgelsens plejefamilier om, at arbejdet med de anbragte børn og unge har en enorm tyngde og sværhedsgrad, hvilket i nogle situationer efterlader dem med en usikkerhed omkring håndteringen af opgaven.

Undersøgelsens plejefamilier ytrer på trods af deres høje uddannelses- og erfaringsniveau et ønske om yderligere uddannelse i form af specifik viden om de konkrete problemstillinger deres plejeopgave rummer. Hovedparten af plejefamilierne er af den overbevisning, at en faglig relevant uddannelse er en forudsætning for at kunne håndtere plejeopgaverne, som de ser ud i dag. Dette leder til en diskussion om tilgangen til plejeopgaven - hvorvidt plejefamilierne finder det hensigtsmæssigt at prøve sig frem eller at have en oplevelse af, at være klædt fagligt på fra start og løbende i plejeopgaven. I den forbindelse efterlyser plejefamilierne efteruddannelseskurser af høj faglig kvalitet, der tager udgangspunkt i plejefamiliernes uddannelses- og erfaringsniveau samt kurser, der er målrettede efter de specifikke problematikker, de enkelte plejefamilier skal håndtere.

Plejefamiliernes erfaring bliver i denne tematiske analyse et centralt begreb, da det har stor indflydelse på deres egne oplevelser af deres kvalifikationer og kompetencer til at løfte opgaven.

10.3 Samlet opsamling af den tematiske analyse

Samlet set byder ovenstående på en illustration af plejefamiliers oplevelse af et vanskeligt samarbejde med kommunen på trods af, at vi i interviewene ikke adresserer dette, hverken direkte eller indirekte. Plejefamilierne deler en oplevelse af, at samarbejdet rummer elementer af uærlighed og mistillid samtidig med, at de oplever magt og afmagt i dette samarbejde. Dernæst fremgår det af undersøgelsens tematiske analyse en skildring af, hvilken viden plejefamilierne oplever, at de trækker på i deres tilgang til plejeopgaven, hvilken viden de finder nødvendigt for at kunne honorere, de krav plejeopgaven stiller og slutteligt hvilken viden plejefamilierne synes at efterlyse. Disse opfattelser kan ligeledes bidrage med at identificere plejefamiliernes opfattelse af viden.

På baggrund af erkendelserne fra den tematiske analyse diskuteres disse i følgende afsnit med relevant teori og forskning, der synes at bidrage til at imødekomme indeværende undersøgelsens problemformulering.

11. Diskussion

Undersøgelsens største erkendelse er givetvis, at plejefamilierne i så stort et omfang ytrer utilfredshed med samarbejdet med kommunen, særligt når de ikke bliver spurgt til samarbejdet i de tre fokusgruppeinterviews. Dette sammenholdes med den nyeste forskning på området. Hernæst følges en kort diskussion om det særlige ved plejefamilierne og negeringen ift. hvad der kendetegner plejefamilierne, idet det synes væsentligt forud for en diskussion om, hvad plejefamilierne oplever er afgørende for at være tilstrækkeligt rustede til at varetage plejeopgaven.

Derefter følger en diskussion om samarbejdet mellem plejefamilierne og kommunen imellem, som undersøgelsens plejefamilier oplever, bærer præg af uærlighed og mistillid, hvilket synes at have en relevant betydning for plejefamiliernes oplevelse af at være tilstrækkeligt kompetente og kvalificerede ift. plejeopgaven. Dette diskuteres med inddragelse af Niklas Luhmanns teori om tillid og mistillid.

Dernæst adresseres det, med inspiration fra Søren Juul og Peter Højlunds begreber om dømmekraft, hvordan individuelle holdninger og meninger spiller en vigtig rolle for plejefamilierne i samarbejdet med kommunen. Heri synes der i den tematiske analyse at være identificeret elementer af magt og afmagt, der efterfølgende diskuteres med inddragelse af Margaretha Järvinen og Nils Mortensen. Dette leder diskussionen i retning af at undersøge den viden, som plejefamilierne giver udtryk for, at de oplever er afgørende for at bestride plejefamiliejobbet. Samtidig diskuteres det med inspiration af Jens Guldagers sondringer af socialarbejderens kundskabsgrundlag for det sociale arbejde, hvilke former for viden, plejefamilierne synes at trække på i arbejdet med plejeopgaven. Sammen med Gulager inddrages Morten Ejrnæs, Karen Healy og Donald A. Schön til at belyse hvilke former for viden, plejefamilierne efterlyser ifm., hvorvidt de oplever at være kompetente og kvalificerede til plejeopgaven.

11.1 Undersøgelsens største fund

Det største fund, der er fremkommet af indeværende undersøgelse, er uomtvisteligt, at en så stor del af de adspurgte plejefamiliers besvarelser omhandler samarbejdet med kommunen på trods af, at vi på intet tidspunkt adresserer dette i de tre fokusgruppeinterviews.

Gennemgående finder vi en stor grad af utilfredshed både med kvaliteten af samarbejdet og omfanget heraf. I forskningsprojektet *Familieplejer i Danmark* er dette samarbejde undersøgt og omkring halvdelen af de adspurgte plejefamilier er tilfredse med samarbejdet med kommunen, hvorimod den resterende halvdel i *nogen grad* og i *lav* eller *meget lav grad* er tilfredse med samarbejdet (Bryderup et.al., 2017:340f). Denne forskning underbygger vores informanternes oplevelse, idet den bygger på besvarelser fra over 3000 plejefamilier, hvorfor det er en forholdsvis stor gruppe af plejefamilierne, der ikke er tilfredse med samarbejdet.

Eftersom størstedelen af plejefamiliernes udsagn omhandler samarbejdet med kommunen, finder vi det nødvendigt at undersøge, hvordan disse forhold har indflydelse på plejefamiliernes oplevelse af deres kvalifikationer og kompetencer ift. plejeopgaven. Vi er opmærksomme på, at den del af empirien, der omhandler samarbejdet med kommunen ikke eksplicit besvarer undersøgelsens problemformulering, men grundet omfanget, finder vi det uundgåeligt ikke at adressere. Med andre ord er vi bevidste om, at undersøgelsens formål ikke fokuserer på samarbejdet mellem plejefamilier og kommune, men derimod på plejefamiliernes oplevelse af at besidde de rette kvalifikationer og kompetencer. Det fokus, vi alligevel har valgt at rette på samarbejdet, synes dog at bidrage med at belyse sammenhængen mellem de vilkår, som plejefamilier må arbejde under og plejefamiliernes opfattelse af egne kompetencer og kvalifikationer. Disse vilkår synes derfor at stille særlige krav, som plejefamilierne skal efterleve, hvilket dermed kommer til at afspejle plejefamiliernes klædt-på-hed.

Et yderligere argument for at undersøge de udsagn, der drejer sig om samarbejdet plejefamilierne og kommunen imellem er, at det sker i tråd med indeværende undersøgelses videnskabsteoretiske afsæt. I forlængelse heraf, finder vi det væsentligt at være tro mod informanternes udsagn og viderebringe deres stemme i feltet på trods af, at deres besvarelser ikke er, som vi på forhånd har forventet.

Såvel det hermeneutiske og det fænomenologiske videnskabsteoretiske afsæt har netop til ærinde at opnå en indsigt i menneskelige oplevelser og erfaringer (Juul, 2012:415). Dette er blevet afgørende i den proces, hvor vi ikke alene har valgt at skildre plejefamiliernes oplevelser, men ligeledes udlægge og undersøge, hvad der findes i dem.

11.2 Undersøgelsens bidrag til oplevelsen af plejefamiliernes rolle

I nedenstående afsnit diskuteres hvorledes plejefamiliiegerningen på en og samme tid ikke er en profession og alligevel rummer adskillige aspekter af det professionelle arbejde - hvorfor plejefamilierne i mange sammenhænge synes at falde mellem to stole.

Dette understøttes af en diskussion om plejefamiliernes oplevelse af at fremstå hhv.

professionelle og uprofessionelle i samarbejdet med kommunen, hvilket undersøges yderligere med Steen Juul Hansens definition af begreberne professionel og uprofessionel. Samtidig belyses den grad af uærlighed, som undersøgelsen afspejler, at plejefamilierne oplever, særligt ifm., at kommunen både optræder i form af plejefamiliernes arbejdsgiver og samarbejdspartner.

I indledningen berøres den afgørende indflydelse, som socialpolitikken i Danmark har på rammerne for det sociale arbejde, herunder også på anbringelsesområdet. I praksis opleves konsekvenser af reformer og strukturelle og organisatoriske ændringer at have en markant indflydelse på plejefamiliernes arbejde, idet forholdene herfor samt forholdene for deres samarbejdspartnere og de anbragte børn og unge løbende revideres gennem lovgivning og socialpolitiske tiltag. Indeværende undersøgelse afspejler denne indflydelse, der særlig kommer til udtryk i de organisatoriske og strukturelle forhold, som plejefamilierne oplever har indflydelse på samarbejdet med kommunen. Indeværende undersøgelse retter ikke et yderligere fokus på den samfundsmæssige indflydelse på plejefamiliernes arbejde ej heller på de tendenser der i øvrigt hersker i det sociale arbejde, der ligeledes kan have en effekt på plejefamiliernes arbejde.

Samtidig udgør plejefamilierne en position, hvor de falder mellem to stole, idet de både optræder som samarbejdspartnere og ansatte i samarbejdet med kommunen.

Plejefamilier anses ikke som professionelle med en tilhørende professionen, hvor en formel uddannelse er tilknyttet. Tiltag som indførelsen af det Sociale Tilsyn, de kommunale plejefamilier og en ret og pligt for plejefamilierne til at gennemføre grund- og efteruddannelseskurser, synes at trække plejefamiliiegerningen i en retning af professionalisme (Bryderup et.al., 2017:507f), men efterlader stadig plejefamilierne i en position, hvor de befinder sig i et spændingsfelt mellem at skulle agere som en helt almindelig familie og til tider som en professionel.

Bryderup et.al. har i et forsøg på at fremkomme med et billede af plejefamiliers uddannelses og erhvervs erfaringer fundet, at omkring halvdelen har relevant faglig uddannelse og langt de fleste har erhvervmæssig erfaring indenfor børne- og ungeområdet (jf. kapitel fem om forskningsreview). Dette afspejler, at plejefamilier i Danmark er en broget skare, hvor der ikke synes at være en ensartethed mht. eksempelvis erfaring og uddannelse, hvorfor det som udgangspunkt er vanskeligt at identificere plejefamiliernes kvalifikationer og kompetencer. Plejefamilierne agerer på et kontinuum mellem professionalisme og familiær omsorg, hvor nogle plejefamilier oplever det som et kald, andre som et arbejde - i mens andre igen oplever det både som et kald og som et arbejde. Samtidig er der divergerende opfattelser blandt plejefamilierne om hvilke elementer af jobbet, som de anser som væsentlige.

Undersøgelsens plejefamilier bidrager i den del af empirien, der centrerer sig om plejefamiliernes oplevelse af plejefamiliegerningen med at belyse dette forhold, idet de alle synes at have en bestemt opfattelse af, at det behandlingsmæssige aspekt i plejefamiliejobbet fylder meget i dagligdagen, samt at dette er nødvendigt på baggrund af de udfordringer, som deres plejebørn har. Denne opfattelse synes at stemme overens med en generel opfattelse blandt plejefamilier, idet Bryderup et.al. finder, at næsten halvdelen af undersøgelsens informanter opfatter deres egen rolle som værende af behandlingsmæssig karakter. Derudover mener ca. 40 % af plejefamilierne, at de hverken er enige eller uenige i, at deres rolle er behandlende (Ibid.:360f). Dette kan betyde, at opgaven kan variere og derfor sommetider kræve et behandlende aspekt, men at det ikke nødvendigvis altid er tilfældet. Samlet er det altså lige knap 90 % af plejefamilierne, som mener at de har, eller til tider har en behandlingsmæssig rolle.⁵

Det tungtvejende behandlingsmæssige aspekt synes at kalde på en professionel tilgang til plejeopgaven, hvorfor det er interessant at se nærmere på undersøgelsens plejefamiliers opfattelse heraf.

Undersøgelsens informanter synes at have en bestemt opfattelse af, hvad der er at betragte som professionelt og uprofessionelt. Plejefamilierne deler en oplevelse af, at de anser det som

---

⁵ Det skal nævnes, at forskningsprojektet skelner mellem at give barnet terapeutisk behandling og at have en behandlingsmæssig rolle overfor barnet og at det alene er den behandlingsmæssige rolle der vægtes højt blandt de deltagende plejefamilier. Det terapeutiske aspekt vægtes af plejefamilierne som den mindst vigtige rolle, blandt seks forskellige parametre, for at være plejefamilie (Bryderup et.al., 2017:359).

uprofessionelt at udtrykke reaktioner af følelsesmæssig karakter, eksempelvis omkring beslutninger om det anbragte barn, de er uenige i, i samarbejdet med kommunen. De har en oplevelse af, at det af kommunen vil blive betragtet som et udtryk for manglende kompetencer og kvalifikationer.

Ved professionalisme forstår Steen Juul Hansen, at specialiseret arbejde er baseret på viden og færdigheder, som er teoretisk funderet samt at dette medfører en bestemt status på arbejdsmarkedet. Den professionelle har autonomi inden for eget arbejdsområde ligesom, der er tilknyttet specifikke rettigheder hertil. Slutteligt mener Juul Hansen, at den professionelle har gennemgået en formel uddannelse, som er med til at skabe en vis standard og kvalitet (Juul Hansen, 2010:76ff). På trods af, at plejefamilier ikke er en profession og at de ikke har en samlet uddannelse forud for plejefamiliejobbet, synes ovenstående begrebsdefinition at være anvendelig, når der kigges på, hvad der af undersøgelsens plejefamilier anses som professionelt og uprofessionelt. De fleste har en professionsuddannelse bag sig og flere finder relevant teori, som passer til de udfordringer de og deres plejebørn står med, for at understøtte deres argumenter i samarbejdet med kommunen. På samme måde har alle et billede af, som det er beskrevet ovenfor, at et behandlingsmæssigt aspekt er væsentligt i deres arbejde for at støtte de børn, de har anbragt.

Når plejefamilierne ikke beretter ærligt til sagsbehandler eller konsulent om, hvordan de har det, eksempelvis når de står og er rådvilde og ikke ved hvad de skal gøre i en given situation med et plejebarn, eller når der hersker uenighed om såvel problemopfattelse og valg af indsats, kommer det til at virke hæmmende for udfaldet af det anbragte barns fremadrettede trivsel og udvikling. Plejefamiliernes tilbageholdelse af ovenstående, afspejler et billede af, at de ikke vil fremstå uprofessionelle i samarbejdet, idet de ikke har tillid til, at kommunen tror, at de kan løfte en opgave, hvis de udtrykker, at de er påvirket følelsesmæssigt.

Jf. kapitel 6 om om rammer for plejefamiliejobbet fremgår det, at plejefamiliernes forhold er særlige sammenholdt med lignende former for relationelt, socialt arbejde, hvorfor forholdet til kommunen også er anderledes. Kommunen optræder både som samarbejdspartner og som

arbejdsgiver for plejefamilien, hvilket vi må antage ligger til grund for, at undersøgelsens plejefamilier ikke oplever, at de kan være helt ærlige omkring alle aspekter af deres arbejde.

Undersøgelsen synes ikke alene at påpege, at der mellem kommunen og plejefamilierne hersker en grad af uærlighed, når plejefamilierne tilbageholder information, af frygt for at fremstå uprofessionelle i sagsbehandler eller konsulentens øjne. Der hersker ligeledes en opfattelse blandt plejefamilierne om, at de ofte står alene med ansvaret og ikke har nogle steder at henvende sig, når svære situationer opstår. Disse opstår ofte uden for kommunens almindelige åbningstid; aftener, weekender, helligdage og ferier mv.

Plejefamiliernes komplekse forhold må unægteligt have indflydelse på deres klædt-på-hed. Ikke alene det forhold, at de ikke er at betragte som professionelle, men at de i mange sammenhænge skal honorere krav, der har karakter af professionalisme, synes i sig selv at fordre særlige kompetencer og kvalifikationer hos plejefamilierne.

Plejeopgaven rummer ikke alene de arbejdsopgaver, der er forbundet med det omsorgs, behandlings og pædagogiske arbejde med det anbragte barn eller unge og dennes biologiske familie, men som indeværende undersøgelse tydeligt bærer præg af, er de elementer, der centrerer sig om samarbejdet med kommunen, af en sådan karakter og omfang, der afslører andre aspekter af de krav, som der stilles til plejefamilier i dag.

11.3 Mistillid

Den tematiske analyse viser, at undersøgelsens plejefamilier i nogen grad nærer mistillid til samarbejdet med kommunen. Dette diskuteres nærmere i indeværende afsnit med inspiration fra Niklas Luhmanns bog *Tillid – en mekanisme til reduktion af social kompleksitet* fra 1999. Med bogen beskriver Luhmann, hvordan tillid og mistillid kan opstå.

I den tematiske analyse identificeres nogle grundlæggende udfordringer i de undersøgte plejefamiliers samarbejde med kommunen, som har betydning for, at de ofte nærer mistillid hertil. Disse aspekter drejer sig om, at udfordringer i samarbejdet fylder meget, hvorfor andre problematikker tilsidesættes. Dette på baggrund af, at omfanget og kvaliteten af kommunens samarbejde er utilstrækkeligt samt at mistillid og uærlighed præger dele af samarbejdet.

Aspekterne har alle betydning for plejefamiliernes samlede oplevelse af samarbejdet, som grundlæggende beskrives at være problematisk og konfliktfyldt.

Undersøgelsens plejefamilier har en fælles oplevelse af, at de ikke får tilstrækkelig og sandfærdig viden, inden de modtager et barn i pleje. På denne måde oplever de, at sagsbehandlere i kommunen enten bevidst misinformerer dem, for at få dem til at acceptere en opgave, eller at de får for lidt information om barnet eller dets familie. De fortæller f.eks. om ikke at blive oplyst om de biologiske forældres kriminelle baggrund, deres psykiatriske diagnoser samt om barnets reelle udfordringer. Disse oplevelser skaber samlet en mistillid til kommunen ift. at tage imod nye plejeopgaver. Ifølge Luhmann skabes mistillid, når mennesker ikke oplever, at andres adfærd stemmer overens med deres egen på en meningsfuld måde (Luhmann, 1999:127), hvorfor der med Luhmanns teori kan argumenteres for, at det er naturligt, at plejefamilierne nærer skepsis over for samarbejdet med kommunen. Plejefamilier oplever hermed, at kommunens adfærd ikke stemmer overens med deres egen, idet de oplever, at kommunens førsteprioritet synes at handle om, at finde et sted at placere barnet eller den unge, hvorimod plejefamilierne oplever det er afgørende for opgavens udfald, at de bliver tilstrækkeligt informeret om opgavens omfang og karakter. Undersøgelsens informanter er ikke alene om deres oplevelser af at få utilstrækkelig information inden en opgave. Omkring en tredjedel af de adspurgte familier i Bryderup et.al.'s undersøgelse deler den oplevelse af, at de ikke har modtaget fyldestgørende beskrivelser eller udredninger af plejebørnene forud for opstarten af en opgave (Bryderup et.al., 2017:365ff). Det synes derfor at være en generel udfordring, som kommuner og plejefamilier står i, og som kan skabe udfordringer i samarbejdet allerede før et samarbejde reelt påbegyndes.

Det, at plejefamilierne oplever, at omfang og kvalitet i samarbejdet er utilstrækkeligt, er bl.a. identificeret i de mange skift af sagsbehandlere og konsulenter samt, at skiftende samarbejdspartnere ofte betyder skiftende dagsordener. Dette efterlader plejefamilierne forbeholdne over for samarbejdet, når de hyppigt skal skifte mellem metoder og strategier for tilgangen til plejeopgaven. Dette understøttes af Luhmanns teori om mistillid, når han siger:

”Genstande og begivenheder, som synes at have symptomatisk værdi, vinder en særlig relevans og behersker udlægningen af andre omstændigheder. De lænker opmærksomheden fast. De bliver til ”grunde” og til ”beviser” for, at tillid eller mistillid er retfærdiggjort. Da den objektive situation for det meste indeholder ansatzpunkter for begge indstillinger, er det først og fremmest ubestemte ”fordomme” – og ikke sjældent det tilfældige første indtryk – der afgør den selektive tendens og retningen for den symbolske fiksering” (Luhmann, 1999:131).

Med citatet er det med Luhmanns teori muligt at belyse, hvordan begivenheder som f.eks. i ovenstående kan være et skift af sagsbehandler eller konsulent, kan få betydning for hvordan andre lignende omstændigheder bliver modtaget, idet plejefamiliernes opmærksomhed om hyppige skift bliver negativt ladet i deres bevidsthed og bliver til fasttømrede argumenter, f.eks. for hvorfor et samarbejde er svært eller hvorfor det kan være vanskeligt at få bevilliget en foranstaltning. Med Luhmanns teori kan det derfor forklares, hvorfor plejefamilierne kan være skeptiske over for et nyt samarbejde, allerede før de har påbegyndt det og mødt den nye sagsbehandler eller konsulent, idet de har nogle forudindtagede fordomme om, at sagsbehandlerne og konsulenterne enten ikke er kvalificerede til jobbet eller, at de alligevel snart får tildelt en ny. Det medfører, at flere af informanterne ikke går åbent og fordomsfrit ind i nye samarbejder, og dermed har en forudindtaget negativt ladet indstilling til det fremadrettede samarbejde omkring barnet.

Luhmann beskriver, hvordan den der nærer mistillid, indstiller sin adfærd til den nye forventning, og gør sin mening socialt synlig overfor omverdenen - mistilliden bliver på denne måde ført over i en mistillidspræget adfærd (Ibid.:129). Plejefamiliernes ikke åbne og fordomsfrie adfærd kan dermed anskues som mistillidspræget, idet de tydeligt viser, hvordan vilkårene for samarbejdet er hæmmende for et konstruktivt samarbejde om en plejeopgave.

Ifølge Luhmann har en forhistorie betydning for, hvordan mistillid bliver ytret (Ibid.:128), hvorfor det kan udledes, at plejefamiliernes tidligere negative oplevelser og erfaringer ifm. samarbejdet bliver lagret i deres bevidsthed og udtrykt gennem mistillidsstrategier.

Da undersøgelsens plejefamilier alle har stor erfaring med plejefamiliegerningen, vil de på tilsvarende vis have stor erfaring med oplevelser af samarbejdet med kommunen. Plejefamiliernes udsagn om et kompliceret samarbejdet er et resultat af deres erfaringer med det svære samarbejde, der er lagret i dem som negative oplevelser. Samtidig er der ifølge Luhmann en risiko for, at den specifikke situation, der bliver vendepunktet for, hvornår individet danner mistillid, isoleret set ikke bør give anledning til dannelsen af mistillid (Ibid.:129). Der vil derfor optræde situationer, hvor plejefamilierne reagerer med mistillid ift. kommunen ifm. en specifik problemstilling, hvor f.eks. en ny plejefamilie, der ikke har samme forhistorie med samarbejdet, ikke vil danne mistillid.

Disse strategier tager ofte kræfterne fra dem, som nærer mistilliden, her plejefamilierne, og efterlader dem med en begrænset mulighed for en: *"[...] ikke-forudindtagen, objektiv udforskning af og tilpasning til omverdenen"* (Ibid.:126). Samarbejdets karakter får altså betydning for, hvordan plejefamilierne fremadrettet agerer og kommer til udtryk gennem forskellige mistillidsstrategier.

Ifølge Luhmann er mistillidsstrategier hæmmende for læring (Ibid.). Undersøgelsens informanter ytrer alle et ønske om at modtage mere viden, men eftersom der hersker mistillid i samarbejdet, kommer det hermed til at virke hæmmende for den læring dette samarbejde eventuelt kan indeholde. Når plejefamilierne nærer skepsis over for kommunal supervision, kvaliteten af efteruddannelseskurser bestemt af kommunen samt samarbejdet med sagsbehandlere, får de ikke det fulde udbytte ud af den læring, der ligger i disse aspekter, idet de her *er* forudindtagede og *har* en subjektiv udforskning samt tilpasning til omverdenen. Derfor er de ikke så modtagelige over for den læring, der potentielt foreligger heri. Ift. plejefamiliernes klædt-på-hed kommer mistillidsstrategierne derfor til at stå i vejen for, at de kan udvikle sig og blive mere kompetente og kvalificerede, på trods af egne ønsker herom.

En af de mistillidsstrategier, som identificeres i den tematiske analyse handler om plejefamiliernes egen tilbageholdelse af information over for kommunen eksempelvis ifm. fastsættelse af vederlag, idet de frygter at blive sat ned, hvis de beskriver et sandfærdigt billede af et plejebarn i trivsel. En anden fremtrædende mistillidsstrategi handler om, at nogle af plejefamilierne trodser skift af

pædagogiske metoder og fortsætter det igangværende arbejde, som de oplever skaber trivsel hos de børn de har anbragt.

Den mistillid, der er identificeret i den tematiske analyse, kommer til at afspejle et vilkår, der medfører, at plejefamilierne, med inspiration fra Luhmans tillidsteori, tillærer sig diverse mistillidsstrategier, som angivet i ovenstående, for at have en oplevelse af at kunne agere tilfredsstillende i samarbejdet. Når det kan udledes, at mistilliden er en del af, hvad plejeopgaven indebærer, synes det at fordre nogle særlige kompetencer hos plejefamilierne, da det kan tænkes, at det hos nogle plejefamilier vil opleves som grænseoverskridende eksempelvis at skulle trodse kommunens handleplan eller fortie information.

Luhmann beretter om, hvorledes der i mistilliden er et iboende element af en gensidig forstærkelsesproces særligt i interaktion med andre. I praksis forekommer det bl.a. i plejefamiliernes netværksgrupper, til gruppesupervision, ifm. efteruddannelseskurser, hvor mistilliden kan bekræftes og muligvis styrkes (Ibid.:130). Samtidig kan der med Luhmann argumenteres for, at plejefamilierne forsøger at korrigere for den uligevægt, der eksisterer i deres system ift. omverden ved at skabe en konsensus omkring mistilliden blandt de øvrige plejefamilier. På samme måde som tillid er med til at reducere den sociale kompleksitet er mistillid det også. Derfor vil der ifølge Luhmann, forestå en forenkling i måden en situation ansues på (Ibid.:126). Med andre ord medfører mistilliden, at plejefamilierne ser mere snævert på de problemstillinger, der er opstået i samarbejdet med kommunen og plejefamilierne søger at bekræfte mistilliden i samspillet med andre plejefamilier.

11.4 Dømmekraft - magt og afmagt

I dette afsnit diskuteres, hvordan individuelle holdninger og vurderinger spiller en væsentlig rolle i samarbejdet mellem kommuner og plejefamilier. Dette diskuteres med med Søren Juul og Peter Højlunds begreber om dømmekraft samt med Morten Ejrnæs' undersøgelse om faglighed og tværfaglighed. Dernæst rettes der, med inspiration fra Margaretha Järvinen og Nils Mortensen, fokus på den implicite magt og dermed også den afmagt, der eksisterer i situationer, hvor dømmekraften bringes i anvendelse.

Et af de gennemgående fund i besvarelsene, er plejefamiliernes oplevelse af, at der ifm. hyppige skift af sagsbehandler eller konsulent ses tilsvarende hyppige ændringer i handleplaner og strategier omkring plejeopgaven, der dermed opleves at afhænge af den enkelte sagsbehandler eller konsulents vurderinger og holdninger til plejeopgaven. Plejefamilierne efterlyser en rød tråd i de strategier og handleplaner, der fremstilles ift. plejeopgaven og beretter om, hvordan samarbejdets kvalitet og omfang er udløst af hvilken konsulent eller sagsbehandler, der varetager kommunens andel af samarbejdet med plejefamilien.

Dette har, ifølge lektor Morten Ejrnæs, en naturlig forklaring, idet hans undersøgelse *Faglighed og Tværfaglighed* fra 2006, netop omhandler de holdninger og vurderinger, der foretages inden for samme faggruppe. I et forsøg på at undersøge begreberne faglighed og tværfaglighed anvender Ejrnæs en vignetundersøgelse af fire professioner (socialrådgiver, pædagog, sundhedsplejerske og lærer), der præsenteres for en case indeholdende et socialt problem, hvorefter deltagernes opfattelser af problemet undersøges. Dernæst undersøges deltagernes forslag til en udformning af den sociale indsats, de synes, bør tilbydes til det udsatte barn og/eller familie. Forud for Ejrnæs' undersøgelse er der en forventning om, at de deltagende faggrupper, vil være overvejende enige inden for egen faggruppe, hvorimod forskellighederne vil være tydeligst, når besvarelsene sammenholdes med de øvrige deltager. Undersøgelsen konkluderer dog, mod forventning, at der også hersker stor variation i besvarelsene inden for den samme faggruppe (Ejrnæs, 2006:250ff). Ejrnæs' undersøgelse kan bidrage til at forklare, hvorfor plejefamilierne oplever skift af dagsordener, når en ny sagsbehandler tilknyttes plejeopgaven. Det er derfor ikke muligt at forvente, at blot fordi sagsbehandlerne tilhører den samme faggruppe, er det ensbetydende med, at de har samme syn på plejeopgaven. Med andre ord er det sandsynligt, at plejefamilierne kommer til at opleve ændringer i plejeopgavernes forløb, hvilket bliver et vilkår, som plejefamilier må arbejde under.

Samme undersøgelse kan ligeledes bidrage til at belyse hvilke kompetencer og kvalifikationer, der kræves hos plejefamilierne for at efterleve og arbejde med et sådant vilkår. Det må antages, at det kræver en vis omstillingsparathed, ifm. de hyppige skift i såvel samarbejdspartnere fra kommune som i de dagsordener, der arbejdes ud fra omkring det anbragte barn. Samtidig viser vores undersøgelse, at plejefamilierne udviser en stor del selvstændighed og vedholdenhed, når de i

rollen som "barnets advokat" eksempelvis forsøger at fastholde de igangværende tiltag, som viser sig at have en positiv effekt for det anbragte barn.

Derfor synes disse vilkår i høj grad at udfordre plejefamiliernes oplevelse af klædt-på-hed ift. den opgave, de skal varetage og det synes vanskeligt at forestille sig, at det vil være muligt at kunne forberede og ruste nogen til at arbejde under disse vilkår.

På trods af den grad af professionalisering plejefamilierne har undergået siden tiltrædelsen af Barnets Reform i 2011 (med kommunale plejefamilier, oprettelsen af det Sociale Tilsyn mm.), er det derfor en relevant betragtning, at der til stadighed hersker forskellige holdninger til det sociale arbejde blandt plejefamilierne som en samlet faggruppe og i samarbejdet kommunen. Med Ejrnæs' fund i mente vil dette ligeledes være tilfældet i fremtiden, selvom plejefamilierne skulle undergå en udvikling mod en yderligere professionalisering af plejefamiliegerningen.

Med en forståelse af, at det med Ejrnæs' undersøgelse kan påvises, at der internt i de forskellige faggrupper foreligger forskellige opfattelser af det sociale problem og dermed også af den intervention, der vælges, synes det samtidig muligt at udlede, at dele af deres beslutninger beror på deres individuelle holdninger og meninger - af deres dømmekraft. I det sociale arbejde synes begrebet dømmekraft at eksistere i et spændingsfelt mellem tankekraft og handlekraft, hvor der hersker en hensyntagen til den udsatte.

Søren Juul og Peter Højlund fremkommer i bogen *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde* fra 2005 med en definition af dømmekraft. Begrebet udspringer fra Foucaults fortolkninger af, hvordan socialarbejderen er influeret og underlagt af et såkaldt sandhedsregime⁶, der fungerer som et parameter og pejlemærke for, hvad der er at betragte som "det rigtige". Dette afføder en forestilling om, at socialarbejderen i sit arbejde ikke kan handle frit ud fra egen overbevisning, men derimod er determineret af dette sandhedsregime (Juul & Højlund, 2005:67f). Juul og Højlund plæderer for, at socialarbejderen ikke kun optræder i sin rolle, som socialarbejder, men

---

⁶ Sandhedsregime: "Ethvert samfund besidder iflg. Foucault et "sandhedsregime": processer til at definere og udskille sande diskurser fra falske, teknikker og udvalgte individer til at fastslå sandhed, og i vores moderne kultur er det i høj grad videnskaben, der varetager disse funktioner. Det er her vi henvender os, når vi i dag søger f.eks. "sandheden" - ikke mindst om os selv." (Heede, 2004:44).

ligeledes som privatperson, hvilket efterlader rum til den enkelte socialarbejders dømmekraft (Ibid:68). Det er hermed muligt at argumentere for, at de sagsbehandlere og konsulenter, der indgår i et samarbejde med plejefamilierne ligeledes optræder i en rolle som privatperson, hvorfor undersøgelsens påstand om, at samarbejdets kvalitet er tilfældigt og personafhængigt, er plausibel.

Med Morten Ejrnæs' vignetundersøgelse er det muligt at fastslå, at der internt blandt en faggruppe eksempelvis hos socialrådgivere forekommer holdningsmæssige uoverensstemmelser og med Juul og Høilund bliver det muligt at fastslå, at socialarbejderen i en eller anden udstrækning trækker på en individuel dømmekraft. Med andre ord, når der blandt praktikere inden for den samme faggruppe ikke er enighed omkring deres holdninger til det sociale arbejde, må der i udførelsen af arbejdet herske en grad af personlig dømmekraft.

Ift. indeværende undersøgelse kan disse erkendelser bidrage med at belyse plejefamiliernes oplevelse af, at kvaliteten og omfanget af kommunernes andel i samarbejdet opleves som tilfældigt og afhængigt af den enkelte socialarbejder.

Når dømmekraften undersøges er det væsentligt at nævne, at i denne sammenhæng kan det være repræsentanten fra kommunen såvel som plejefamilierne, der optræder som socialarbejder, idet de selvsagt begge udfører socialt arbejde. Det er derfor også rimeligt at antage, at både sagsbehandler, konsulent og plejefamilie alle udfører det sociale arbejde med hjælp fra deres dømmekraft. Det synes relevant at diskutere den dømmekraft, som de to parter øjensynligt benytter sig af i deres arbejde ift. at belyse de eventuelle årsager, der kan have indflydelse på plejefamiliernes oplevelse af samarbejdet med kommunen. Dette viser sig at være afgørende for plejefamiliernes oplevelse af, hvorvidt de er tilstrækkelig rustet til plejeopgaven.

Dømmekraften, der rettes fokus på i det følgende afsnit, er den dømmekraft som plejefamilierne oplever, at sagsbehandler og konsulent anvender ift. den plejeopgave, de varetager, eftersom det er det, undersøgelsens udsagn centrerer sig omkring.

Juul og Høilund sonderer i deres definition af dømmekraft mellem tre former; den personlige, den sociale og den institutionelle, der alle udgør det spændingsfelt, hvori dømmekraften udspiller sig

(Ibid.:68ff). Den personlige dømmekraft afspejler, at: *"[...] anskuelser, vurderinger og stillingtagen, er afhængig af arv og miljø, herunder uddannelse og livserfaringer [...]"* (Ibid.:68), hvilket danner det perspektiv og ståsted, som verden anskues ud fra (Ibid.:68).

Den institutionelle dømmekraft kommer ifølge Juul og Højlund til udtryk i de situationer, hvor socialarbejderen på trods af sine kompetencer til at vurdere og træffe beslutninger selvstændigt, er påvirket af de bevidste og ubevidste rutiner og normer, der er dominerende i den institution, de er en del af (Ibid.:68ff). Juul og Højlund definerer den sidste dømmekraft som den sociale dømmekraft, der udspiller sig mellem: *"[...] borgerens livshistorie (der er den historie, socialarbejderen skal forholde sig til), institutionsfortællingen (som er institutionens værdier eller paradigme for korrekt problemløsning) og socialarbejderfortællingen [...]"* (Ibid.:70). Sidstnævnte er den kompetence, som socialarbejderen anvender, når borgerens historie skal sammenholdes med, hvad der er kutyme i lignende situationer på arbejdspladsen. Samtidig er denne vurdering influeret af den kontakt og fortrolighed socialarbejderen har i samspillet med den enkelte borger (Ibid.).

Plejefamilierne fra indeværende undersøgelse afspejler, at de i særdeleshed benytter den personlige dømmekraft, idet de giver udtryk for, at de trækker på deres livserfaringer og deres uddannelse fra tidligere i deres arbejde med plejeopgaven.

Samtidig er det tydeligt, at deres udsagn bærer præg af at have et begrænset tilhørsforhold til den institution eller organisation, som de er kontraktligt forbundet med. Dog kan de handleplaner, statusrapporter og tilsyn (der indføres med det Sociale Tilsyn) afspejle en vis grad af institutionel indflydelse på plejefamiliernes arbejde, hvilket medfører, at de alligevel i et begrænset omfang må trække på den institutionelle dømmekraft.

Ift. arbejdet med det enkelte barn eller unge udtrykker plejefamilierne, at de oplever at være alene med ansvaret, hvilket særligt kommer til udtryk, når de står med problemstillinger, de ikke selv er i stand til at løse. I den forbindelse efterlyser de hjælp fra kommunen og når denne er fraværende efterlades plejefamilierne i en situation, hvor de alene må handle ud fra deres personlige dømmekraft.

Juul og Høilund argumenterer for, at elementer af jura og etik ikke længere har samme autoritet i det sociale arbejde, hvorfor politiske og økonomiske styringsredskaber har vundet indpas. Dette betyder, ifølge Juul og Høilund, at det sociale arbejde i mindre omfang kommer til at bero på den personlige dømmekraft (Ibid.:76ff).

Det er derfor i den sammenhæng væsentligt ikke at beskyldte sagsbehandler og konsulenter for blot at tilsidesætte deres personlige dømmekraft og lade sig underlægge den institutionelle. Juul og Høilund beretter om, hvordan det er uundgåeligt for sagsbehandler og konsulent at undslippe, idet:

“[...] selv den mest humant indstillede socialarbejder i sit møde med borgeren [vil] kunne udøve en dømmekraft, der er i strid med de overbevisninger, der bærer den personlige dømmekraft” (Ibid.:73f).

Samtidig plæderer Juul og Høilund for, at en sund balance mellem de forskellige former for dømmekraft er optimal. Det kan derfor diskuteres, hvorvidt denne pointe afspejler en problemstilling, hvor den institutionelle dømmekraft viser sig at være forholdsvis fraværende i plejefamiliernes arbejde og den personlige dømmekraft hos sagsbehandlerne må vige til fordel for den institutionelle dømmekraft.

Denne identificerede ubalance, der hersker hos såvel plejefamilier som hos sagsbehandler og konsulenter, kan bidrage til endnu en årsag til, at plejefamilierne finder samarbejdet problemfyldt og de dermed oplever ikke at være tilstrækkeligt rustede til denne del af jobbet. Med andre ord er det muligt at udlede, at det kræver særlige kompetencer hos plejefamilierne, når der i samarbejdet hersker en ubalance i anvendelsen af dømmekraft. Plejefamilierne benytter sig i høj grad af en personlig dømmekraft og deres samarbejdspartner hos kommunen benytter sig i høj grad af den institutionelle. Disse vilkår besværliggør samarbejdet, hvilket gør det vanskeligt for plejefamilierne at opleve at være tilstrækkeligt rustede til opgaven.

Derudover er det i den sammenhæng væsentligt at forholde sig til den magt, som begrebet dømmekraft implicit rummer, qua der altid foreligger en asymmetrisk magtrelation, når dømmekraften bringes i anvendelse.

Med inspiration fra Järvinen og Mortensen, der med deres bidrag fra 2005 undersøger *Det magtfulde møde mellem system og klient* kan der argumenteres for, at plejefamiliernes møde med repræsentanter fra kommunen i en vis udstrækning kan sammenlignes med mødet mellem system og klient. Der synes at være nogle ligheder i karakteristikken af den gruppe, der udgør klienter og plejefamilier og tilsvarende identificeres der ligheder mellem sagsbehandler og systemet, idet sagsbehandler kan betragtes som en repræsentant for systemet. Jf. en erkendelse af, at plejefamiliegerningen både indeholder elementer af professionalisme og "en god gerning" er vi meget bevidste om, at der på samme måde, som vi finder ligheder mellem en klient og en plejefamilie i mødet med kommunen, på samme måde eksisterer en lang række forskelle. Der synes dog at være en del lighedspunkter i positioneringen af de to grupper, idet plejefamilierne ikke optræder som en ligeværdig samarbejdspartner i det samarbejde, de indgår i med den respektive kommune.

I mødet mellem repræsentanter fra kommunen og plejefamilier, synes sagsbehandler således at være en mere velpositioneret gruppe i særdeleshed på baggrund af deres legale myndighed over for plejefamilierne, der kan afstedkomme en oplevelse hos plejefamilierne af at være dem underlegen og måske endda opleve afmagt i dette møde. I indeværende undersøgelse er det bl.a. i situationer, hvor plejefamiliernes dømmekraft og viden overhøres og negligeres ifm. beslutninger, der træffes ved de videre tiltag i plejeopgaven. På samme måde som deres oplevelse af, at støtte og opbakning fra kommunens side er fraværende, kan det afføde en oplevelse af afmagt hos plejefamilierne.

Plejefamilierne besidder ikke nogen myndighed, hvorfor de i denne sammenhæng selvsagt optræder som en svagere positioneret gruppe. Dette synes dog ikke altid at være tilfældet i vores undersøgelse, eftersom de adspurgte plejefamilier er yderst veluddannede og erfarne og dermed i nogle situationer synes at positionere sig stærkere over for sagsbehandlerne. Plejefamiliernes ressourcer ift. at positionere sig i mødet med kommunen kommer både på baggrund af deres store erfaringsgrundlag, men også på baggrund af deres tidligere uddannelsesbaggrunde.

Med inspiration fra Foucault, der påviser at: "*Magt og viden er uløseligt forbundet [...]*" (Ibid.:66), er det muligt at belyse denne erkendelse fra undersøgelsen. Det kan derfor antages, at undersøgelsens plejefamilier kan tilkæmpe sig en mere magtfuld rolle i samarbejdet, hvis de i den

enkelte situation ligger inde med mere viden end kommunens udsendte. Med andre ord, når viden ifølge Foucault er magt, bliver de veluddannede og meget erfarne plejefamilier fra undersøgelsen mere magtfulde i den situation, hvor de møder en repræsentant fra kommunen, der ikke besidder samme viden som de, hvilket også viser sig at være tilfældet i praksis ifølge deres egne udsagn. Det er alene i mødet med sagsbehandleren, at plejefamilierne kan komme til at fremstå mere magtfulde, idet sagsbehandler i sidste ende har myndighedsrollen.

En anden erkendelse fra undersøgelsen er, at disse plejefamilier enstemmigt efterlyser mere viden og med inspiration fra Foucault kan det antages, at de derfor også efterlyser mere magt. Det fremgår tydeligt af undersøgelsen, at plejefamilierne har identificeret hvilke krav, de skal efterleve for at få mere indflydelse - og dermed også tilkæmpe sig mere magt i samarbejdet med kommunen, hvilket understøtter denne påstand.

Når viden og magt, ifølge Foucault, er uløseligt forbundet er det interessant at undersøge, den viden som plejefamilierne besidder.

Undersøgelsen viser, at den viden, plejefamilierne primært har erhvervet sig gennem deres erfaring, ikke umiddelbart vægtes på samme måde, som den viden de øvrige aktører omkring plejeopgaven har gennem deres professioner. Dette skyldes først og fremmest, at plejefamiliejobbet ikke er en profession og dermed ikke tildeles den medfølgende magt og autonomi. Dette påpeger sociologen Everett Hughes, når han hævder, at professionerne i en vis forstand indgår en handel med samfundet, når de til gengæld for den særlige viden om et specifikt område, får autonomi og magt.

Når plejefamilierne ikke er at betragte som en profession, har de dermed ikke en magtfuld stemme i samarbejdet. Den viden plejefamilierne er i besiddelse af, har derfor ikke den samme status og værdi, som viden fra de øvrige aktører rundt om plejeopgaven, hvilket kan efterlade plejefamilierne med en oplevelse af afmagt i samarbejdet med kommunen.

På trods af dette kan den enorme erfaring, som undersøgelsens plejefamilier besidder betragtes som en viden, der alligevel giver dem en vis grad af indflydelse og magt - ofte ifm., at deres samarbejdspartnere ikke besidder det samme omfang af erfaring.

11.5 Viden

I nedenstående afsnit diskuteres de elementer fra den tematiske analyse, der centrerer sig om den anden tematik fra den tematiske analyse; *Viden*.

Først diskuteres konsekvenserne af det faktum, at der ikke længere eksisterer en sammenhæng mellem plejefamiliernes kompetencer og kvalifikationer og plejeopgavens karakter. Dernæst bliver det med Morten Ejrnæs' tekst *Teori og Empati - Faglighed i Relationsprofessionerne* muligt at påvise, at tilegnelsen af videnskabelig kundskaber er en forudsætning for at udøve socialt arbejde, hvilket understøttes af indeværende undersøgelse. Jens Guldagers sondring mellem kundskabsformer bidrager efterfølgende til at belyse, hvilke former for viden, undersøgelsens plejefamilier trækker på og efterlyser.

Hernæst bliver det med inspirations fra Schöns teori om viden i praksis muligt at belyse den viden og dermed de kompetencer og kvalifikationer, som plejefamilierne fra undersøgelsen anvender og fremhæver som værende essentielle for at kunne bestride plejefamilieregningen bedst muligt. Slutteligt inddrages Karen Healy til en videre diskussion af forholdet mellem den evidensbaserede praksis og den reflekterende praksis for at uddybe undersøgelsens erkendelser af plejefamiliernes opfattelser af hvorvidt deres kompetencer og kvalifikationer er tilstrækkelige for at imødekomme den plejeopgave, de varetager.

Som allerede angivet i undersøgelsens indledning har der tidligere eksisteret en sammenhæng mellem anbringelsesform og plejeopgavens karakter og omfang i lovgivningen. Dette er ikke længere tilfældet, hvorfor der ikke er nogle lovmæssige krav til matching af plejeopgavens karakter og plejefamiliens kompetencer.

Eftersom undersøgelsens plejefamilier - som så mange gange beskrevet - er yderst erfarne og veluddannede vil det være nærliggende at antage, at det netop er derfor, de i undersøgelsen beretter om meget belastede og ofte diagnosticerede børn og unge, som de har og har haft boende hos sig. Vores undersøgelse kan imidlertid ikke belyse, hvorvidt det er deres uddannelses- og erfaringsniveau, der er baggrunden for, at de har fået tildelt plejeopgaver af den karakter. Bryderup et.al. afslører dog, at det ikke er tilfældet på landsplan, idet: "[...] børn og unge med omfattende vanskeligheder og særligt komplekse behov er anbragt hos alle typer af familieplejere." (Bryderup et.al., 2017:500). på baggrund af ovenstående kan det dermed udledes,

at der ikke stilles specifikke krav til plejefamiliernes kompetencer og kvalifikationer - heller ikke når plejeopgaven er af særlig kompleks karakter.

Der er bred enighed blandt undersøgelsens plejefamilier om, at det er nødvendigt - faktisk hævder hovedparten af informanterne, at det er en forudsætning at have en relevant teoretisk uddannelse som baggrund for at kunne varetage jobbet som plejefamilie på optimal vis. Dette argument bliver understøttet af Morten Ejrnæs, der med sit bidrag *Teori og Empati - Faglighed i Relationsprofessionerne* fra 2008, når han hævder at:

"[...] praksis, som ikke gør brug af videnskabelige teorier og forskningsresultater vedrørende aktuelle sociale problemer, vanskeliggør indlevelse (Ejrnæs, 2008:128).

Det er dermed, ifølge Ejrnæs, vanskeligere at udvise empati, når praksis ikke tager udspring fra et videnskabeligt fundament, hvilket kan få negative konsekvenser for udførelsen af det sociale arbejde:

"Praksis uden videnskabelig teori, dvs. intuition i form af en umiddelbar og dermed ureflekteret fornemmelse af, hvordan klienten har det, eller pseudoteori i form af forkerte eller meningsløse generaliseringer kan derimod fremme fordomme eller føleri, der blokerer for både forståelse og forklaring af klientens problemer, hvilket direkte vanskeliggør indlevelse og dermed også kan ødelægge relationen til klienten" (Ibid.).

Med andre ord synes der at være en risiko for, at plejefamilier, der ikke har den tilstrækkelige videnskabelig viden og dermed ikke synes at være tilstrækkeligt kvalificerede, arbejder ud fra et tilfældigt og individuelt udgangspunkt.

Bryderup et.al. slår fast, at plejefamilierne er mere uddannede end resten af befolkningen i alderen 40-69 år, idet ca. halvdelen af informanterne har en relevant uddannelse (Bryderup et.al., 2017:334f). Derfor må vi antage, at når denne undersøgelses plejefamilier er så veluddannede og ydermere har relevant erhvervserfaring - og de stadig eftertrykkeligt efterlyser adgang til mere

viden om specifikke problemstillinger - er det ikke svært at identificere et muligt endnu større behov hos den del af plejefamilierne, der ikke har samme teoretiske ballast. Med andre ord, når de meget veluddannede og erfarne plejefamilier oplever ikke at være tilstrækkeligt klædt på til at håndtere de udfordringer, som plejeopgaven rummer, må de plejefamilier, der ikke i samme omfang har uddannelse og erfaring, opleve dette i langt højere grad.

Ifølge Ejrnæs kan det være tilfældet, at de plejefamilier, der agerer uden teoretisk viden, netop arbejder ud fra egne *pseudoteorier* og i en lignende undersøgelse ikke vil give udtryk for, at de har en oplevelse af ikke at være tilstrækkeligt rustede til plejeopgaven. På samme tid kan det netop være på grund af undersøgelsens informanternes teoretiske baggrundsviden, der gør dem istand til at identificere yderligere behov for mere viden.

Ejrnæs argumenterer videre for, at det i relationsprofessionerne er vanskeligt at definere, hvilke kvalifikationer og kompetencer, disse professioner kræver (Ejrnæs, 2008:130), hvorfor det er væsentligt at undersøge yderligere, hvilke former for viden, plejefamilierne benytter.

Jens Guldager retter i kapitlet *Kundskabsformer og Metodeforståelse* i bogen *Socialt arbejde - teorier og perspektiver* fra 2013 et fokus på praktikernes kundskabsgrundlag, hvor han skelner mellem tre forskellige former for kundskab; den videnskabelige teori, den praktiske teori og den praktiske sans.

I nærværende undersøgelse er det oplagt at diskutere, hvilke former for kundskaber plejefamilierne anvender i en søgen på at afdække, hvorvidt de oplever at have de rette kompetencer og kvalifikationer til jobbet. Eftersom undersøgelsen peger på, at der efterlyses mere viden, er det relevant, at vi forholder os til, hvilke former for kundskaber, plejefamilierne angiveligt efterspørger.

Den videnskabelige kundskab er den viden, der er underlagt de vedtagne kriterier for fremstilling af videnskabelig teori. Den fremstår som en overordnet viden, der foreligger på et abstrakt niveau, hvorfor denne bliver handlingsforeskrivende for praktikerne, men er ikke rettet mod konkrete elementer (Guldager i Guldager & Skytte, 2013:168). Med andre ord virker den videnskabelige

viden retningsgivende for praktikerens handlen, men den viser sig utilstrækkelig, når praktikerens skal handle i en specifik situation.

Guldager beskriver, at den praktiske teori beskæftiger sig med, hvordan praktikerens kan forbedre sin praksis. Dette sker vha.: *“1. Forskellige tankefigurer til forståelse og diskussion af sociale problemer, 2. Forskellige værdimæssige og etiske retningslinjer [...] hvor grænserne går for indgriben fra praktikerens side. 3. Forskellige metodeopfattelser [...] i forhold til den relevante, nyttige og virkningsfulde indsats”* (Ibid.:171f). Hermed handler den praktiske teori mere om konkrete handlemuligheder frem for abstrakte teoretiske perspektiver, som beskrevet i den videnskabelige teori.

Den sidste form for kundskab Guldager sonder mellem, er den praktiske sans. Denne indeholder tavs viden, intuition og empati, hvor tavs viden og intuition her sidestilles, som en indlejret ubevidst viden og empati, som en evne til at sætte sig i en andens sted. Den praktiske sans er den praktikerens har tilegnet sig gennem sit personlige og faglige liv (Ibid.:179).

Den tematiske analyse afspejler, at det er den praktiske teori, som plejefamilierne primært efterlyser. Det viser sig, når de udtrykker behovet for mere konkret viden til at imødekomme nogle problemstillinger, der er helt særlige for deres plejeopgave. De foreslår bl.a. mentorordninger, hotlines til uddannet fagpersonale eller til erfarne plejefamilier - tiltag som de anser som måder at bibringe plejefamilier de kompetencer, den praktiske teori fordrer. Her er der nemlig tale om, at det er en kompetence, der ifølge Per-Erik Ellström, karakteriserer den personlige handleformåen i en konkret kontekst (Ellström, 1992:29). Det er hermed en kompetence, plejefamilierne skal anvende i de situationer, hvor de oplever, at have brug for redskaber til at håndtere de individuelle udfordringer, som netop deres plejeopgave rummer. Undersøgelsen afspejler derudover, at plejefamilierne giver udtryk for, at de i deres handlen afprøver forskellige tilgange for at finde den bedst egnede til plejeopgaven. Dette synes på tilsvarende vis at være et udslag for, at plejefamilierne mangler kompetencer, der er rettet mod de udfordringer, de har, hvorfor de prøver sig frem med forskellige pædagogiske tiltag.

I analysen ses plejefamiliernes oplevelse af, at den abstrakte videnskabelige viden er en nødvendighed for at kunne varetage jobbet som plejefamilie. De er dog samtidig opmærksomme på, at denne kundskab ikke er tilstrækkelig, idet den kun agerer retningsgivende for dem. Derfor bliver den praktiske teori og dermed den kompetence afgørende for, hvorledes plejefamilierne er rustede til plejeopgaven.

Med andre ord er det essentielt, at plejefamilierne er i stand til at omsætte og anvende den videnskabelige viden, de har tilegnet sig gennem en faglig relevant uddannelse i praksis. I denne sammenhæng er det at kunne omsætte og anvende videnskabelig viden, en kompetence, som plejefamilierne tilegner sig gennem den praktiske teori.

Ifølge Ellström er der med den videnskabelige viden tale om kvalifikationer, som er karakteriseret ved at være de krav, som opgaven afføder og som eventuel stilles af en arbejdsgiver. Eftersom plejefamiliehvervet ikke er en formel profession, er det på samme måde ikke muligt at identificere nogle formelle krav til plejefamiliernes kvalifikationer, som der eksempelvis kræves af en pædagog. Samtidig eksisterer der i mange sammenhænge ikke tydelige krav fra arbejdsgiveren, der i plejefamiliernes tilfælde er kommunen.

Analysen viser, at plejefamilierne i høj grad benytter sig af den videnskabelige teori, som de er har tilegnet sig fra deres tidligere uddannelser som bl.a. pædagog.

Den videnskabelige teori, der eksempelvis hører til pædagoguddannelsen rummer ikke umiddelbart alle elementer af det sociale arbejde, som plejefamilier udfører. Ejrnæs beretter netop om, at pædagoguddannelsens primære fokus er på den normale udvikling hos børn og unge og hvor læreruddannelsens fokus primært er på læring (Ejrnæs, 2006:19). Derfor har plejefamilierne fra undersøgelsen umiddelbart en stor videnskabelig viden, men der er stadig begrænsninger ved denne, idet det ikke er en specifik uddannelse til plejefamiliejobbet, de har.

Guldager argumenterer for, at alle tre former for kundskab bør supplere hinanden i en praktikers kundskabskompetencer for, at praktikerens arbejde udføres optimalt (Guldager i Guldager & Skytte, 2013:180). Hermed bliver det muligt at anse plejefamiliernes manglende viden inden for

den videnskabelige teori og den praktiske teori, som et udslag for, at de ikke oplever at være tilstrækkeligt kompetente og kvalificerede til plejeopgaven.

Som tidligere beskrevet bærer vore forforståelser præg af, at vi er af den opfattelse, at plejefamilierne ikke er tilstrækkeligt kvalificerede og at der er behov for yderligere uddannelse af plejefamilier for, at de kan løfte de svære opgaver. Samtidig har vi med indgangen til denne undersøgelse en forforståelse af, at den form for uddannelse, som plejefamilierne måtte mangle er af teoretisk og videnskabelig karakter. Med andre ord har vi haft en forestilling om, at det på grund af plejeopgavens tyngde er nødvendigt at opkvalificere plejefamilierne med mere uddannelse, for at tilegne sig yderligere teoretisk viden.

Analysen afslører dog, at den videnskabelige viden er begrænset hos plejefamilierne, idet der ikke eksisterer en egentlig uddannelse til plejefamiliejobbet samtidig med, at plejefamilierne i undersøgelsen er uddannet i andre relationsprofessioner, hvor der synes at være mangler ift. det sociale arbejde.

Guldagers tredje form for kundskab er den praktiske sans, der rummer den intuition, tavse viden og empati, som anvendes af praktikerne. Analysen afspejler, at plejefamilierne i særlig høj grad anvender denne kundskab, idet de udtrykker, at de bruger deres intuition, når de møder udfordringer, som de umiddelbart ikke kan finde svar på, hverken i den videnskabelige eller praktiske teori. Den praktiske sans viser sig også i plejefamiliernes empatiske tilgang til plejeopgaven, idet de i mange sammenhænge påtager sig rollen som barnets stemme, når de sætter sig i barnets sted.

Dette kan diskuteres med Ejrnæs' pointe om, at det er vanskeligere for praktikerne, at udvise indlevelse og empati, hvis denne ikke er i besiddelse af videnskabelig teori. Derfor kan der med Ejrnæs plæderes for, at plejefamilierne i stedet gør brug af egne pseudoteorier, der bevirker, at det ikke er en reel empatiske evne, de handler ud fra, men derimod mere det Ejrnæs kalder for *føleri*.

Kort sagt kan det, som ved første øjekast er identificeret som empati, være udtryk for, at plejefamilierne har konstrueret egne generaliseringer og fordomme som grundlag for deres handlinger og vise sig mere som et udtryk for, at de mangler teoretisk viden for reelt at kunne sætte sig i plejebarnets sted.

Når Guldager beretter om, at praktikerens tilegner sig den praktiske sans gennem sit personlige og faglige liv, synes det netop at være tilfældet for plejefamilierne i denne undersøgelse. De synes at trække på viden, de har akkumuleret over tid, både gennem relevant praksiserfaring fra tidligere samt fra deres erfaring med plejefamiliejobbet. Den tavse viden og intuitionen, de anvender, kan herved sidestilles med den erfaring, som plejefamilierne opbygger over tid, hvorfor den handling, der sker intuitivt på baggrund af plejefamiliernes erfaringer fra det levede liv, betragtes som en central kompetence hos plejefamilierne.

Karen Healy diskuterer i sin bog *Socialt arbejde i teori og kontekst* fra 2005 forholdet mellem evidensbaseret praksis og kritisk refleksion i praksis (Healy, 2005:136ff). Hun anser i den forbindelse evidensbaseret praksis for den tilgang, der hævder, at praksis bør være funderet på gyldig viden, fremkommet gennem videnskabelige metoder og Healy argumenterer for, at denne tilgang er særlig udpræget i det, hun kalder "højrisiko-klientgrupper", som arbejdet med anbragte børn må betegnes at være (Ibid.:136f). Denne tilgang medfører, ifølge Healy, en praksis, hvor forskere tester og udvikler teorier og viden om det sociale arbejde med praktikerens som genstand for denne forskning, hvorefter det er op til socialarbejderen, at gøre brug af den viden, der fremkommer heraf, i praksis (Ibid.:138).

Modsat den evidensbaserede praksis hævder den reflekterende praksis, at viden er forankret i praksis, hvorfor praktikerens erfaringer bør ligge til grund for den viden, der udvikles og anvendes (Ibid.:139f). Healy fremhæver, at det særligt er aktuelt for relationsprofessionerne, hvor opgaverne i det sociale arbejde ofte fremstår som "[...] rodede og ubestemmelige og kan ikke løses på nogen klar, målelig og overskuelig måde." (Ibid.).

Indeværende undersøgelse afspejler, at plejefamilierne har en tilsvarende opfattelse af, hvordan viden om bl.a. det anbragte barn, om forældresamarbejdet eller om samarbejdet med kommunen er funderet i den praksis, de er en del af. De fremhæver netop, at plejeopgaven rummer unikke problemstillinger, der ikke umiddelbart findes en teoretisk viden omkring, hvorfor de finder det nødvendigt, at prøve sig frem i praksis.

Donald A. Schön er en af de førende forskere inden for den reflekterende praksisteori og han forstår praksis som tredelt; en præstation (*refleksion-i-handling*), en forberedelse (*refleksion-over-handling*) og et element af gentagelse (*viden-i-handling*) (Schön, 2004:52ff).

Når undersøgelsen viser, at plejefamilier prøver sig frem med forskellige tilgange til opgaven, idet de ikke finder deres teoretiske viden fra deres uddannelser, primært som pædagoger, tilstrækkelige, er det med inspiration fra Schöns teori, muligt at fastslå, at de benytter sig af en refleksion-i-handling. Denne refleksion-i-handling sker imens praksis udspiller sig for plejefamilierne, og de refleksioner, de gør sig, anvender de på stedet i arbejdet med plejeopgaven. Undersøgelsen afspejler ligeledes, at plejefamilierne reflekterer over deres handlinger, der med Schöns teori, kan sidestilles med begrebet om refleksion-over-handling, når plejefamilierne eksempelvis i samtaler med deres partner eller i netværksgrupper reflekterer over de forskellige pædagogiske eller psykologiske tilgange, de har afprøvet og alt efter udfaldet vurderer, om det er den rette tilgang i den fremadrettede praksis. Disse refleksioner udvikler sig til viden-i-handling, hvor praktikerne opbygger erfaring, idet han eller hun gentagne gange kommer ud for lignende situationer (Ibid.). Undersøgelsen påpeger, at plejefamilierne handler gennem den erfaring, de har opbygget, ved at reflektere over tidligere lignende episoder, hvorfor erfaring fremstår som en meget central kompetence for plejefamilierne.

Samtidig er det med undersøgelsen muligt at anskue plejefamiliernes vidensbegreb, der tildels er forankret i den videnskabelige teori, som de hævder er en forudsætning for at bestride plejefamiliegerningen, men til dels også er forankret i praksis, hvor plejeopgavens kompleksitet fordrer, at de prøver sig frem i de konkrete situationer i praksis. Dette udmønter sig i en viden om praksis, der i sidste ende udgør deres erfaring og dermed den viden, som de fremadrettet vil trække på.

Styrken ved Schöns refleksive tilgang synes at være, at den anerkender og værdsætter den viden, som praktikerne er skabere og brugere af og den synes særlig værdifuld i mødet med de komplekse problemstillinger praktikerne i det sociale arbejde står over for (Healy, 2005:139f). Undersøgelsen bærer præg af, at plejefamilierne ikke oplever, at deres viden bliver anerkendt og værdsat i samarbejdet med kommunen, når de eksempelvis oplever at blive overhørt i

beslutninger omkring plejeopgaven. De oplever, at det er nødvendigt at adressere kommunen i en terminologi, der er tilknyttet den videnskabelige viden, for at få den viden, som de besidder om plejeopgaven accepteret. Med andre ord viser undersøgelsen, at de prøver at omforme den viden, der primært udspringer fra praksis til en evidensbaseret viden i deres samarbejde med kommunen.

Dette synes netop at være svagheden ved den reflektive tilgang til viden i praksis, at det er vanskeligere at overføre en viden, der er så konkret og kontekstafhængig til andre kontekster, samtidig med at den hovedsagelig retter fokus og prioriterer praktikerens subjektive erfaringer frem for den teoretiske viden om praksis (Ibid.:141f).

Denne problemstilling fremkommer ligeledes af vores undersøgelse, hvor plejefamilierne beretter om, hvordan det er yderst vanskeligt at finde organer, hvor de kan videreformidle den erfaringsbaserede viden og modsat også tage ved lære af andre plejefamiliers erfaring. I praksis forekommer det til supervision, hvor de ofte har en oplevelse af, at det de andre videreformidler, ikke er nyttigt ift. deres opgave - eller i det generelle samarbejde med sagsbehandler eller konsulent, hvor de har en opfattelse af, at der ikke tages højde for deres specifikke problemstillinger.

Samtidig afspejler undersøgelsen, at den viden, plejefamilierne har akkumuleret gennem deres mangeårige erfaring med plejefamiliegerningen - der så at sige eksisterer inde i deres hoveder - ikke bliver anvendt til noget og går tabt, når de vælger at fratræde som plejefamilier. Det ligger derfor plejefamilierne fra undersøgelsen meget på sinde at videreformidle den viden fra praksis, som de besidder til nye plejefamilier.

11.6 Opsamling på diskussion

På baggrund af vores resultater fra den tematiske analyse, er det med ovenstående diskussion blevet muligt at komme nærmere undersøgelsens problemformulering, der retter et fokus på plejefamiliernes oplevelse af, hvorvidt de oplever at være rustede til den plejeopgave, de varetager. Den første og største erkendelse fra den tematiske analyse har været, at så stor en del af alle plejefamiliernes udsagn centrerer sig om samarbejdet med kommunen, hvilket de i de fleste tilfælde finder problemfyldt. Derfor er der videre rettet et fokus på de elementer i

samarbejdet, der bibringer med at belyse, hvorvidt plejefamilierne oplever sig selv som tilstrækkeligt kompetente til at imødekomme disse udfordringer i samarbejdet.

Ovenstående diskussion har bidraget med at undersøge den mistillid, plejefamilier oplever i samarbejdet med kommunen ifm. plejefamiliernes opfattelse af deres klædt-på-hed. Dette er belyst ved hjælp af Niklas Luhmanns tillidsteori, som viser, hvorledes plejefamiliernes mistillid er opstået bl.a. på baggrund af deres negative oplevelser med samarbejdet gennem deres mangeårige erfaring som plejefamilier. Den mistillid, plejefamilierne oplever, udmønter sig i en mistillidspræget adfærd, hvor de udvikler mistillidsstrategier for at håndtere den uligevægt, der ses i undersøgelsen. På baggrund af disse mistillidsstrategier, som plejefamilierne udviser i samarbejdet med kommunen, er der en risiko for, at de kan fremstå fordomsfulde og mindre objektive i deres tilgang til samarbejdet.

Den mistillid, der identificeres i undersøgelsen, kan virke hæmmende for den læring, der måtte være i det kommunale samarbejde, herunder i supervision, i efteruddannelseskurser eller i det generelle samarbejde sagsbehandler/konsulent og plejefamilier imellem. Mistilliden hindrer hermed plejefamilierne i at få det fulde udbytte ud af læringen i samarbejdet og herigennem yderligere udvikle deres kompetencer og kvalifikationer ift. plejeopgaven. Samtidig fungerer plejefamiliernes mistillidsstrategier som et redskab til at forenkle de komplekse situationer plejeopgaven rummer, idet såvel tillid som mistillid besidder denne egenskab.

Karen Healy bekræfter, at sociale problemer generelt er yderst vanskelige og ubestemmelige, hvilket er sammenfaldende med opfattelsen blandt indeværende undersøgelses plejefamilier.

Derfor synes det plausibelt, at plejefamilierne anvender deres dømmekraft for at kunne imødekomme de komplekse problemstillinger, deres plejeopgaver synes at rumme.

Dette er diskuteret med Søren Juul og Peter Højlunds sondring mellem tre former for dømmekraft, hvor en ubalance i brugen af de tre former kan give anledning til de uoverensstemmelser, som undersøgelsens plejefamilier oplever i samarbejdet. Særligt når diskussion afspejler, at sagsbehandlere og konsulenter i høj grad benytter sig af den institutionelle dømmekraft og plejefamilierne af den personlige dømmekraft, kan det bidrage til at fremstille plejefamiliernes oplevelse af de vilkår og dermed, de krav de skal honorere.

Samtidig afspejler diskussionen, at der ikke kun eksisterer en ubalance plejefamilier og sagsbehandler/konsulent imellem, men at der også kan forekomme uoverensstemmelser i opfattelsen af et socialt problem og dermed i valget af en social indsats, internt inden for samme faggruppe. I praksis udmønter det sig i en oplevelse af skiftende dagsordener, når plejefamilierne oplever skift af sagsbehandler og konsulent, hvor det, med inspiration fra Morten Ejrnæs' vignetundersøgelse omhandlende denne problematik, bliver muligt at slå fast, at der med stor sandsynlighed vil herske en uenighed inden for såvel plejefamilier som hos de sagsbehandlere og konsulenter, de indgår et samarbejde med. Hermed bliver de organisatoriske forhold i kommunen afgørende for, hvilke kompetencer plejefamilierne skal efterleve, når der hersker en ubalance i anvendelsen af dømmekraft sideløbende med, at der ikke eksisterer en ensartethed i problemopfattelser blandt sagsbehandlere og konsulenter. Herigennem afspejles plejefamiliernes opfattelse af ikke at være tilstrækkeligt kompetente, ligesom det afspejler et arbejdsvilkår, som synes vanskeligt at være kompetent til.

Foruden den magt, der implicit forekommer i anvendelsen af dømmekraft, byder ovenstående på en diskussion om det magtforhold, som plejefamilierne er underlagt i samarbejdet med kommunen, her specifikt ift. samarbejdet med sagsbehandler, idet kommunen ikke alene er en samarbejdspartner, men også en arbejdsgiver. Sagsbehandleren fremstår som en stærkere positioneret gruppe bl.a. qua deres myndighedsfunktion. Dog tydeliggøres det i diskussionen, at denne undersøgelses plejefamilier også i det direkte møde med en sagsbehandler, i nogle situationer fremstår mere magtfulde, idet de er erfarne, uddannede og besidder en viden om de konkrete problemstillinger og udfordringer, som en given sag indeholder, modsat en sagsbehandler eller en konsulent, som plejefamilierne oplever besidder en mere overordnet og generel viden om området.

Modsat påviser diskussionen, at plejefamilierne oplever afmagt i dette samarbejde, særligt når de oplever, at deres dømmekraft og viden underkastes sagsbehandlerens myndighed.

Med en Foucault-inspireret tanke om, at viden er uløseligt forbundet med magt, påpeger diskussionen, at der eksisterer divergerende opfattelser af viden i samarbejdet mellem kommune

og plejefamilie, hvorfor dette har indflydelse på plejefamiliernes oplevelse af magt og i særdeleshed afmagt. Eftersom plejefamilierne ikke er en profession og dermed ikke tildeles den medfølgende magt og autonomi, der typisk tilknyttes en profession, har plejefamilierne ikke samme indflydelse og magt i samarbejdet med kommunen. Diskussionen påviser, at det er en erfaringsbaseret viden, plejefamilierne benytter sig af og at denne ikke har samme status i samarbejdet, som den evidensbaserede viden har.

Inspireret af Jens Guldagers sondring mellem praktikerens tre kundskaber inden for det sociale arbejde, kan det påvises, at plejefamilierne primært anvender deres praktiske sans, der i et vist omfang kan sidestilles med deres personlige dømmekraft, idet de trækker på deres intuition, når de møder udfordringer, som de umiddelbart ikke kan finde svar på, hverken i den videnskabelige eller praktiske teori.

Dette har bidraget til en forståelse af, at plejefamilierne oplever, at den videnskabelige viden, de er i besiddelse af fra tidligere uddannelser ikke er tilstrækkelig, hvorfor de i et begrænset omfang efterlyser en opkvalificering af videnskabelig viden. Samtidig oplever de, at de på trods af deres brede erfaring med området, efterlyser en praktisk viden, der kan sidestilles med den kompetence, der adresserer konkrete og kontekstafhængige problematikker, der er særlige for netop deres plejeopgave.

Dette er diskuteret med Ejrnæs' pointe om, at det er vanskeligere for praktikerne i det sociale arbejde, at udvise indlevelse og empati, hvis denne ikke er i besiddelse af tilstrækkelig videnskabelig teoretisk viden, hvorfor der i diskussionen kan argumenteres for, at det er en forudsætning for plejefamilierne, at få adgang til videnskabelig viden forud for en ansættelse som plejefamilie, for at være tilstrækkeligt rustet til plejeopgaven.

Analysen bærer præg af, at plejefamilierne *prøver sig frem* i deres arbejde med plejeopgaven og med inspiration fra Donald A. Schöns praksisteori bliver erfaring dermed et centralt begreb. Plejefamilierne genererer viden ved at reflektere både i handlingen og efterfølgende over handlingen, der afstedkommer den erfaring, de fremadrettet trækker på. Den erfaringsbaserede viden plejefamilierne besidder synes dog svær at videreformidle og synes at gå tabt, når en plejefamilie fratræder sin stilling som plejefamilie.

12. Konklusion

I indeværende undersøgelse har vi analyseret og diskuteret, hvorvidt plejefamilierne har en oplevelse af at være tilstrækkeligt kvalificerede og kompetente til at imødekomme de udfordringer, plejeopgaven indeholder.

Udfra indeværende undersøgelse er det muligt at konkludere, at det i særdeleshed er den praktiske viden, som undersøgelsen afspejler, at plejefamilierne mangler og i høj grad selv efterlyser. Dette set i lyset af, at undersøgelsens informanter alle er yderst erfarne plejefamilier. Det er muligt at konkludere at dette bla. ses på baggrund af, at plejeopgaverne rummer så konkrete og kontekstafhængige udfordringer, hvorfor plejefamilierne finder det nødvendigt at prøve sig frem med forskellige strategier i arbejdet med såvel det anbragte barn eller unge og ifm. de udfordringer, de oplever i samarbejdet med kommunen. I fraværet af den praktiske viden kan det derfor konkluderes, at plejefamilierne i særlig høj grad benytter sig af den praktiske sans, der i et vist omfang kan sidestilles med den personlige dømmekraft.

Undersøgelsen afspejler en ubalance i plejefamiliernes anvendelse af dømmekraft i kraft af, at de hovedsageligt benytter sig af den personlige dømmekraft og sagsbehandler eller konsulent, i forlængelse af plejefamiliernes oplevelser, benytter sig af den institutionelle dømmekraft. Denne erkendelse synes ikke kun at bidrage med at forklare, hvorfor plejefamilierne finder samarbejdet problematisk, men også belyse, at plejefamilierne mangler mere videnskabelig viden, idet denne vil gøre omfanget af anvendelsen af den praktiske sans og personlige dømmekraft mindre.

Med udgangspunkt i undersøgelsen er det ligeledes muligt at fastslå, at plejefamilierne primært har et vidensbegreb, der er forankret i praksis, primært på baggrund af, at de anser indholdet i plejeopgaven som værende kompleks og dermed ikke oplever det tilstrækkeligt med den videnskabelige viden, der kun virker retningsangivende på et abstrakt niveau. Derfor opleves der endnu en ubalance mellem sagsbehandler og plejefamilie, hvor plejefamilierne oplever, at deres viden centrerer sig omkring de specifikke, kontekstafhængige problematikker rundt om plejeopgaven sammenholdt med deres opfattelse af, at sagsbehandlerens viden eksisterer på et overordnet generelt plan.

Det kan yderligere konkluderes, at den viden som plejefamilierne besidder ikke vægtes på samme måde, som den viden sagsbehandlere og konsulenter besidder, hvilket medfører en oplevelse af afmagt - særligt på baggrund af at plejefamiliegeringen ikke er en profession, hvorfor plejefamilierne ikke tildeles den autonomi og status en profession typisk tildeles. Derfor kan det konkluderes, at den erfaringsbaserede praksisviden ikke rummer den samme magt, hvilket medfører en oplevelse af afmagt blandt undersøgelsens plejefamilier. Det kan videre konkluderes, at plejefamilierne i den forbindelse har en oplevelse af ikke at besidde de rette kvalifikationer.

Det kan yderligere konkluderes af undersøgelsen, at plejefamilierne mangler videnskabelig viden. Dette afspejles først og fremmest af, at der ikke eksisterer en egentlig formel uddannelse for plejefamilier (når man ser bort fra grundkurset og efteruddannelseskurserne). Dernæst afspejler undersøgelsen, at plejefamiliernes omfattende anvendelse af deres personlige dømmekraft og praktiske sans, sker på baggrund af, at de ikke handler ud fra en videnskabelig viden. Derfor kan det konkluderes, at dette på paradoksalt vis vanskeliggør indlevelse - der implicit findes i den personlige dømmekraft og i den praktiske sans. Med andre ord kan man sætte spørgsmålstegn ved den dømmekraft og praktiske sans, som plejefamilierne anvender, fordi den ikke er funderet på et videnskabeligt grundlag.

Dette ses i forlængelse af vores forforståelse, der netop afspejler en opfattelse af, at plejefamilierne mangler adgang til videnskabelig viden gennem uddannelse. Modsat afspejler den samlede analyse ligeledes, at plejefamilierne i højere grad selv efterlyser en praktisk viden, der umiddelbart ikke stemmer overens med vores forforståelse om, at plejefamilierne har behov for en uddannelse forankret i den videnskabelige viden, der hermed begrænser sig fra den praksisviden, som de selv efterlyser.

På baggrund af analysen og diskussion kan det konkluderes, at plejefamilierne finder samarbejdet med kommunen særdeles vanskeligt, hvilket giver sig udslag i adskillige problemstillinger, der viser sig at have indflydelse på plejefamiliernes oplevelse af deres klædt-på-hed.

Når undersøgelsen fastslår, at plejefamilierne oplever, at dele af samarbejdet er præget af mistillid, er det en konsekvens af plejefamiliernes negative erfaringer med samarbejdet med

kommunen og af den ubalance, som plejefamilierne oplever i deres egen adfærd og i sagsbehandler eller konsulentens adfærd.

Den mistillidsprægede adfærd, der kendetegner dele af samarbejdet, er medvirkende til, at plejefamilierne i højere grad kan imødekomme de meget komplekse elementer af plejefamiliejobbet - med andre ord kan vi konkludere, at det viser sig nyttigt for plejefamilierne at anlægge disse mistillidsstrategier som en kompetence for bedre at kunne håndtere de specifikke aspekter af deres plejeopgave. Samtidig kan vi konkludere, at mistillidspræget adfærd virker hæmmende for en plejefamilies læring, hvilket har en indflydelse på plejefamiliernes mulighed for at opkvalificere sig herigennem.

Af undersøgelsen kan det slutteligt konkluderes, at den uærlighed som plejefamilierne oplever i samarbejdet med kommunen, udspringer af en erkendelse af, at kommunen optræder både som arbejdsgiver og samarbejdspartner. Plejefamilierne oplever, at dette vilkår for arbejdet får en negativ indflydelse på deres opfattelse af deres egne kompetencer - idet de oplever, at det er vanskeligt overhovedet at imødekomme de krav, dette vilkår medfører.

I forlængelse af undersøgelses videnskabsteoretiske ståsted har det med såvel den tematiske analyse og med diskussionen været muligt at fremlægge og bearbejde de udsagn, som plejefamilierne har fundet væsentlige at dele. Hermed er plejefamiliernes egne oplevelser og opfattelser af, hvorvidt de er tilstrækkeligt kvalificerede og kompetente til plejeopgaven, fremstillet.

Samlet set kan det konkluderes, at plejefamilierne har en oplevelse af, ikke i tilstrækkeligt omfang at besidde, de kvalifikationer og kompetencer, som de oplever kræves af dem både ift. plejeopgavens karakter og omfang og i særdeleshed ifm. de vilkår, der eksisterer for plejefamiliernes samarbejde med kommunen.

13. Perspektivering

Indeværende undersøgelse finder, at plejefamilier primært trækker på en erfaringsbaseret praksisviden i deres arbejde med anbragte børn og unge, hvorfor deres vidensbegreb primært er forankret i praksis. Den erfaringsbaserede viden er vanskelig at videreformidle idet den fremstår som konkret og kontekstafhængig.

Det synes derfor rimeligt at antage, at erfarne plejefamilier har en viden, som er akkumuleret over tid, og som kan være nyttig for andre at få indsigt i, idet plejeopgaver, på trods af deres individuelle karakter og forskellighed, unægteligt har nogle fællesnævner.

Undersøgelsens informanter beretter netop om et ønske om, at kunne bruge deres sidste tid som plejefamilier, på at dele deres erfaringer og viden med andre plejefamilier, som kan have gavn heraf, idet de ellers forudser, at deres viden vil gå tabt.

Nedenstående præsenteres tre forslag til ændringer, der er inspireret af undersøgelsens informanters egne forslag til sikring af deres viden.

Der findes i dag ikke et oplagt forum, foruden Plejefamilierne Landsforening og Socialpædagogernes Landsforbund, hvor plejefamiliers viden og erfaringer bliver samlet, så det kan videreformidles til andre plejefamilier eller til andre, der måtte have interesse herfor. Derfor centrerer denne perspektivering sig om, hvordan det kan sikres, at plejefamiliers viden, som er erhvervet og akkumuleret gennem deres erfaring som plejefamilie, ikke går tabt. Foruden denne undersøgelses informanters ønske om at dele deres erfaringsbaserede viden, synes dette relevant, idet Bryderup et.al.'s undersøgelse finder, at gennemsnitsalderen for plejefamilier i Danmark er 51,7 år (Bryderup et.al., 2017:514) hvorfor det kan antages, at der er en risiko for, at hovedparten af Danmarks plejefamiliers viden vil gå tabt inden for en begrænset årrække, hvis ikke der findes en måde at dele og samle denne på.

For at sikre, at plejefamiliers viden og erfaringer kan videreformidles til andre plejefamilier og andre interessenter på anbringelsesområdet, foreslås forskellige tiltag, som kan iværksættes. Flere af tiltagene har ikke alene til formål at sikre erfarne plejefamiliers viden, men også at forsøge at klæde nye plejefamilier bedre på til jobbet, idet indeværende undersøgelse finder, at plejefamilier ofte oplever ikke at have tilstrækkelige kompetencer og kvalifikationer til de udfordringer som plejeopgaverne bringer.

Det første tiltag, der foreslås handler om en mentorordning, hvor nye plejefamilier får tilknyttet en erfaren plejefamilie som mentor gennem de første år i jobbet. Dette kan sikre, at de nye plejefamilier har et sted at henvende sig med de spørgsmål, der kan opstå. Derudover kan det sikre, at plejefamilierne har mulighed for at komme i kontakt med andre udenfor kommunens åbningstid, såfremt der opstår en episode enten med plejebarnet eller med kontakten til de biologiske forældre, som den nye plejefamilie har brug for at få hjælp til.

Et andet tiltag, der foreslås handler om, at erfarne plejefamilier kobles til undervisningsforløb på grund- og efteruddannelseskurser. Ideen er ikke, at de skal erstatte øvrige undervisere, men at de kobles på som et supplement til programmet, for at få nogle virkelighedsnære perspektiver knyttet til de allerede eksisterende forløb. Indeværende undersøgelses informanter beretter om, at plejeforløb ofte idylliseres på grund- og efteruddannelsesforløb, hvorfor tiltaget kan bidrage med realistiske nuancer på, hvordan et plejeforløb reelt kan se ud.

Et sidste tiltag, som foreslås handler om, at samle beretninger fra erfarne plejefamilier i en bog, således nye plejefamilier og øvrige med interesse for området, har mulighed for at læse om anbringelsesforløb, set fra plejefamiliens vinkel. Der findes med bogen TABUKA⁷ et lignende tiltag, men her er fokus på de anbragte og de tidligere anbragte børn og unges oplevelser af at være anbragt og ikke på plejefamiliernes oplevelse heraf.

---

⁷ Tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge

14. Litteraturliste

Ankestyrelsen (2014). *Samarbejdet mellem plejefamilier og kommuner. Delundersøgelse 2: Plejefamiliernes vurdering af samarbejdet med kommuner*, København SV: Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen (2016). *Ankestyrelsens statistikker. Anbringelsesstatistik. Årsstatistik 2015*. København SV: Ankestyrelsen.

Brinkmann, Svend & Kvale, Steinar (2009): *Interview - introduktion til et håndværk*. 2. udgave, 4. oplag. Hans Reitzels Forlag. København.

Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene (2010): *Kvalitative metoder - en grundbog*. 1. udgave, 3. oplag. Hans Reitzels Forlag. København.

Bryderup, Inge M. (2005). *Børnelove og socialpædagogik gennem hundrede år*. Klim.

Bryderup, Inge M. (2011). *Diagnoser i specialpædagogik og socialpædagogik*. Hans Reitzels Forlag. København.

Bryderup, Inge, Engen, Mie & Kring, Sune (2017). *Familiepleje i Danmark*. 1. udgave, 1. oplag. Klim. Århus.

Christoffersen, Pernille & Michelsen, Vagn (2014). *Hvorfor vælger en familie at blive plejefamilie?* (Kap. 4) - I Folden, Marianne & Larsen, Mette & Rygaard, Peter N. (red): "Plejefamilier – gaver og opgaver", 1. Udgave, Systime Profession.

David, Matthew & Sutton, Carole D. (2007). *Social Research the basics*. SAGE Publications.

Egelund, Tine & Jakobsen, Turf Böcker & Hammen, Ida & Olsson, Martin & Høst, Anders (2010). *Sammenbrud i anbringelser af unge - Erfaringer, forklaringer og årsagerne bag*. København 2010 SFI – Det Nationale Forskningscenter For Velfærd.

Ejrnæs, Morten (2006). *Faglighed og tværfaglighed*. 2. Udgave. Akademisk Forlag. København.

Ejrnæs, Morten (2008). *Teori og empati - faglighed i relationsprofessionerne.* I Hviid Jacobsen, Michael & Pringle, Keith (red.): At forstå det sociale - sociologi og socialt arbejde. Akademisk Forlag. København.

Ellström, Per-Erik (1992). *Kompetens, utbildning och lärande i arbetslivet. Problem, begrepp och teoretiska perspektiv.* Norstedts Juridik AB.

Guldager, Jens (2013). *Kundskabsformer og metodeforståelse (Kap. 5)* - I Guldager, Jens & Skytte, Marianne (red.): Socialt arbejde - teorier og perspektiver. 1. Udgave, 1. Oplag. Akademisk Forlag. København.

Guldager, Jens (2015). *Videnskabsteori - en indføring for praktikere.* 1. Udgave, 1. oplag: Akademisk Forlag.

Gustavsson, Bernt (2001). *Vidensfilosofi.* Klim. Århus.

Guvå, Gunilla & Hylander, Ingrid (2003). *Grounded theory - et teorigenererende forskningsperspektiv.* 1. udgave, 1. Oplag. Hans Reitzels Forlag. København.

Healy, Karen (2009). *Socialt arbejde i teori og kontekst - en grundbog.* 1. Udgave, 1. Oplag. Akademisk Forlag. København.

Heede, Dag (2004). *Det tomme menneske - introduktion til Foucault.* Museum Tusulanums Forlag. Københavns Universitet. København.

Højilund, Peter & Juul, Søren (2005). *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde.* 1. udgave, 3. oplag. Hans Reitzels Forlag. København.

Juul, Søren & Pedersen, Kirsten Bransholm (red.) (2012). *Samfundsvidenskabernes videnskabssteori en indføring*. 1. udgave, 2. oplag: Hans Reitzels Forlag. København.

Juul Hansen, Steen (2010). *Professioner, de professionelle og deres opgaver*. I *Professionelle i velfærdsstaten*. 1. udgave. Hans Reitzels Forlag. København.

Järvinen, Margaretha, Mik-Meyer, Nanna (red.) (2012). *At skabe en professionel - ansvar og autonomi i velfærdsstaten*. 1. udgave, 2. Oplag. Hans Reitzels Forlag. København.

Järvinen, Margaretha, Elm Larsen, Jørgen & Mortensen, Nils (red.) (2005). *Det magtfulde møde mellem system og klient*. 1. udgave, 3. oplag: Århus Universitetsforlag. Århus.

KL (2009). *Familieplejehåndbogen*. 2. Udgave, 2. Oplag. Kommuneforlaget A/S.

KL (2015). *Familieplejere - ansatte eller selvstændige - Rapport udgivet af Kommunernes Landsforening* 10. december 2015.

Luhmann, Niklas (1989): *Tillid - en mekanisme til reduktion af social kompleksitet*. 3. Udgave. Hans Reitzels Forlag. København.

Moselund, Birgit (2014). *Set fra socialforvaltningen - kommunernes forpligtelser og perspektiver på anbringelse af børn eller unge i plejefamilie* (Kap. 13). - I *Folden*, **Marianne & Larsen, Mette & Rygaard, Peter N. (red):** "Plejefamilier – gaver og opgaver", 1. Udgave, Systime Profession.

Nielsen, Henrik Egelund (red.). (2005). *TABUKA - tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge*. 1. Udgave, 1. Oplag. Forlaget Børn og Unge.

Schön, Donald A. (2004). *Den reflekterende praktiker - Hvordan professionelle tænker, når de arbejder*. Klim.

Socialstyrelsen (2007). *Håndbog om Anbringelsesreformen.* Servicestyrelsen.

Socialstyrelsen (2011) *Håndbog om Barnets Reform* - Rapport udarbejdet af Professionshøjskolen Metropol, University College Lillebælt og VIA University College i samarbejde med Servicestyrelsen, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI) og Ankestyrelsen.

Socialstyrelsen (2011). *Vejledning til undervisere - Grundkursus for kommende plejefamilier* - Rapport udarbejdet af VIA University College, Professionshøjskole Metropol, Professionshøjskolen University Nordjylland, UC Syddanmark, Professionshøjskolen UCC, SOSU Greve i samarbejde med Socialstyrelsen.

Socialpædagogernes Landsforbund (2011): *Familieplejeundersøgelsen.*

Socialpædagogernes Landsforbund (2015). *Familieplejeundersøgelse - Uddannelse, tilsyn, udfordringer og information.*

Socialpædagogerne (2017): Nr. 1, 13. januar 2017; *Klar til at kaste håndklædet i ringen*, side 12-15.

Web-litteratur

Polennu.dk (2017)

<http://polennu.dk/polens-regering-vil-afskaffe-alle-boernehjem-senest-i-2020>

Besøgt den 01.03.2017

Social- og Indenrigsministeriet (2016). *Bekendtgørelse af lov om social service.* Lbk. nr. 1270 af 24/10/2016. Retsinformations hjemmeside.

Besøgt d. 13.03.17

Social- og Indenrigsministeriet (2017). *Bekendtgørelse af lov om socialtilsyn.* Lbk. Nr. 70 af 18/11/2017. Retsinformations hjemmeside.

Besøgt d. 13.03.2017

UN, Guidelines for the Alternative Care of Children (2009)

https://www.unicef.org/protection/alternative_care_Guidelines-English.pdf

Besøgt den 01.03.2017